T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

KASTAMONU DOĞAL MİRASININ TURİZM POTANSİYELİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ İÇİN BİR YOL HARİTASI

HİLAL ŞAHİN

YÜKSEK LISANS TEZI

Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU

MAYIS - 2022
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu **çalışmada** ***bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.***

HİLAL ŞAHİN

ÖZET

YÜKSEK LISANS TEZI

KASTAMONU DOĞAL MİRASININ TURİZM POTANSİYELİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ İÇİN BİR YOL HARİTASI

HİLAL ŞAHİN

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. AYDOĞAN AYDOĞDU

Son yıllarda doğaya ait güzelliklerin insanlar üzerindeki etkisi ve çekiciliğinin yanı sıra bilgi, iletişim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, seyahat sürelerinin giderek kısalmasını sağlayarak insanlarda yeni yerler görme ve farklı deneyimler yaşama isteği meydana getirmektedir. Deniz, kum ve güneşten oluşan klasik turizm anlayışının yanında farklı turizm çeşitleri ortaya çıkmış, doğa turizmi de bu turizm türleri arasında gittikçe önem kazanmıştır. Ancak bu ilginin doğal bir sonucu olarak sürdürülebilirlik olgusu genelde tüm turizm türleri için gündeme gelmiş, özellikle doğa ve doğaya dayalı turizmin sürdürülebilirliği diğer türlere kıyasla daha da önemsenmeye başlamıştır. Bu eğilimin temelinde gelecek nesillerin bozulmamış bir doğal çevre haklarının korunması kaygısı önemli bir rol oynamıştır. Ülkemizde doğa turizmi açısından zengin olan illerden biri de Kastamonu'dur. Kastamonu'da doğa turizminin daha fazla gelişmesi ve gelecekteki nesillerin mevcut kaynaklardan faydalanabilmesi için doğal mirasın, sürdürülebilir turizm ilkesiyle kullanılmasına özen gösterilmesi gereklidir. Bu çalışmada, Kastamonu'nun doğal mirası ve söz konusu mirasın sunmuş olduğu doğa turizmi potansiyelinin sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı ortaya konmak istenmiştir. Çalışmada Kastamonu'nun sahip olduğu doğal mirasın saptanabilmesi için öncelikle ilgili yazın derinlemesine taranmıştır. Çalışmada ayrıca söz konusu mirasın sürdürülebilirliği ilgili yazındaki yönetim modelleri ve doğa turizmine konu alanların yönetiminde söz sahibi bireylerin bakış açılarıyla ortaya konmuştur. Araştırmada ilgili yazın taramasının yanı sıra yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda Kastamonu'nun doğal miras açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu ve bunun sürdürülebilirliği içinde bilgilendirme, reklam ve tantım dışında gerekli alt yapı ve ulaşım sorunlarının etkin yönetimi için bir yol haritası ortaya konmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Doğa, Doğal Miras, Doğa Turizmi, Sürdürülebilir Turizm, Kastamonu.

Mayıs 2022, 180 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

KASTAMONU NATURAL HERITAGEAND SUSTAINABLE TOURISM A MODEL PROPOSAL

HILAL ŞAHİN

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

SUPERVISOR: ASSOC. PROF. AYDOĞAN AYDOĞDU

In recent years, developments in the fields of information, communication and technology, as well as the effect and attraction of the natural beauties on people, have shortened travel times and create a desire to see new places and experience different experiences. In addition to the classical tourism fact consisting of sea, sand and sun, different types of tourism have emerged, and nature tourism has become increasingly important among these types of tourism. However, as a natural consequence of this interest, the concept of sustainability has generally come to the fore for all types of tourism, and the sustainability of nature and nature-based tourism has begun to be considered more important than other types. The concern for protecting the rights of future generations to an undisturbed natural environment has played an important role in this trend. Kastamonu is one of the cities rich in nature tourism in Turkey It is necessary to pay attention to the use of the natural heritage with the principle of sustainable tourism in order for the further development of nature tourism in Kastamonu and for future generations to benefit from the existing resources.In this study, it is aimed to reveal the natural heritage of Kastamonu and how to ensure the sustainability of the nature tourism potential offered by the said heritage.In the study, first of all, the relevant literature was scanned in depth in order to determine the natural heritage of Kastamonu. In the study, the sustainability of the heritage in question has been revealed with the management models in the related literature and the perspectives of individuals who have a say in the management of the areas subject to nature tourism. In addition to the literature review, the data collected through structured interview forms were analyzed with descriptive analysis technique As a result of the research, Kastamonu has a rich potential in terms of natural heritage and in its sustainability, a roadmap has been revealed for the effective management of necessary infrastructure and transportation problems, apart from information, advertising and promotion.

KEYWORDS: Nature, Nature Tourism, Sustainability Nature Tourism Model, Kastamonu.

May 2022, 180 Page

ÖNSÖZ

Tez dönemi boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, konunun belirlenmesinde ve tezin bütün aşamalarında bana yardımcı olan, her türlü desteği, sabrı ve rehberliği veren, Tez Danışmanı Hocam Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU'ya ve yüksek lisans ders döneminde bilgileriyle turizm eğitimi konusunda beni geliştiren tüm hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak eğitim hayatım ve sosyal yaşantım süresinde benden hem maddi ve hem de manevi desteğini esirgemeyen ailem ve arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Hilal ŞAHİN

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TAAHHÜTNAME ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **ix**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **x**
GÖRSELLER DİZİNİ ..... **xi**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xii**
1. GİRİŞ **1**
2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE **7**
2.1 Turizm Kavramı 7
2.1.1 Doğa Turizmi 9
2.1.2 Doğa Turizminin Özellikleri 13
2.2 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma 14
2.2.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik 16
2.2.2 Çevresel Sürdürülebilirlik 17
2.2.3 Sosyal ve Kültürel Sürdürülebilirlik 17
2.3 Sürdürülebilirliğin Temel ilkeleri 18
2.4 Sürdürülebilir Kalkınma 19
2.5 Sürdürülebilir Turizm 23
2.6 Sürdürülebilir Turizmin Planlanması 26
2.7 Türkiye' de Sürdürülebilir Turizm 27
2.8 Rekreasyon Kavramı 29
2.8.1 Rekreasyonun Amacı ve Özellikleri 31
2.8.2 Rekreasyon Faaliyetlerinin Sınıflandırılması 34
2.8.3 Amaçlarına Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması 37
2.8.4 Çeşitli Kriterlere Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması 37
2.8.5 Özel İşlevleri Dikkate Alınarak Belirli Eylem ve Durgunluk Hallerine Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması 38
2.8.5.1 Kapalı alan rekreasyonu 39
2.8.5.2 Açık Alanda Yapilan Doğa Temelli Rekreasyon Etkinlikleri 40
2.8.5.3 Açık hava rekreasyonunda orman içi rekreasyonun yeri 43
2.8.5.4 Macera rekreasyonu ve macera turizmi 43
2.9 Rekreasyonel Taşıma Kapasitesi ve Boyutları 46
2.10 Ziyaretçi Yönetim Modelleri 51
2.10.1 Rekreasyon Fırsat Dağılımı (ROS) 53
2.10.2 Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM) 55
2.10.3 Ziyaretçi Deneyimi ve Kaynak Koruma (VERP) 56

2.10.4 Ziyaretçi Aktivite Yönetim Süreci (VAMP) 57
2.10.5 Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC) 57
2.11 Korunan Alanlar ve Milli Parklar 59
2.12 Rekreasyon ve Turizm 63
2.13 Rekreasyon Alanları İçin Öngörülen Bazı Genel Tedbirler 66
2.13.1 Grup Büyüklüğünün Sınırlandırılması 66
2.13.2 Kullanım Düzeyinde Mevsimsel ya da Geçici Sınırlandırma 67
2.13.3 Zonlama (Bölgelere Ayırma) 67
2.13.4 Ateş Kullanımının Kısıtlanması 67
2.13.5 Kalış Süresinin Sınırlandırılması 68
2.13.6 Ziyaretçi Eğitim ve Bilgilendirme Uygulamaları 68
2.13.7 Bariyer Sistemi 68
2.13.8 Rezervasyon Sistemi 69
2.13.9 Çekiliş Sistemi 69
2.13.10 Öncelikli Ziyaretçiler Sistemi 69
2.13.11 Fiyatlandırma Politikaları: 69
2.13.12 Ulaşım Sistemleri 69
2.13.13 Reklam ve Pazarlama 70
2.13.14 Ziyaretçi Kabiliyet Belgesi 70
2.13.15 Rehber Eşliğinde Tur Düzenlemek 70
2.14 Rekreasyon ile İlgili Yapılmış Çalışmalar 70
3. YÖNTEM 73
3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi 73
3.2 Araştırmanın Yöntemi 74
3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 75
3.4 Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri 75
3.5 Araştırmanın Problemi 77
3.6 Araştırmanın Sınırlılıkları 78
3.7 Verilerin Analizi 78
3.8 Geçerlik ve Güvenirlik 79
4. BULGULAR 80
4.1 Kastamonu Hakkında Bilgiler 80
4.1.1 Kastamonu İlinin İdari Yapısı 80
4.1.2 Kastamonu İlinin Yer ve Konumu 81
4.1.3 Kastamonu İlinin Coğrafik Yapısı 82
4.1.4 Kastamonu İline Ait Yer Altı Zenginliği 83
4.1.5 Kastamonu'nun Kısa Tarihçesi 84
4.1.6 Kastamonu İlinin Sosyal Yapısı 85
4.1.7 Kastamonu İline ait Ekonomik Özellikler 85
4.1.7.1 Tarım ve hayvancılık 86
4.1.7.2 Turizm 86
4.1.7.3 Yemek ve Konaklama İşletmeleri 87

4.2 Doğa Turizmi Açısından Kastamonu 87
4.2.1 Deniz ve Kıyı Turizm Kaynakları 88
4.2.2 Dağlık Alanlar 92
4.2.3 Akarsular 93
4.2.4 Göller 94
4.2.5 Kanyonlar 96
4.2.6 Mağaralar ve Çukurlar 100
4.2.7 Yaylalar ve Çayırlar 104
4.2.8 Milli Parklar 105
4.2.9 Şelaleler 110
4.3 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 113
4.4 Katılımcıların Doğa Turizmi Sizce Nasıl Bir Anlam İfade Etmektedir? Doğa Turizminin Kastamonu Açısından Önemi Nedir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular 116
4.5 Katılımcıların Kastamonu'nun Doğa Turizm Potansiyelini Nasıl Değerlendirirsiniz? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular .. 119
4.6 Kastamonu'nun Doğa Turizmini Geliştirilmesi ve Sürdürülebilirliği İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular . 121
4.7 Kastamonu'da Doğa Turizminin Tanıtımında Ne Yönde Çalışmalar Yapılabilir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular 123
4.8 Kastamonu'nun Doğa Turizmi Açısından Güçlü Ve Zayıf Yönleri Nelerdir? Sorusuna Karşı Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Bulgular 124
4.9 Kastamonu'nun Doğal Alanların Korunarak Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular 127
4.10 Turizmin Gelişmesinde Yerel Halkın Payı İle İlgili Görüşleriniz Nelerdir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular 129
4.11 Doğa Turizminin Önemi Sürdürülebilirlik Açısından Nasıl Değerlendirirsiniz? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular .. 130
4.12 Kastamonu İlinin Doğa Turizmi Açısından Kaynak Değerler (Doğa Turizmini Oluşturan Alt Dallar) Mevcut Mudur Ve Yeterince Kullanılabiliyor Mu? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular 132
4.13 Size Göre Kastamonu'da Geliştirilebilecek Turizm Türleri Nelerdir? 133
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 136
5.1 Tartışma ve Sonuç 136
5.2. Yol Haritası 138
KAYNAKLAR 145
EKLER 162

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Tarihi çevrelerde sürdürülebilir turizm planlaması: diyarbakır tarihi sur içi bölgesi örneği 16
Şekil 2.2 Sürdürülebilir kalkınma için sürdürülebilir turizm 20
Şekil 2.3 Turizm planında temel aşamalar 27
Şekil 2.4 Rekreasyonun temel özellikleri 33
Şekil 2.5 Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitleri ve katılma oranları -ABD örneği 35
Şekil 2.6 Fonksiyonel açıdan rekreasyon çeşitleri 36
Şekil 2.7 Fonksiyonel açıdan rekreasyon 36
Şekil 2.8 Rekreasyon etkinliklerinin sınıflandırılması 38
Şekil 2.9 Macera turizmi faaliyetleri 46
Şekil 2.10 Rekreasyonel taşıma kapasitesinin boyutları 48
Şekil 2.11 Sosyal turizm taşıma kapasitesi evreleri ve özellikleri 50
Şekil 2.12 Ziyaretçi yönetim modelleri 53
Şekil 2.13 ROS bileşenleri 55
Şekil 2.14 Boş zaman, rekreasyon ve turizm ilişkisi 64
Şekil 2.15 Turizm ve rekreasyon karşılaştırılması 66
Şekil 4.1 Kastamonu nüfusu yillara göre artiş grafiği 81
Şekil 4.2 Kastamonu nüfusu yillara göre artiş trend grafiği 81
Şekil 4.3 Türkiye haritasında Kastamonu'nun yeri 82
Şekil 4.4 Kastamonu ilçeler haritasi 83

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Kültür ve Turizm Bakanlığına göre turizm türleri 9
Tablo 2.2 Clawson ve Knetsch'in açık alan rekreasyon sınıflaması 40
Tablo 4.1 Kastamonu merkez ve ilçe nüfus dağilimi 80
Tablo 4.2 Katılımcıların yaş gruplarına ilişkin bulgular 113
Tablo 4.3 Katılımcıların cinsiyetine dair bulgular 113
Tablo 4.4 Katılımcıların medeni durumlarına ilişkin bulgular 114
Tablo 4.5 Katılımcıların eğitim durumlarina ilişkin bulgular 114
Tablo 4.6 Katılımcıların meslek değişkenine ait bulgular 114
Tablo 4.7 Katılımcıların çalıştıkları kuruma ilişkin bulgular 115
Tablo 4.8 Katılımcıların gelir durumlarina ilişkin bulgular 116

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 4.1 Gideros Koyu 89
Görsel 4.2 Cide sahili 89
Görsel 4.3 Çatalzeytin Sahili 90
Görsel 4.4 Doğanyurt sahili 90
Görsel 4.5 Gideros Koyu 91
Görsel 4.6 Ginolu Koyu 91
Görsel 4.7 Anıt Çınar Ağacı 92
Görsel 4.8 Ilgaz Dağları 92
Görsel 4.9 Ilgaz Dağı 93
Görsel 4.10 Hacıveli Çayı 94
Görsel 4.11 Asar Göleti 95
Görsel 4.12 Çatak Kanyonu 96
Görsel 4.13 Çatak Kanyonu 97
Görsel 4.14 Horma Kanyonu 98
Görsel 4.15 Horma Kanyonu 98
Görsel 4.16 Karacehennem Boğazı 99
Görsel 4.17 Valla Kanyonu 100
Görsel 4.18 Kastamonu'daki Mağara Alanları 101
Görsel 4.19 İlgarini Mağarası 102
Görsel 4.20 Mantar Mağarası 103
Görsel 4.21 Fındıklı Yaylası 104
Görsel 4.22 Ilgaz Dağı 105
Görsel 4.23 Küre Dağları Milli Parkı 106
Görsel 4.24 İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı 107
Görsel 4.25 İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı 109
Görsel 4.27 Ersizlerdere Tabiat Parkı 110
Görsel 4.28 Akdoğan Şelalesi 111
Görsel 4.29 Ilıca Şelalesi 112

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
AB	: Avrupa Birliği
BETUYAB	: Belek Turizm Yatırımcıları Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
DAKP	: Doğu Anadolu Kalkınma Programı
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DATUR	: Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi
DIE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DOKAP	: Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ECONETT	: European Community Network For Environmental Travel And Tourism
EMME	: Eastern Mediterranean and Middle East Region
EUROSTAT	: Statistical Office Of The European Communities
IFTO	: International Federation Of Tour Operators
IUCN	: International Union For The Conversation Of Nature
OECD	: Organisation For Ecomomic Co-Operation And Development
UNEP	: United Nations Environment Programme
UNWTO	: The United Nations World Tourism Organization

1. GİRİŞ

Üretimde makineleşme ve otomasyonun insan gücünün yerini alması, ücretli izin ve sosyal yaşam anlayışında meydana gelen olumlu gelişmeler, ulaşılan teknolojik düzey ve ulaşımın kolaylaşarak ucuzlaması ve daha konforlu hale gelmesi gibi nedenler insanların gezme konusunda olumlu bir bakış kazanmalarına neden olmuştur. Önceki tümcede sayılan etmenler turizmin insanoğlu için bir lüks olmaktan çıkarak olağan bir gereksinim haline gelmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir. Turizmin yeniliklere ve gelişime açık yapısı son kırk yılda COVID-2019 Salgını'nın yol açmış olduğu kapanma süreci dışında en çok büyüyen işkolu olmasına da yol açmıştır. Ülkelerin ve bölgelerin gelişmesine katkı sağlama açısından ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarıyla da önemini daha da artırmıştır (United Nations World Tourism Organization [UNWTO], 2020: 1-4).

Turizm, bireylerin hem psikolojik hem de fiziksel kendilerini daha iyi hissetmeleri açsından önemli bir sektör olarak da kendini göstermiştir. Örneğin, açık hava aktiviteleri pek çok insan için ruhsal bir rahatlama sağlarken, ortaya çıkan sosyallik olgusu ise kişilerin aidiyet ve mekân duygularının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Wood, Guerry, Silver & Lacayo 2013: 1).

Bireyleri seyahate yönelten etmenler çok yalın olarak "iten" ve "çeken" etmenler olarak adlandırılır. İten etmenler turizme olan ilginin talep ayağını oluştururken, çeken etmenlerin ise arz ayağını oluşturduğu söylenebilir (İçöz, 2002: 45). Toskay (1978) iten ve çeken nedenleri Hartman'ın"kaçış" ve "yöneliş" olarak adlandırdığını söylemiştir. Kaçış güdüleri günlük yaşamın çeşitli sıkıntı ve yorgunluklarından kurtulmak için insanların seyahate çıkmasına neden olurken; yöneliş güdüleri ise, belirli bir amaca ulaşmak için seyahate neden olmaktadır (Toskay, 1978: 107'den aktaran Aydoğdu, 2012: 161).

İnsanların tercihleri zamanla değişime uğrayarak doğal alanlara yönelmesi rekreasyon faaliyetlerini ve turizm etkinliklerinin ortaya çıkarmıştır. Bu durum turizmde sürdürülebilirlik tartışmalarınında ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur.

Sürdürülebilirliğin amacı; doğal kaynakların verimli şekilde kullanılması, gelecek nesillerin gereksinimlerine cevap verilebilmesi ve doğal çevrenin korunması olarak karşımıza çıkmaktadır (Nemli, 2007). Turizmde doğaya dayalı etkinliklere yönelik artan ilgi sürdürülebilirliğin günden güne önemli hale gelmesine yol açmıştır. Bu öneme koşut doğal mirasa ve çevreye yönelik turizm dallarında çeşitlenme gündeme gelmiştir. Bu çeşitlenme içerisinde yer alan doğa turizmi diğerlerine kıyasla gözde bir tür olmuştur (Kasalak, 2015: 22).

Luzar (1995) doğa turizmi kavramını, genel olarak bozulmamış alanlara gerçekleştirilen ve söz konusu alanlarda bulunan kültürel ve doğal çekiciliği olan unsurları inceleyerek bunlardan zevk alınmasını sağlayan seyahatler şeklinde tanımlamaktadır. Doğaya dayalı turizmi ilk olarak Laarman ve Durst 1987 yılında ele ele almışlardır. Laarman ve Durst (1987), doğaya dayalı turizmi, "eğitim, rekreasyon ve macera" unsurlarını içine alan turizm türü olarak açıklamışlardır. Valentine (1992) ise doğaya dayalı turizm için rekreasyon kavramını dahil ederek bu turizm türünün en önemli öğesinin doğal kaynakların zarar görmeden aktiviteleri gerçekleştirme olarak tanımlamıştır (Mehmetoğlu, 2005: 358). Kiper ve Arslan (2007) doğaya dayalı turizmi, doğal alanlara yapılan seyahat olarak dile getirmişlerdir. Oktay, İşlek ve Yaşar (2016) doğaya dayalı turizm ile ilgili "doğanın sahip olduğu değeri bilerek, doğal yapıya bir zarar vermeden, olumsuz açıdan bir ziyaretçi etkisine neden olmadan, yerel halkın ekonomik ve sosyal yaşantısına katkı sağlayarak doğaya yönelik bir turizm türü" olarak tanımlamışlardır.

İnsanları, doğal alanlara yönlendiren etmenler arasında, macerayı sevmeleri, şehir hayatının vermiş olduğu yoğunluk ve yorgunluktan uzaklaşma isteği, doğaya duyulan özlem ve doğayla ilgili fazla aktivitenin doğada bulunması yatmaktadır. İlgi ve merakın fazla olduğu bu aktiviteleri; safarilerin düzenlenmesi, yabani hayatın gözlemlenmesi, kış kayak sporları, kano, yürüyüş ve tırmanma sporları, doğal ortamlarında hayvan ve bitki gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, kamp kurma, balık avı, binicilik, mağara ve arkeolojik araştırmaların yapılması şeklinde sıralayabiliriz. Doğal alanlara ziyaret eden turistler, huzurun ve sakinliğin yaşanacağı bir alanın, doğa manzaraları, deniz, kumsalların ve buna benzer tüm aktivitelrin içsel çekim gücünü hissetmektedirler. Kısaca bireylerin doğal alanlara ilgi duymasının nedeni; güzel bir

hava, huzurlu ve sakin bir çevre ya da doğal ortamda rahatlama arzusudur (Köroğlu ve Karaman, 2014).

Büyeyen sanayi ve kentleşmeyle çevre sorunlarının artış göstermesi ve hayat şartlarının zorlaşması, insanlarda fiziksel, psikolojik ve toplumsal problemler doğurmaktadır. İnsanların yaşamış oldukları çevrede oluşan bu problemler, rekreasyona yönelik gereksinimin artmasına yol açmıştır. Günümüzde insanlar, şehir hayatından uzaklaşıp doğaya yönelerek, boş zamanlarını değerlendirmek, yorgunluklarını gidermek, eğlenmek ve sosyalleşmek için ruhsal ve fiziksel olumsuzlukları giderecek türde aktvitelere katılmaktadır (Koçan, 2012). Söz konusu aktiviteler, doğal kaynakların korunarak, gerekli tedbirlerin alınması, insanların istek ve arzularının gerçekleştirilebilmesi için doğal alanlarda sürdürülebilirlik bağlamında özel bir çabayı da zorunlıu kılmaktadır (Kement, 2015).

Bireyler doğaya özgü açık alanlarda güzel zaman geçirebilecekleri, kendilerini fiziksel ve ruhsal yönden yenileyebilecekleri, şehir yaşantısının getirmiş olduğu stresli ve yoğun yaşamdan uzaklaşma isteği, doğa ile başbaşa kalabileceği alanlara yönelmesi ile birlikte rekreasyon alanlarının önemi artmıştır. Zira doğal alanların, insanların eğlenmeleri ve dinlenmeleri açısından katkı sağladığı gözlenmektedir. Doğal ortamlarda gerçekleştirilen aktivitelerde eğlence ve dinlenmenin yanı sıra öğrenme ve keşfetme de büyük önem taşımaktadır (Gök, 2011).

Doğa yürüyüşleri, kampçılık, balık tutma, kanoya binme, kayak yapma, ata binme, golf, su kayağı, hava sporları gibi faaliyetler, açık alanda yapılan rekreasyon etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır (Cordes & İbrahim, 1999).

Turizmin doğal miras unsuru alanlarda gelişme göstermesi kamu otoritelerini sahibi oldukları değerleri sonraki nesillere aktarabilmesi için sürdürülebilir turizmin ilke ve stratejilerini belirlemeye yöneltmiştir. Doğal kaynakların bilinçli kullanımının, doğa turizmi açısından olumsuz etkilerin azalmasına olanak sağladığına inanılmaktadır. Bu inancın doğal sonucu olarak artması beklenen doğaya yönelik turizm etkinlikleri ve elde edilecek olan ekonomik, sosyal ve çevresel faydalarının da artması beklenen bir durumdur. Anlatılanlara koşut sürdürülebilirlik kavramının, evrensel anlamda gün

geçtikçe daha da önemli hale geldiği söylenebilir. Nitekim turizmle ilgili gelişmelerin öncelikli adımı; turizm aktiviteleriyle doğal kaynaklar arasındaki ilişkinin anlaşılması olmuş; faydalandığı kaynakların korunabilmesi "sürdürülebilir turizm" tartışmasında ana unsur olmuştur (Pill, 1995).

Sürdürülebilir turizm kavramının ortaya çıkması sürdürülebilirlik kavramının turizm sektörüne uyarlanması ile olmuştur. ”Bramwell ve Lane (1993)’e göre sürdürülebilir turizm kavramı turistler, doğal unsurlar ve ev sahibi yerleşikler arasında ortaya çıkan karmaşık durumlara bağlı çıkabilecek tartışmaların en aza indirgenmesidir. Bu yaklaşım; doğal kaynakların uzun vadede devamlılığının sağlanmasını amaçlayan bir bir duruş anlamına gelmektedir (Kozak, 2014: 17). Farklı bir tanımlamaya göre; Sürdürülebilir turizm, belirli bir coğrafyada turizmin gelişmesinin yanında o bölgedeki doğal kaynakların korunabilmesi ve yaşam standartlarının yükselmesi anlamına gelmektedir (Yılmaz, 2007: 212).

Dünya’daki tüm ülkeler, insanları seyahate yönelten arz yönlü verilerini (kaynaklarını) ortaya çıkararak turizm açısından çok ciddi gelirler elde etme mücadelesini vermektedir. Söz konusu çabalar sonucu hatırı sayılır ölçüde özdeksel (maddi) desteklerin de ortaya çıktığı açık bir şekilde görülmektedir. Sistemli ve planlı kalkınma açısından önemli olan turizm, Kastamonu açısından da benzer bir önem arz etmektedir. Sahip olduğu doğal miras ile doğa turizmi açısından önemli bir çekim gücüne sahip olan Kastamonu’nun bu değerlerinin en iyi şekilde ortaya çıkartılması ve turizme kazandırılması, ilin gelişimi açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Günümüzde turizm açısından en büyük payı “doğal zenginliklerin” oluşturduğunu ve “Doğaya Dayalı Turizm” alanında yaşanan gelişmelerin bölge turizmi için çok fazla önem arz ettiği görülmektedir. Buna bakış açısıyla, doğal miras ve zenginlikler bakımından zengin bir potansiyele sahip olan Kastamonu inceleme konusu yapılmış ve sahip olduğu doğal güzellikler saptanarak sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmiştir.

Diğer yandan şehirlerdeki nüfusun hızlı bir şekilde artmasıyla düzensiz kentleşme, endüstriyel yapının plansız bir şekilde ilerleyişi, kirletilen sulak alanlar, tarım

ilaçlarının kontrolsüz kullanımı, orman yangınlarının neden olduğu kirlenmeler, yenilenmesi mümkün olmayan doğal kaynak ve güzelliklerin aşırı derecede kullanılması ve düzensiz bir şekilde tüketimi, doğal kaynakların bozulmasına neden olmaktadır. Kaynakların bilinçsiz ve çok fazla kullanımları neticesinde; havanın, bitki örtüsünün, toprağın, su alanlarında ve bu alanlarda yaşamını sürdüren canlılara ait ortamların bozulması ve kullanılamaması sonucunu doğurmakta ve bundan ötürü de doğal turizme ait alanların ortadan kalkmasına sebep olmaktadır (Köroğlu ve Karaman, 2014: 104).

Anlatılanlar bağlamında çalışmanın temel amacı; eşsiz doğal güzelliklere sahip olan ve aynı zamanda doğa turistlerinin ilgi odaklarından biri olan Kastamonu'nun doğal miras potansiyelinin belirlenmesi ve sürdürülebilir doğa turizmi için bir yol haritası ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırmada aşağıda belirtilen soruların yanıtı aranmaktadır;

- Kastamonu'nun doğal mirasının turizm potansiyeli ve sürdürülebilir turizm açısından doğal kaynak alanları nelerdir?
- Kastamonu'nun doğa turizminin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için ne yönde çalışmalar yapılmalıdır?
- Kastamonu'nun doğa turizmi açısından güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

Çalışma beş bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde konuyla ilgili kısa bilgiler verildikten sonra araştırmanın amacı, kapsamı ve önemine yer verilmiştir. İkinci bölümde doğa, doğal miras ve doğa turizmi, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm, rekreasyon ve ziyaretçi modelleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde; çalışmaya ait yöntem hakkında bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde; çalışma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Beşinci ve son bölümde Kastamonu'nun doğal alanları ve bu alanların bozulmasına neden olmadan yapılabilecek koruma ve sürdürülebilirlik kavramlarına yer verilmiştir. Belirlenen sorunlara değinilerek, öneriler getirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında Kastamonu'nun zengin bir doğa turizmi potansiyelinin varlığından ve bu doğal varlıkların sürdürülebilirliğinin sağlanması için özel sektörün, kamunun ve sivil

topluma ait tüm örgüt ve kuruluşların ortak bir paydada buluşup bu doğrultuda önerilen konular üzerinde çalişmalar yapılması gerekliliğine işaret edilmiştir. Son olarak ise; Kastamonu'nun doğa turizminin sürdürebilirliği için bir yol haritası sunulmuştur.

2. TEMEL KAVRAMLAR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın akışı içerisinde değerlendirilen bazı kavramların tanımlanması, çalışmada temel oluşturan konuların ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle turizm, doğal miras, doğa turizmi, rekreasyon ve turizm ilişkisi, rekreasyonel turizm potansiyeli ve faaliyetleri, sürdürülebilir turizm gibi kavramlar aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

2.1 Turizm Kavramı

İnsanoğlu geçmişten günümüze gerek bireysel, gerekse de kitleler halinde çeşitli nedenlerle sürekli yaşadıkları yerlerin dışına seyahat etmişler ve buna bağlı olarak turizm olayı ortaya çıkmıştır. Buna karşın turizmle ilgili kavramların tam olarak ortaya konması 19. yüzyılın sonlarında olmuştur. Latince kökenli olan turizm kavramı, *"tornus"* sözcüğünden türemiştir. Bu kavram yerleşilen alan dışına çıkıp geri dönmeyi ifade etmektedir. Turizm tanımının ilk olarak 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapıldığı görülmektedir. Guyer-Feuler göre turizm *"Gün geçtikçe artan dinlenme ve hava değişimi gereksinimi, doğal güzellikler ve sanatsal öğelerle beslenen güzellikleri tanıyabilme arzusuna; doğal güzelliklerin insanlar üzerinde mutluluk hissi inancı verdiğine ve ulaşım imkanlarının önemli ölçüde artış göstermesi, toplumların ve bireylerin birbirlerine daha fazla yakınlaşmasına imkan tanıyan 'modern' çağa özgü bir olay"* şeklinde tanımlanmaktadır (Kozak, Kozak ve Kozak, 2014: 21).

İbranice kaynaklara göre turizm kavramı *"öğrenme, araştırma"* anlamında olan *"torah"* kökünden türemiştir. *"Torah"* sözcüğü sürekli konaklanılan yerler dışında yerlerin keşfedilmesi, oralarda yaşayan halka ait sosyal ve ekonomik süreçleri incelemek amacıyla, ziyaret eden insanlara *"turist"* bu insanların faaliyetlerine de *"turizm"* şeklinde belirlemişlerdir (Erdoğan, 1995: 8).

Türk Dil Kurumu (TDK) 'ya göre turizm; "*İnsanların gereksinimlerini karşılamak için farklı bölgelere veya illere giderek eğlenmek ve hoş vakit geçirmek için yaptıkları eylemlerin bütünü olarak ele"*tanımlanmaktadır.

Turizm kavramı terim anlamıyla yorumlanmak istendiğinde farklı bakış açılarının da olduğu görülmektedir. Holden (2008: 2-3)'e göre turizm açıklanması oldukça zor bir kavramdır. Çünkü turizm, bireylerin düşünce ve hislerini, kültürel ve doğal güzellikleri, seyahat olanaklarını, konaklama hizmetlerini, devlet siyaseti ve organizasyonları içerdiğinden karmaşık bir yapıya sahiptir.

Toskay (1989) açısından turizm; temelinde eğlenme ve zevk alma amacına hizmet eden belli düzeyde zaman ve paranın ayrılması ve bunların en verimli şekilde kullanılması ve dinlence ile tatil geçirmek amacıyla geziye çıkılmasıdır (Toskay 1989'dan aktaran Tuzcuoğulları, 1997).

Turizm kavramını yapılan tanımlar doğrultusunda ele alırsak; kar ve kazanç sağlama amacı taşımayan ve sürekliliği olmayan aktivitelerin kişiler tarafından gerçekleştirilmesi ve buna yönelik olarak farklı konumlara yolculuk yapmaları buralarda geçici konaklamaları sonucunda ortaya çıkan ilişkiler bütünü olarak tanımlanabilir (Olalı, 1990: 32).

Akoğlu (1971) tarafından yapılan tanıma göre; turizm, genel anlamda sürekli yaşanılan mekan haricinde dinlence, eğlence ve tatil yapma gibi ihtiyaçların görülmesi amacıyla gerçekleştirilen geçici konaklama ve seyahat hareketleridir.

Bir tür rekreasyon faaliyeti olarak da görülen turizm; boş zamanların değerlendirilmesi amacıyla yaşanılan mekan dışında farklı alanlara doğru yapılan, farklı rekreasyon alanları keşfetme ve buralardan zevk almak için en az bir gece ya da daha fazla konaklama şeklinde gerçekleştirilen gezi aktiviteleri olarak da tanımlanabilir (Swarbrooke, 1998: 6).

Olalı (1990)'e göre turizmin sahip olması gereken bir takım özellikleri vardır. Bunlar:

- İnsanların eğlenme,
- Dinlenme,
- Gezme,
- Görme,

- Tarihi hakkında bilgi sahibi olma,
- Medeniyetleri tanıma,
- Tarihi bilme,
- Doğal kaynakları yerinde görme,
- Zenginlikleri keşfetme açısından son derece önemlidir.

Birden çok tanımı olan turizm kavramının fonksiyonel açıdan da çok farklı türleri vardır. Turizmin türleri Kültür ve Turizm Bakanlığı‟nca Tablo 2.1.‟te sınıflandırılmıştır.

Tablo 2.1 Kültür ve Turizm Bakanlığına göre turizm türleri

□ Kongre Turizmi	□ Termal ve Sağlık Turizm
□ Akarsu-Rafting Turizmi	□ Dalış Turizmi
□ Botanik Turizm	□ Mağara Turizmi
□ Av Turizmi	□ Yat Turizmi
□ Gençlik Turizmi	□ Yayla Turizmi
□ Kuş Gözlemciliği	□ İnanç Turizmi
□ Dağcılık Turizmi	□ Kış Turizmi
□ Golf Turizmi	□ İpek Yolu Turizmi
□ DoğaTurizm	

Kaynak: (www.kultur.gov.tr)

Tablo 2.1.‟te görüldüğü gibi birçok turizm çeşidi olduğu ve bu çeşitlerin daha da artacağı söylenebilir.

2.1.1 Doğa Turizmi

Turizm en hızlı gelişim ve değişim gösteren sektörler arasında yer almaktadır. Bilhassa doğal alanlarda yapılan turizm aktivitelerinde ortaya çıkan gelişmeler turizm sektörüne katkı sağlayan önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Orams, 1995: 81).

Doğa turizmini, 1983 yılında ilk defa Hector Ceballos-Lascurain tanımlamıştır. Hector Ceballos-Lascurain doğa turizmini, "doğal kaynaklara ve doğal güzelliklere yapılan seyahatler veya ziyaretler" şeklinde bir tanımlama getirmiştir. Farklı bir tanımlamaya göre ise; doğaya dayalı turizm, doğal alanlarda gerçekleştirilen serbest zaman aktiviteleridir (Ceballos Lascurain, 1996: Çağlı, 2019; 4-10). Akesen (1978), doğa turizmi için; ziyaretçiler açısından ele alındığında doyurucu, psikolojik ve bedensel yenilenme sağlandığı, dahası sosyal, kültürel, ekonomik, imkânlar doğrultusunda serbest zaman içinde yapılan faaliyetler olarak tanımlamıştır (Akesen, 1978).

Doğa turizmi çok farklı biçimlerde tanımlanmış bir olgudur. Örneğin ekolojik turizm, yeşil turizm ya da kırsal turizm gibi farklı şekillerde de literatürde yer almakta, doğal unsurlardan ve yaban hayatından doğrudan etkilenen, doğal güzelliklerle bir arada olmaktan hoşlanan ve bunun için doğal çevrede aktiviteler gerçekleştirmeye çalışan, buna ek olarak insan eliyle kirlenmemiş ve bozulmaya uğramamış alanlara yapılan seyahatleri kapsayan turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır (Luzar, Diagne, Ecgan & Henning, 1998:48).

Doğa turizmi; doğal su kaynağı, yaban hayatı, bitki örtüsü gibi kaynaklardan meydana gelir. Doğal olarak bozulmaya uğramamış alanlara gerçekleştirilen gezi ve aktivitelerden oluşan doğa turizmi; balık avlanması, kayakçılık, bisiklet, fotoğraf çekimi gibi ziyaretçilerin özel ilgi alanlarına yönelik olarak planlanan aktiviteleri içinde barındırır. Bu nedenle doğa turizmi farklı rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirilebilmesine imkan tanıması açısından dikkat çekicidir (Köroğlu ve Karaman, 2014: 98).

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union For The Conversation Of Nature [IUCN]) tarafından ortaya konulan tanımlamaya göre doğa turizmi; eğlenme faaliyetlerini, kültürel ve doğal kaynakların korunmasını destekleyerek, daha düşük bir ziyaretçi etkisine sahip olan ve yerel halk açısından sosyal ve ekonomik fayda sağlayan, çevresel anlamda sorumluluk sahibi olan ziyaret ve seyahatlerdir (Omieciuch, 2014: 75).

Türkçesi Uluslararası Ekoturizm Topluluğu olan The International Ecotourism Society (TIES)'e göre doğa (eko) turizmi doğal alanların korunmasını önceleyen, yerel halkın zenginliğinin sürekliliğini sağlamayı amaç edinmiş doğal alanlara yönelik seyahatlerdir (Korkmaz, 2001: 138).

TIES (1990) tarafından yapılan tanıma göre ;

- Doğal alanların ve kaynakların ekolojik bakımdan sürdürülebilir olması,

- Doğa turizmi, doğaya ait ve doğa ile bağlantılı tüm olgulara yönelik ziyaretlerin gerçekleşebilmesi için doğal bölgelere yapılan seyahatlerdir.

- Doğaya dayalı turizm, doğal kaynakların korunarak, herhangi bir zarar görmeden ziyarete gelen turistlerin eğlenmelerini ve dinlenmelerine katkı sağlamaktır (Türkiye Ormancılar Derneği, 2010).

Doğa turizmi, doğal kaynak değerlerinin korunarak, doğal güzelliklerden keyif alma amacıyla gerçekleştirilen aktivitelerdir. Bu aktivitelerin en önemli unsuru ise doğaya karşı saygılı olmaktır (Erdoğan, 2008: 50).

Mckercher ve Chan (2005: 21) doğa turizmi kavramını, koruma altına alınan bölgeler, milli parklar, hayvanat bahçeleri gibi doğal unsurları temsil eden alanlarla ilgili olarak ortaya konulan aktiviteler bütünü olarak tanımlar.

Köroğlu ve Karaman (2014), doğa turizmini, milli parklara, koruma altına alınmış özel alanlara, hayvanat bahçelerine vb. alanlara yönelik gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlamlamışlardır.

Doğa turizmi, insanların boş zamanlarında kırsal alanlara yapmış oldukları, macera türünde eğlenceyi ve sporu amaç edinmiş faaliyetlerin bulunduğu turizm çeşididir (Kiper ve Aslan, 2007: 166).

Ingram ve Durst (1989) tarafindan; bir alana ait doğal kaynakların kullanılmasıyla gerçekleşen serbest zaman gezintisi olarak tanımlanmıştır (Yazgan, Khabbazi, 2012: 5-9).

Doğa turizmi kavramını ilk olarak Laarman ve Durst (1987) yapmış oldukları çalışmalarda yer vermişlerdir. Doğa turizmi kavramı ile ilgili ortaya koydukları tanımda "eğitim, rekreasyon ve macera" gibi öğeleri içinde barındıran turizm türü olarak ifade etmişlerdir.

Doğa turizmi, Boo (1990) tarafından Güney Amerika'da yapılan çalışmada doğaya dayalı turizm kavramı ile ekoturizm kavramı aynı anlama gelen kavramlar olarak olarak ele alınmıştır. Buna bağlı olarak da manzara, yaban bitkileri ve yabani hayvanları koruma amacıyla, bozulmamış ve kirlenmemiş alanlarda olarak ortaya konulan aktiviteler olarak tanımlamıştır.

Doğa turizmi çok yönlü ve özel ilgi alanları olan faaliyetlerin bütünüdür. Bu faaliyetler yürüyüş yapma, tırmanma, at biniciliği, macera, doğa sporları, avcılık, olta balıkçılığı gibi faaliyetlerdir (Ongun, 2015: 259).

Doğa turizmi; rekreasyon aktivitelerinin, doğaya karşı oluşan duyarlılık ve saygı seviyesinin üst düzeye cıkmasıyla, gelecek nesiller için bozulmamış ya da minimum düzeyde zarar görmüş bir turizm çeşididir (Özkan, 1995).

Doğa dayalı turizm, bir bölgenin doğal güzelliklerini konu alan turizm türüdür. Örneğin; kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, kampçılık, yürüyüş, avcılık, balıkçılık ve park ziyaretleri sayılmaktadır (TPDW, 2018).

Doğaya dayalı turizm, doğayla başbaşa kalmak ve doğal alanlarda bulunmaktan mutlu olma duygusudur (Valentine, 1992: 108; Björk, 2000: 194; Akşit, 2007: 449).

Doğa turizminin, doğal alanlara yönelik olması, kültür ve doğal kaynakları korumayı amaç edinmesi açısından sürdürülebilir turizm özelliği taşımaktadır (Weaver, 1999).

Doğa turizminin birçok araştırmacı tarafında yapılan tanımlamalarına göre, insanların tahrip etmediği, işletmelerin ve yerel halkın zarar vermediği, doğayı koruyan ve sürdürülebilirliğinin devamı etmesini sağlayan bir keyif, kültür ve doğa seyahatidir.

Doğa turizmine ilişkin alt dallar Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin kabul etmiş olduğu bir tez çalışmasında aşağıdaki şekilde listelenmiştir. Bunlar (Özel, 2010: 40);

- Dağ Turizmi
- Trekking /Doğa Yürüyüşü
- Kano ve Rafting Turizmi
- Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)
- Atlı Doğa Yürüyüşü
- Bisiklet Turizmi
- Yayla Turizmi

2.1.2 Doğa Turizminin Özellikleri

Doğa turizminin genel özellikleri UNEP ve UNWTO tarafından şu şekilde sıralanmaktadır (Denman, 2001);

- Sadece doğa değil, aynı zamanda bölgede yaşayan yerel kültürlerin ziyaretçi deneyimlerine dâhil edilmesi,
- Turist arzının bir parçası olarak eğitim ve yorumlama içermesi,
- Genel olarak küçük ve yerel işletmeler kullanılarak daha küçük gruplara hizmet sağlanması
- Doğal ve sosyo-kültürel çevreye olan olumsuz etkileri minumum seviyeye indirgenmesi,

- Doğal alanların yöneticileri için doğal kaynakların korunmasını destekleyerek ekonomik faydanın sağlanması,

- Yöre halkı için ek gelir imkânı oluşturmak,

- Ziyaretçilerin ve yöre halkının çevre bilincini arttırmak.

Doğa turizm sahip olduğu özelliklerinin yanı sıra sürdürülebilir turizmin özelliklerini de yansıtmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir turizme en yakın olan turizm türü olarak da bilinmektedir (Fennell & Dowling, 2003: 5; Weaver, 1999: 797).

2.2 Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma

İnsanların serbest zamanlarının artması, eğitim düzeyleriyle birlikte ekonomik durumlarının yükselmesi, uygun tatil imkanları, ulaşım ve teknoloji alanında ortaya çıkan gelişmeler turizm sektörünün önemini günden güne daha çok artırmaktadır. İnsanlar yıllardır turizm amacıyla yer değiştirmekte ve buna bağlı olarak da turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır. Bu etkilerin değerlendirilmesi aşamasında sürdürülebilirlik kavramı gündeme gelmiştir.

Nüfus artışının hızla yükselmesi sonucunda kentleşme ve sanayileşme de büyük oranda artış göstermiştir. Bu artışa bağlı olarak doğadaki kaynakların ve doğal alanların tahrip olması da söz konusu olmuştur. Sınırlı durumda bulunan doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması olumsuz etkiler yaratmakta bununla birlikte küresel ısınma, iklimlerin değişmesi, buzulların erimesi, havanın, suyun ve çevrenin kirlenmesi, doğal floranın ve faunanın zarara uğraması gibi çevresel sorunlara yol açmakta ve bunun sonucunda da doğal kaynakların azalması ve yok olması gündeme gelmektedir. Söz konusu doğal kaynakların daha fazla zarara uğramaması, korunabilmesi ve yenilenmesinin sağlanması düşüncesine bağlı olarak sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır (Kıvılcım, 2020:4).

Sürdürülebilirlik kavramı, 1983'te Birleşmiş Milletler bünyesinde gerçekleştirilen bir toplantıda, Norveç Başbakanı tarafından ortaya konulmuş ve bugünün ihtiyaçlarını,

gelecek kuşakların ihtiyaçlarını uygun bir şekilde karşılanması şeklinde tanımlanmıştır (Can, Büyükbalcı, Bal ve Ertemsir, 2013:240).

Sürdürülebilirlik kavramı ilk defa, 1982 yılında Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde ortaya çıkmıştır (Yazar, 2006: 4).

Sürdürülebilirlik kavramı; Latince kökenli olup "Sustinere" sözcüğünden türemiştir (Çalık, 2014). Sürdürülebilirlik; günümüzde ihtiyaç duyulan gereksinimlerin karşılanması sırasında doğal kaynakların korunarak gelecek nesiller için daha sağlıklı bir çevre bırakabilmek adına yapılan eylemlerin kapsamaktadır (Collin, 2004). Farklı bir tanımına gore sürdürülebilirlik; zaman içinde, doğadaki kaynakların korunması sonucunda, ekonomik olarak kalkınmanın ortaya çıkaracağı yararların en üst seviyeye çıkarılabilmesi olarak açıklanmaktadır (Bell & Morse, 2008:10). Sürdürülebilir kavramı, kalkınma hareketinin devamlı hale dönüştürülmesi ve gelecek için de devamlılığının sağlanması anlamına gelmektedir (Nemli, 2004: 21).

Middleton ve Hawkins (1998) tarafından yapılan tanımda sürdürülebilirlik kavramı için "İnsan nüfusu ile sosyo-kültürel ve doğal çevre arasında bir uyumun bulunması açısından bir tür denge durumu olarak belirtmişlerdir. Coccossis (1996) ise sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili; "insanlar tarafından sürdürülen aktivtelerin çevresel etkilerine bağlı olarak ortaya çıkan ve uzun vadeli olarak ekonomiye, sosyal yaşama ve çevreye etki edebilecek olumsuzlukları engellemek adına ortaya konulan bir yaklaşım bütünü tanımlamıştır (Can, 2013).

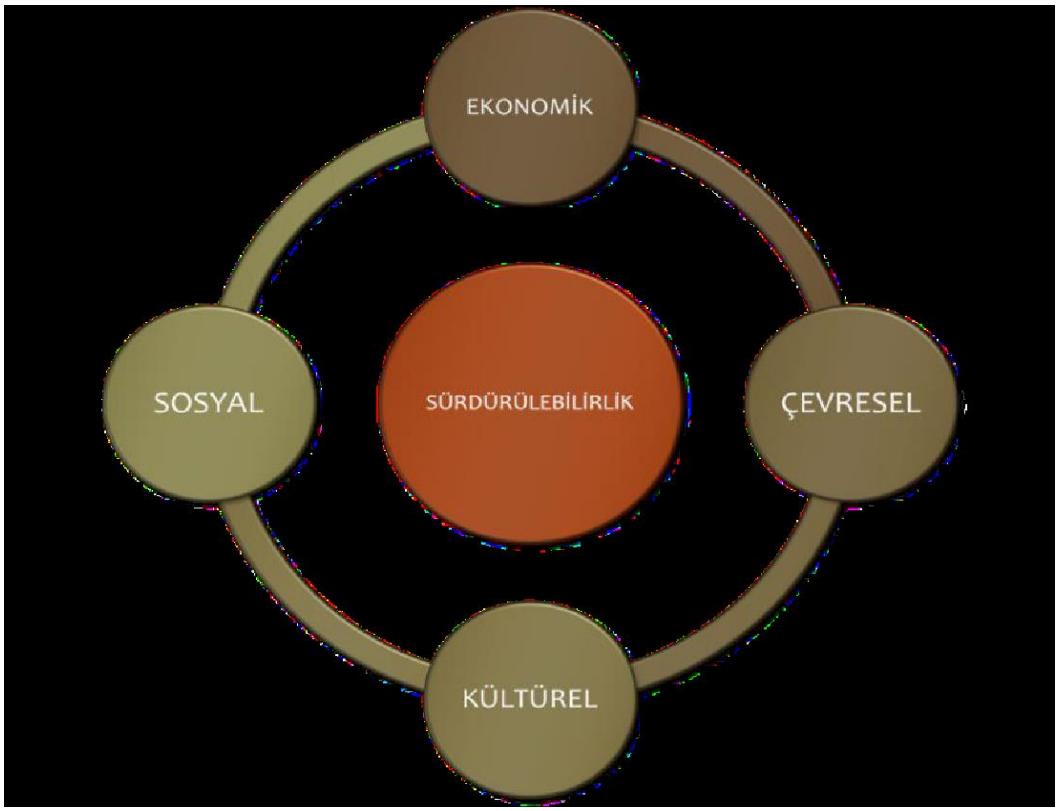
Birleşmiş Milletler tarafından 1987 senesinde yayınlanan Çevre ve Kalkınma Komisyon Raporu (Brundtland Raporu)'na gore sürdürülebilir kalkınma "günümüzde ortaya çıkan gereksinimleri, gelecekteki nesillerinde kendi ihtiyaclarını karşılayabilme imkanını sağlayarak elde etme" şeklinde tanımlanmıştır (Yalçınkaya, Durmaz ve Adiller, 2011: 3322).

Sürdürülebilirlik kavramı turizm sektörü bazında ele alındığında arz ve talepte ortaya çıkan değişimlere bağlı olarak iki farklı açıdan önemli bir yere sahiptir. Turistlerde çevreye bağlılık ve çevresel bilinç oluşturmak bunların ilkidir. Bu özelliklerin

bulunması turist kimliğinin oluşturulması için sürdürülebilirlik bağlamında büyük bir öneme sahiptir. İkinci olarak, arz tarafından ortaya çıkan değişimlere bağlı olarak turizm aktivitelerinin doğal çevreye, sosyal yapıya ve tarihi dokuya zararı olmadan devamlılığı öne çıkmaktadır (Kınacı, Albuz ve Seyhan, 2011: 86).

Sürdürülebilirlik kavramının devam edebilmesi için kaynaklar sürekli olarak değerlendirilmeli ve korunmasına önem verilmelidir (Kaypak, 2010:98).

Sürdürülebilirlik kavramının üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; Ekonomik, Çevresel, Sosyal ve Kültürel Sürdürülebilirliktir.

Şekil 2.1 Tarihi çevrelerde sürdürülebilir turizm planlaması: diyarbakır tarihi sur içi bölgesi örneği

2.2.1 Ekonomik Sürdürülebilirlik

İktisat olarak sürdürülebilirlik, yenilenemeyen türdeki kaynakların tükenmesine bağlı olarak (doğal kaynaklar iktisadı), ekonomik büyümenin önünde bulunan engellerin kaldırılması (sürdürülebilir büyüme) ve çevre kirliliğinin neden olduğu maliyetlerin hesaplanması (çevre iktisadı) gibi konular üzerine odaklanmaktadır. Doğa

kaynaklarının değeri, kaynakların bitmesi veya azalmasına bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik kayıpların asgariye indirilecek şekilde düzenlemek ve uzun vadeye yayabilmek amaçlanmıştır (Pearce 2002: aktaran Öztürk 2007: 105).

2.2.2 Çevresel Sürdürülebilirlik

İnsanoğlu, yaşamını sürdürürken, doğal kaynaklar ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en düşük seviyelerde tutarak, aynı zamanda ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan çevresel sürdürülebilirliğin oluşması için aşağıdaki ilkelerin uygulanması gerekmektedir (Salah, 2000: 243):

- Yaşanılan bölgede sahip olunan o yöreye ait, doğal ve çevresel kaynakların sürdürülebilir kullanımı,

- Ekonomik yaşantıya temel kaynak niteliğinde olan bütün farklılıkların muhafaza edilmesi,

- Kalkınma ile oluşan gelişimin çevresel, toplumsal ve ekonomik etkilerinin değerlendirilmesi,

- Ekonomik piyasaların talep durumlarında oluşan gelişmelere uyum sağlanması gerekmektedir. Ülkeler bazında, doğal ve çevresel kaynakların doğru ve etkin kullanımı, kalkınmanın her anlamda gerçekleşmesi ve ekonomik gelişmelerin de takip edilmesi gerekliliği görülmektedir.

2.2.3 Sosyal ve Kültürel Sürdürülebilirlik

Turistler için seyahat ettikleri bölgelerin sosyo-kültürel özellikleri önemli bir çekim gücü oluşturmaktadır. Bilinmeyen bir kültüre karşı ortaya çıkan merak duygusu turisti seyahate iten nedenlerden birisidir. Farklı bir toplum ve kültür yapısı içinde tatilini geçiren turist orada yaşayan yerel halkı etkilediği gibi kendisi de etkilenmektedir. Bu etki; olumlu olumsuz, geçici-kalıcı, büyük küçük olarak farklı şekillerde gruplandırılablir. Turist gönderen ve kabul eden ülkeler arası kültür farkı arttıkça bu etkileşimin boyutlarıda değişiklik göstermektedir (Swarbrooke, 1998). Toplumsal ve

kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması için turizm gelişim planlamalarında yöre halkının değerleri ve toplumsal yapısına vurgu yapılarak, turizm planların da özellikle dikkate alınmalıdır. Chiu (2003)'a göre sosyal sürdürülebilirliği devam ettirmek için, kaynak dengeli olarak tüketilmesi, daha uyumlu ilişkiler ve kabul edilir bir yaşam düzeyi gerektirmektedir (Ancell & Fawcett, 2008: 425).

2.3 Sürdürülebilirliğin Temel ilkeleri

Sürdürülebilirlik kavramı yedi ilkeden oluşmaktadır (Tuna, 2006):

1. Geleceğe yönelik endişeler: Gelişmelerle ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz sonuçlar, politikacı ve iş dünyasındaki deneyimli kişilerin görüşlerine başvurularak ayrıntılı biçimde gözden geçirilmeli ve geleceğe yönelik kaygı unsuru olabilecek etkiler ortaya çıkarılmalıdır

2. Nesiller arası eşitlik: Dünyada yaşam süren insanların, gelecek nesillerin haklarına taciz etmeden tüm kaynakları düzenli ve eşit bir şekilde kullanması sağlanmalıdır. Bu şekilde kaynakların nesilden nesile aktarımı sağlanabilecektir.

3. Katılım: Sosyal, siyasal ve diğer tüm gruplar ortaya çıkacak gelişmelere bağlı olarak alınacak kararları bir arada alabilmelidir. Bu durum sürdürülebilir gelişim olarak sürece katkı sağlayacaktır.

4. Ekonomik ve çevre etkenlerinde denge: Kararların alınması sırasında ekonomik etkenlerin yanı sıra sürece etki edebilecek diğer tüm etkenler de değerlendirmeye alınmalı ve geniş boyutlu bir karar süreci yaşanmalıdır. Çevre etkenleri de sürdürülebilirlik kavramının temelleri içerisinde değerlendirilmelidir.

5. Çevresel kapasite: Ortada bulunan tüm çevresel etkiler, ekolojik dengenin bozulmadan sürdürülebilir olabilmesi bağlamında kapasitesine göre karar süreçleri yaşanmalıdır.

6. Hem nicel hem de nitel unsurlara dikkatli yaklaşılması: Kararların alınması sırasında, sadece düşük maliyet göz önünde bulundurulmamalı, alınacak olan kararın uzun dönemli çevresel etkileri değerlendirilmelidir.

7. Yerel ekosistemin göz önünde bulundurulması: Alınacak olan kararlarda toplum yapısı, yerel doku, çevre yapısı, siyasal yapı ve tarımsal yapının bozulmaması gibi konular önemlidir. Bu şekilde tüm etkenlerin karar süreçlerinde bulunması sağlanabilir.

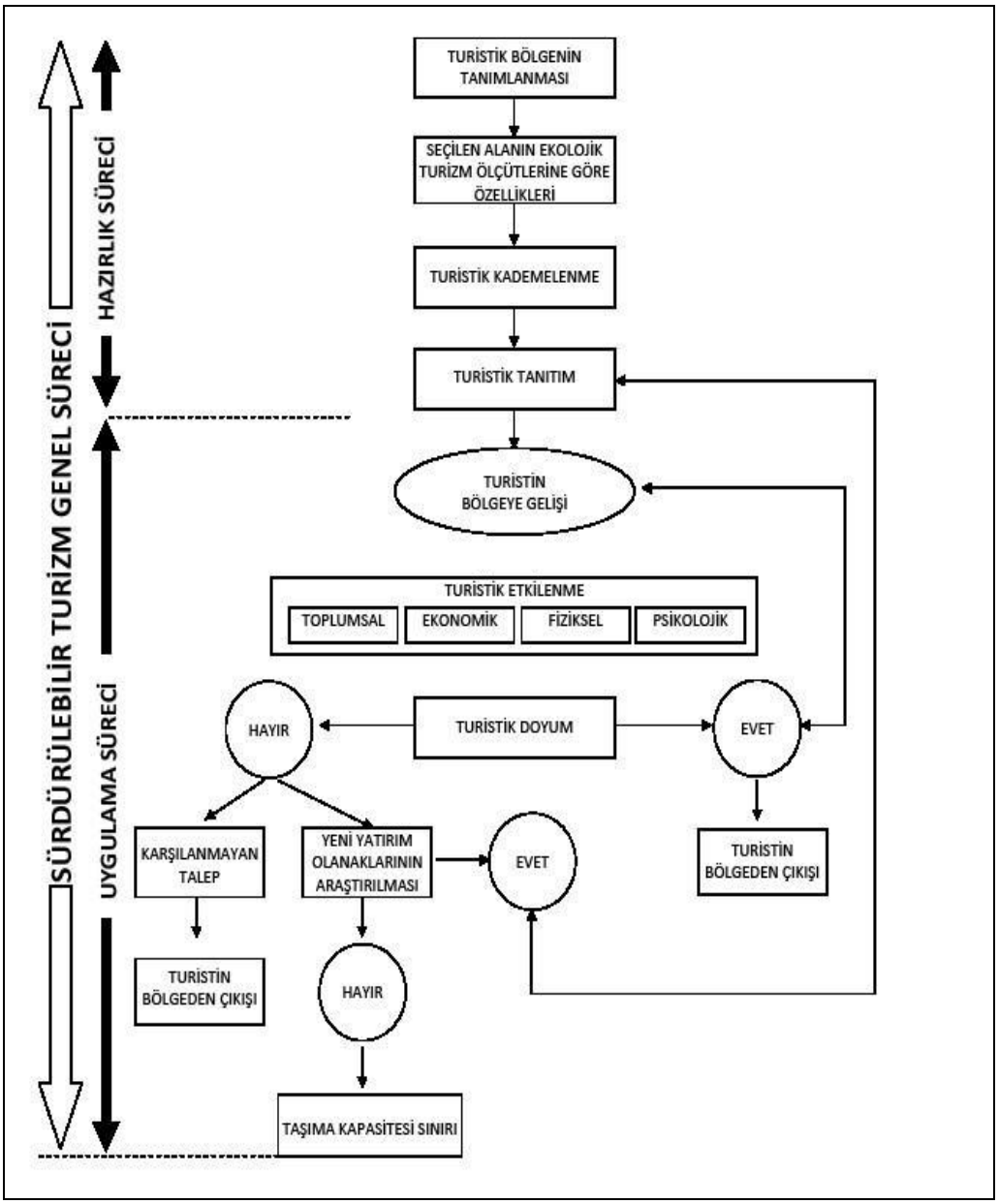
2.4 Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma, toplumsal çevre ve ekonominin dengeli bir şekilde gelişmesinin sağlanabilmesi ve cevre sorunlarının çözüme kavuşturulması amacıyla ortaya çıkmıştır (Duran, 2009). Kalkınma, bir bölgenin iyileşmesine ve gelişmesine rehberlik eden değişimi göstermektedir. Kalkınma için kısaca değişimi içerdiğini söyleyebiliriz. Buna bağlı olarak, kalkınmanın hedefleri aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (Sinemillioğlu, 2009: 249):

- Hayatın devam etmesinin temelini oluşturan ihtiyaçları elde edebilme kabiliyetinin artması ve yaygınlaşması

- Refah seviyesini devamlı olarak yükseltme

- Sosyal yapı ve ekonomiyle ilgili alt ve üst limit sınırlarını genişlemesi

Şekil 2.2 Sürdürülebilir kalkınma için sürdürülebilir turizm

Kaynak: Çakılcıoğlu, M. (2022) "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Turizm", http://www.kentli.org/makale/kalkinma.html Erişim: 01.03.2022

Kalkınma; bir bölgede yaşayan bütün bireylerinin refah seviyesinin daha iyi sartlarda olması için hizmet alanlarında yüksek verim elde edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kalkınma denilincee, ekonomik kalkınma *(bireysel üretkenliğin ve gelirin artması),* sosyal kalkınma *(bütün fertlerin var olan bütün hizmet uygulamalarından yararlanabilmesinin sağlanması adına düzenli bir gelirin dağılımının sağlanması)* akla gelmektedir. Kalkınmada önemli olan, bütün fertlerin gelirlerinin ve yaşam

standartlarının artmasını sağlamaktır (Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, 1993: 31). Kalkınma genel olarak, bireylerin yaşam standartlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için yapılan aşamaları ifade etmektedir. Ayrıca kalkınma, yalnızca ekonomik olarak gelişmeyi değil; insanlarda ve kurumlardaki değişimleri de kapsamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramında asıl amaç ekonomik anlamda azalma yaşanmadan gelecekte nesillerin bugünkü nesiller gibi benzer bir refah seviyesinde yaşam sürmelerini sağlayabilmektir. (Çetin, 2006: 2).

Birleşmiş Milletler (BM) 1987 Brundtland raporunda sürdürülebilir kalkınma kavramı için resmi bir tanımlamaya gidilmiş olması, kavramın daha geniş kitlelere erişmesinde büyük bir öneme sahip olmuştur. Sözkonusu rapor sürdürülebilir kalkınmayı; gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılamalarını tehlikeye sokmadan, bugünkü neslin gereksinimlerini karşılaması şeklinde tanımlamaktadır (WCED 1987).

Sürdürülebilir kalkınmada başarı elde edebilmek için bütün bir politikanın uygulanması, planlamanın ve öğrenmenin aşamalarının doğru kurgulanması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi, devletin ve bireylerin, sosyal ve resmi kurumlar ile özel sektör ve kuruluşlarının desteğiyle olur (Tosun, 2001: 290).

Sürdürülebilir kalkınma, sanayileşmenin ve üretimin doğal çevreye vermiş olduğu zarar noktalarındaki engel politikalarının tabanını oluşturan kavramdır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınmanın, nesilden nesile eşitlik ve denkliğin sağlanmasında önemli rolü vardır (Emeksiz, 2007: 147). Bu bağlamda, sürdürülebilirlik toplumsal, çevresel ve iktisadi bağlamda ele alınmalı ve bütün bu bağlamların ortak paydasında değerlendirilmelidir. Bu bağlamların birinin göz ardı edilmesi durmunda sürdürülebilir kalkınma kavramından da söz edilmesi mümkün olmamaktadır (Akbey ve Uslu, 2021: 1033). Sürdürülebilir kalkınmanın iki farklı paydaşı bulunmaktadır. Bunlar; kalkınmanın anlamı ile sürdürülebilirliğin gerekliği şartlarıdır.

Sürdürebilirlik bakımından kalkınma üç farklı alanda ilerlemeyle gündeme gelmektedir. Bunlar (Munier, 2005: 1):

- Ekonomik büyüme; ekonomik gelişmeyi içermektedir. Ekonomiye göre dünyadaki tüm kaynaklar kısıtlıdır. Dolaylı olarak yaşam standartlarının iyileşmesine neden olacak bu mevcut kaynakların durumu ne olursa olsun, tüm bireylere eşit ve adil bir biçimde dağıtılmalıdır.

- Sosyal ilerleyiş; fırsat eşitliğinin tüm bireylere uygulanmasını içermesiyle beraber, sosyal olarak herhangi bir dışlanma yaşanmaması ve tüm fertlere sosyal hakların eşit bir şekilde dağıtılmasını ifade etmektedir.

- Çevrenin korunmasını sağlama; mevcut kaynakların gelecek nesiller için geri dönüşümü sağlamaktır (Özyol, 2019 Erişim:02.03.2022).

Sürdürülebilir kalkınmayı, sosyal gelişme, çevrenin korunması ve ekonominin büyümesi ilkeleriyle beraber yürütmek gerekir. Bir taraftan çevrenin korunması sağlanırken diğer bir taraftan da ekonominin kalkınmasının ilerlemesi için çevre ile dengeli bir kalkınma yönteminin belirlenmesi ve bunların kalkınma stratejileriyle finanse edilip destek olunması gerekmektedir. Bu şartlarının oluşturulması için uyulması gereken planlamalarda aşağıdaki konuları barındırması öngörülmektedir (Fisunoğlu, 1997: 18-19):

- Büyüme ve gelişmenin hareketlendirilmesi,

- Çevre politikalarının uygulanması ile ekonominin ve sosyal politikaların aralarındaki dengenin sağlanması,

- Sürdürülebilirlikte yürütülen politikalara ait performansın ölçümünü yapmak, uygulamak ve neticelerin inceleme sonucunda belirtilen süreçlerin seçilmesi,

- Mevcut hükümetlerin ve halkın genel düşüncesini, çevrenin korunması faaliyetlerine yönlendirerek birliktelik sağlamak,

- Ekonomik sınırlılıklar dikkate alınmak kaydıyla yapılan tüm realist politikalar ile mali sürdürülebilirliğin şartlarını sağlama,

- Toplumun eğitimi ve öğretiminin sağlanmasıyla bilinçlendirilmenin gerçekleştirilmesidir.

2.5 Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm, bireylerin birbirleriyle etkileşim içerisindeyken doğal çevrenin bozulmadan ya da değiştirilmeden korunabilmesi için gereken tüm önlemlerin alınması, sosyal ve ekonomik gereksinimlerine karşılık verecek biçimde gelecek nesillerin de faydalanabilmesi adına korunduğu ve devam ettirildiği kalkınma şeklidir (Baş, 1996: 342).

Sürdürülebilir turizm, gelecekteki nesillerin tehlikeye atılmadan günümüzde ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanarak sürdürülebilir gelişmeyi destekleyecek türdeki tüm turizm çeşitlerini kapsar (Polat, 2008).

Sürdürülebilir turizm, kültür kaynaklarını, doğal kaynakları ve sosyal kaynakları uzun dönemde koruyabilen ve geliştirebilen, olumlu bir bakış açısı ile ekonomik gelişmeye destek olan bir turizm şekli olarak tanımlanabilmektedir (Scharpf, 1999: 18).

Sürdürülebilir turizm; doğal kaynakların korunması ve kalkınmaya yönelik amaçların birbirleri ile uyumlu olacak biçimde, hem bugün ve hem de gelecekte kullanılması, açısından fayda sağlama ve kendisini yenileme kapasitelerini kesintiye uğratmadan turizm aktivitelerinin gerçekleştirilmesidir (Gül ve Özaltın, 2007).

Sürdürülebilir turizm, turizmin geliştirilmesi sırasında bölgede bulunan bütün kaynakların korunabilmesi, bölge refahının yükseltilebilmesi, bu şekilde ülkenin de sosyo-kültürel yapısına zarar verilmemesi anlamını taşımaktadır (Yılmaz, 2007: 212). Sürdürülebilir turizmin gelişiminde önemli olan, doğal kaynakların korunabilmesi ve geliştirilebilmesi olarak görülmektedir (Ceylan, 2001: 169).

Dünya Turizm Örgütü (WTO) (1996)'nün yaptığı tanımlamaya göre ise, sürdürülebilir turizm; insanların bulundukları çevrenin bozulmaya uğramadan korunması, kültürel yapının, ekosistemin devamlılığının sağlandığı ve buna bağlı olarak bütün kaynakların, bölgede yaşayan insanların ve turistik amaçla buralara gelen kişilerin

ekonomik, toplumsal gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde yönetilmesidir. Bu yönetim sırasında gelecek nesillerin de ihtiyaclarının giderebilmesini sağlayacak koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir (Sarkım 2008).

Sürdürülebilir turizm aktivitelerinde asıl hedef; bölgede yaşayan kişilerin yaşam kalitesine olumlu yönde etki etmek, turistik amaçlarla bölgeye gelen kişilere kaliteli hizmetler ve ürünler sunabilmek, hem yerel halkın hem de turizm amacıyla gelen kişilerin gereksinim duydukları doğal çevreye sahip çıkmak şeklinde tanımlanabilir (Ryan 2001; Acuner 2006). Sürdürülebilir turizmin amaçları arasında, sektörün ve bulunulan alanın doğal kaynaklarının olumsuz bir etkiye mağruz kalmadan, turistik ürünlerinin sürekliliğini sağlamaktır (Akış, 2001:17; Tuna, 2007 :28). Sürdürülebilir turizmin devam etmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için, turizme ait doğal kaynakların aniden ve bilinçsiz şekilde tüketilmemesi, düzenli ve tekrar kullanılmak üzere, çevresel ve toplumsal taşıma kapasitelerinin dengeli bir şekilde kullanılması ve benimsenmesi gerekmektedir (Tuna, 2007: 28).

Turizme ait olgular esas olarak çevrenin kalitesi ve niteliğine bağlıdır. Bununla birlikte çevreyi olumsuz anlamda en fazla etki eden etmenlerin başında da turizm gelir. Bir destinasyonda sürdürülebilir turizme ait ilkelerinin geliştirilmesindeki amaç, destinasyondaki doğal kaynakların korunarak devamlılığını sağlamak ve daha fazla turist gelmesini gelmesini sağlamaktır. Turizm etkinliklerinin sonucunda doğal kaynakların korunması sağlanmış, bununla birlikte bu değerlere ait artışın sürdürülebilir turizme pozitif yönde etkileri oluşmuştur. Bu sayılanların yanında diğer amaçları sıralayacak olursak (Karacan, 2007: 676-677).

- Sürdürülebilir turizmin asıl amacı çevre, toplum, tarihi, doğal yapılar, doğa ve kültürel varlıkların herhangi bir zarara uğramadan, bölgenin ekonomisini ve toplumsal refah düzeyini artırarak turizmi geliştirmek
- Bölge turizmi ile ilgili tüm paydaşlar arasında koordinasyonunun sağlanması
- Bölgede yaşayan yerel toplumun ve çevreye ait durumların dikkate alınması
- Potansiyeli yüksek alıcılarla ilgili ürünün nasıl kullanıldığının değerlendirilmesi

- Bölgeye ait markanın geliştirilmesi
- Turizmin alanlarının genişletip alternatif seçenekler sunarak senenin on iki ayında hizmet verilmesi
- Tarihi, doğal ve kültür varlıkların turizme kazandırılması,
- Turizme ait gelirlerinin arttırılması
- Ulaşıma ait tüm alt ve üst yapı sorunları yeniden yapılandırılarak ulaşım olanaklarını kolaylaştırılmak,
- Sektördeki işgücüne ait nitelik ve niceliğin arttırılması,
- Turizm sektöründeki yatırım olanaklarını iyileştirmek ve gelişmesini sağlamak
- Bölgeyi ziyaret eden turistler için yüksek kalite ve nitelikte standartların oluşturulması,
- Turizmin diğer tüm sektörler ile ilişki içinde olmasını sağlamak
- Turizme ait tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini artırılması.

Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) sürdürülebilir turizmin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır (UNEP Manuals On Sustainable Tourism, 2006: 73).

- Yerel Refahın Düzeyi: Bölgeye gelen turist ve ziyaretçilerin harcama yapmalarının sağlayarak bölgenin ekonomik acıdan üst düzeylere çıkarılması
- İstihdamın Kalite ve Niteliği: Bölgede turizm ile ilgili aktivitelerin arttırılması, bölge halkının eşit şartlarda çalışması
- Sosyal Eşitlik: Turizmden elde edilen gelirlerden ve sosyal kazanımlardan yerel halkın faydalanması
- Turist ve Ziyaretçilerin Tatmini: Bölgeye gelen tüm turistlerin güvenilir ve tatmin olması açısından iyi bir deneyim yaşamasını sağlamak

- Fiziksel Bütünlük: İster kırsal alanlarda ister kentlerde peyzaj kalite ve niteliğinin korunması ve geliştirilmesi için çevreye ait tüm fiziki ve görsel birliğinin bozulmasının önlenmesi

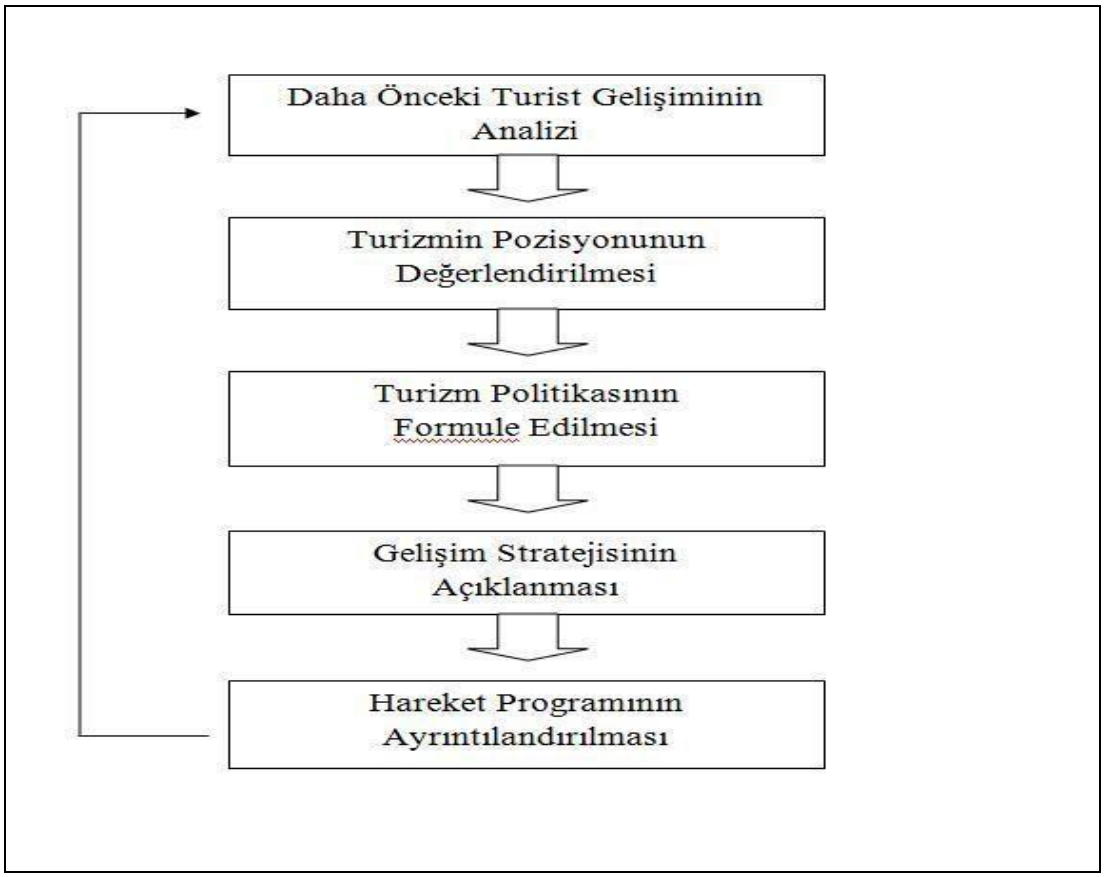
- Biyolojik Çeşitlilik: Doğa ve doğaya ait güzelliklerin korunabilmesini ve bu alanların zarar görmemesi.

2.6 Sürdürülebilir Turizmin Planlanması

Planlama; ortaya konulan sorunların tespit edilmesi, sorunlarla ilgili detaylı bir incelemenin yapılması ve çözüme yönelik amaçları kapsayan en sağlıklı çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi, ortak karar süreçleri doğrultusunda eyleme geçme stratejilerinin ortaya konmasını içeren bir yapıdır (Uğurlar, 2006: 33).

Turizm planlaması olgusu, belirli bir dönem içerisinde turizm aktiviteleri ile ulaşılmak istenen noktayı ve bu noktaya ulaşmak adına kullanılabilecek olan araçları, yapılması gereken işleri ve nihayetinde işlerin sonucunda elde edilecek faydayı gösteren bir disiplin olarak açıklanabilir (Olalı, 1990: 35).

Turizm planlamasının yapılması ve süreç boyunca bu plan dahilinde hareket edilmesi büyük bir öneme sahiptir. Tahmin edileceği üzere ortaya konulan planların başarılı olması o planların hangi ölçüde uygulanabildiği ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda Şekil 2.1'de gösterilen turizmin temel planlama aşamaları önemli bir yere sahiptir.

Şekil 2.3 Turizm planında temel aşamalar

Kaynak: (Tokmak, 2008, s.16)

2.7 Türkiye' de Sürdürülebilir Turizm

Şüphesiz her çeşit insan faaliyetlerinin doğal ortamda bir bedeli bulunur. Diğer ifadeyle insan faaliyetlerinin en önemli kaynağı olan doğanın tüketilmesi doğrultusunda bir karşılığı olacaktır. İşte tam bu noktada sürdürülebilirlik kavramının, turizm ya da farklı cins ve çeşitlilikte insan faaliyetlerinin veya kullanımlarının yapıldığı açık alanların korunabilmesi, bu kullanım ve faaliyetlerin sürekliliğinin geliştirilmesi biçimde düşünülmelidir. Bu bakımdan sürdürülebilirlik, önemli planlama ve yasal önlemlerle sağlanabilir (Gönençgil, 1998: 32; Kervankıran, 2011: 67).

Türkiye'de turizmin sürdürülebilirliği konusunda önemli birtakım çalışmaların yapıldığı ve yapılan bu çalışmalardan önemli olanları aşağıda sıralanmıştır:

Kervankıran (2013), Afyonkarahisar ilinin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi araştırma konusuyla ilgili benzer bir çalışmadır.

İzgi (2007), Osmaniye ilinin turizm potansiyelinin bölgesel kalkınma politikaları açısından değerlendirilmesi ve sürdürülebilir turizmin gelişimi için bir model önerisi adlı çalışmada yine çalışmanın amacına uyan bir çalışmadır.

Tuncer (2007), Didim ilçesinin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi

Çağlayan (2019) Sürdürülebilir turizm bağlamında korunan alanlarda turizm:Yenice Ormanları örneği

Kastamonu Doğa Turızmi Master Planı, Kastamonu doğa turizminin geliştirilmesi adına yapılan bir çalışmadır.

Zengin. Koç ve Şevki (2019). Kastamonu Ilinin Doğa Turizmi Potansiyelinin Alternatif Turizm Kapsaminda Değerlendirilmesi, çalışmanın amacı Kastamonu ilinin doğa turizm potansiyelini alternatif turizm kapsamında değerlendirmek adına yapılan bir çalışmadır,

Akdeniz ve Ege Kıyıları Turizm Alt Yapısı ve Kıyı Yönetimi: Kıyı ve deniz turizmine ait faaliyetlerin en kapsamlı bir şekilde yapılıp yaşandığı Akdeniz ile Ege kıyı ve denizlerinin çevre korumasına ve taşıma sınırının aşılmamasına karşı yapılan bir proje ya da çalışmadır.

Mavi Bayrak Projesi: Kıyı plajları ve marinaların uluslararası seviyede kalitesini ve bu kalitenin sürekliliğini ispatlamış standartların varlığına ait sembolüdür.

ÇED (Çevresel Etki Değerlendirilmesi): Yeni yapılacak projeler ve bu projelere ait çalışmaların çevreye verebileceği etkilerin ve bunun neticesinde sosyal olarak neticelerini ve varsa başka çözüm yollarını analiz eden bir değerlendirmedir.

Çam Ödülü Projesi, Turizm Bakanlığı'nın çevre korunması adına hassas olan, buna özen gösteren işletmeler ve kuruluşlara verdiği çam simgesidir.

ISO 14000 ÇYS (Çevre Yönetim Sistemi): konaklama işiyle meşgul işletmelerin çevre ve doğaya olan negatif etkilerin asgari düzeye indirgemesi için, hem günümüzün hem de geleceğin turistik alandaki tüketicilerine en kaliteli tatil olanağının sağlanmasını, bununla beraber ileriki yıllarda turistik tüketicilerin de tatil haklarının korunması gibi sürdürülebilirliğin devamını sağlayan bir çalışmadır.

Bu faaliyetlerle beraber Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yapmış olduğu "özellik arz eden projeleri" boyutunda, turizmi çeşitlendirme ve yıl içerisinde tüm aylarda yapılması gayesiyle yürütmüş olduğu ve "sürdürülebilir turizm" çalışmaları boyutunda değerlendirilen çalışmalar: Kış sporları, kayak merkezleri, termal, sağlık, ipek yolu, yayla, inanç, trekking, bisiklet turu, akarsu, mağara, av, olta balıkçılığı, atlı doğa yürüyüşü turizm projeleri (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009) .

2.8 Rekreasyon Kavramı

Sanayileşme ile birlikte her alanda önemli değişiklikler ve gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Teknolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel olarak ortaya çıkan bu değişim ve gelişim, sanayileşme olgusunun insanlar üzerinde iyi ve kötü etkilerini ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda insanların yaşamlarında farklı ihtiyaçların ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Bu farklılıklardan biri de rekreasyon olarak karşımıza çıkmaktadır (Pehlivanoğlu, 1977).

Rekreasyon, bireylerin boş vakitlerinde kendilerini yenilemek amacıyla gerçekleştirdikleri aktiviteler olarak ifade edilebilir. Bu aktiviteler doğal çevre ile yakından ilişkili olduğu için rekreasyonla birbirini tamamlar niteliktedir. Rekreasyon aktiviteleri, kişilerin daha bilinçli hale getirilmesi, doğal yapının korunabilmesi buna yönelik olarak gereken tedbirlerin alınabilmesi, insanların isteklerinin gerçekleşmesi ve doğal alanların sürdürülebilir şekilde hizmet vermesine olanak sağlamaktadır (Kement, 2015).

Kelime kökenleri itibariyle rekreasyon Latince'de, "re -tekrar, yeniden" ve "creare - yaratma, yenileme" anlamlarına gelen kelimelerin bir araya gelmesi ile oluşmuştur (Özkan, 2001).

Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarında kendi istekleri dahilinde eğlenmek, dinlenmek, fiziki ve psikoljik yorgunluktan kurtulmak amacıyla bireysel veya grup halinde katıldığı aktivitelerdir (Ardahan, Kaplan Kalkan ve Turgut, 2016: 11).

Rekreasyon; çeşitli zamanlarda ve farklı şekillerde ortaya çıkan; dinlenmek, seyahat etmek, birlikte olmak, heyecan arayışında olmak, farklı deneyimler yaşamak gibi amaclara yönelik olarak, hem açık hem de kapalı alanlarda, pasif ve aktif olarak, doğal alanlarda yapılan faaliyetlerdir (Özel, 2004).

Gülez (1990), rekreasyonu insanların günlük yaşamlarında, serbest ve boş zaman dilimlerinde, yıpranan pskolojik ruh halleri ve yorulan vücutlarını zindeliğe kavuşturmak için kendi istekleri ile yaptıkları faaliyetler olarak tanımlamıştır.

Karaküçük, (2005)'e göre rekreasyon kavramı "kişilerin yoğun şekilde çalışmaları, rutin hale gelmiş yaşamsal süreçler, olumsuz çevre etkilerinden bedenen ve ruhen rahatlamak, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek, tüm bu amaçları gerçekleştirirken süreçten haz almak ve kişisel doyum sağlamak amacıyla kişinin isteğine bağlı şekilde, bireysel veya grupça yapılan aktivitelerdir" ifadesini kullanmıştır (Karaküçük, 2005).

Altan (1986)'a göre; rekreasyon, bireylerin psikolojik olarak veya bedenen kendilerini yenilemisini sağlayan boş zaman faaliyetleridir (Uzun,2005).

Sosyologlar rekrasyon kavramı ile ilgili "insanların çalıştıkları ortamın vermiş olduğu stres ve yorgunluklarından uzaklaşmasını sağlayarak onlara haz veren aktiviteler veya serbest zamanlarında kendi istekleri ile yaptıkları ve yaparken zevk aldıkları aktivitelerdir" ifadesini kullanmışlardır (Kraus, 1998).

Başka bir tanıma göre rekreasyon kavramı, bireylerin serbest zamanlarında kendi isteklerine bağlı olarak seçmiş oldukları faaliyetler sonucu ortaya çıkan, yapılması durumunda değer katacak olan deneyimler olarak ifade edilmektedir (Mathieson & Wall 1982).

Bucher (1972), rekreasyon kavramını açıklamak için aşağıda sıralanan ifadeleri kullanmıştır (Karaküçük 1999):

1) Rekreasyon, iş niteliği olmayan ve kar gayesi taşımayan serbest zamanda yapılan faaliyetlerdir.

2) Rekreasyonda bireyler; kendi arzuları ile istekli ve gönüllü olarak faaliyetlere katılırlar.

3) Rekreasyon etkinlikleri, bireyin kendi istekleri doğrultusunda yapmış olduğu aktiviteler sonucunda keyif ve mutluluk elde etmesi şeklinde meydana gelir.

4) Rekreasyon etkinlikleri, hem kişisel hem de toplumsal yarar sağlar.

5) Yemek, uyumak gibi hayati önem taşımayan rekreasyon, toplumsal değerlere aykırı değildir.

2.8.1 Rekreasyonun Amacı ve Özellikleri

Araştırmacılar tarafından ortaya konulan rekreasyon faaliyetlerinin birtakım özellikleri aşağıdaki gibidir (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2003; Karaküçük, 1999; Mirzeoğlu, 2006);

- Rekreasyon kişilerin boş zamanlarında yapmış oldukları aktivitelerdir. İş kolu niteliği yoktur ve ticari amaç taşımaz. Yapılan eylemlerin ve etkinliklerin rekreasyon olarak değerlendirilebilmesi adına bireylerin serbest zamanlarında, herhangi iş bağının veya sorumluluğunun olmadığı zaman diliminde yapılıyor olması gerekmektedir.

- Rekreasyon etkinliklerinde bireyin istek ve arzuları kişinin kendisine göre olmalıdır.

- Rekreasyon etkinliklerine katılım sağlayan bireyler genel olarak zamanı, yapacağı etkinlikleri ve mekanı kimseye bağlı kalmadan, kendileri seçmelidirler. Bireyler kendi istedikleri doğrultusunda, farklı veya kolayca yapabileceği aktivitelere katılmayı tercih eder.

- Rekreasyonel faaliyetler; planlı olabileceği gibi plansız olarak da gerçekleştirilebilmektedir; kişi ayrımı olmaksızın; açık ya da kapalı mekânlarda yapılmaktadır.

- Katılım sağlayan bireyler, rekreasyon faaliyetleriyle, paylaşma duygularını keşfetme imkânı bulabilmekte, yeni deneyimler kazanarak, kendi öz benliğini ortaya koyma imkânı bulabilmektedirler.

- Rekreasyon aktiviteleri bireylere bağımsızlık ve özgürlük hissi verir.

- Aktivitelere katılım ve devam zorunluluğu yoktur. Bireyin yapmış olduğu aktiviteler genel olarak kişinin yetenek ve istekleri doğrultusunda yeteneği olan aktivitelerdir. Buna göre, etkinliklerin bazılarında mutlu olma ve ya daha verimli bir süreç geçirme amacına yönelik devam etme durumu söz konusu olabilir. Böyle bir süreçte bile bireyin kendi isteği ön plandadır.

- Rekreasyon aktivitelerine katılımda yaş veya cinsiyet ayrımı yoktur.

- Rekreasyon, etkinlik yapmayı ve etkinliklere katılmayı gerektirir. Etkinlikler, bedensel, psikolojik, sosyal şekilde olabilmektedir.

- Rekreasyon, çok farklı etkinlikler ve seçenekler sunar. Bu etkinlikler, hane içinde yapılabilecek etkinlikler, farklı spor dalları, tiyatro, doğa gezisi, el sanatları, kamp ve çadır kurmak gibi çeşitlendirilebilir. Bu faaliyet ve etkinliklerin her birinin kişiye göre olumlu ve olumsuz yönleri bulunabilir.

- Rekreasyon, neşe ve mutluluk veren eylemdir. Etkinliklere katılım sağlamak kişileri tatmin edici bir doyuma ulaştırmaktadır.

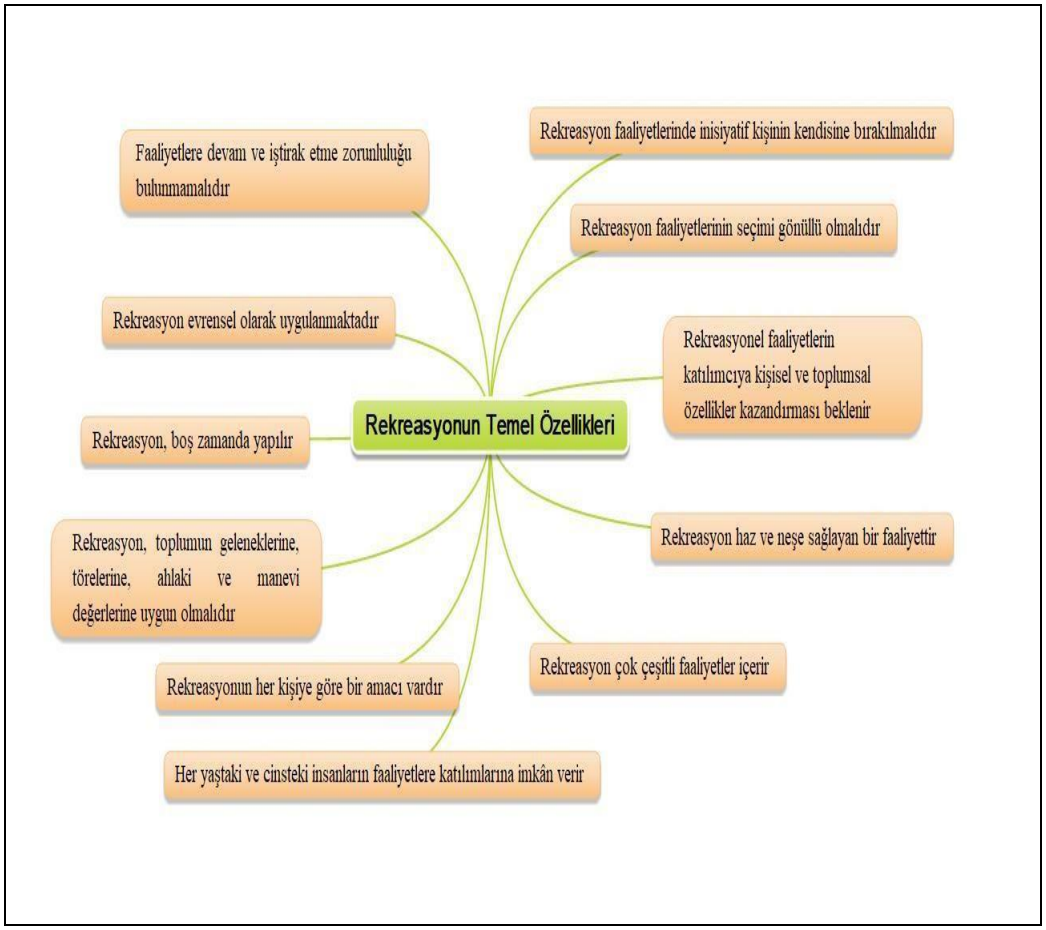
- Rekreasyon, evrensel olarak yapılmaktadır. Rekreasyonel faaliyetleri, bütün insanlar yapabilmektedir.

- Rekreasyonun amacı bireyden bireye değişim gösterir. Aynı rekreasyon aktivitesi içinde bulunan kişilerin her birinin amacı ve bu aktiviteden elde ettikleri doyum ve haz farklıdır. Bazı kişiler bu tür aktivitelerle yalnızlık duygularını gidermeye çalışır, bazı kişiler de yalnız kalmak, kalabalık ortamlardan uzaklaşabilmek amacını güdebilirler.

- Rekreasyon aktivitelerinin kişilere bazı özellikleri kazandırması beklenebilir. Bu özellikler kişisel ve toplumsal olabilir. Rekreasyon bir taraftan kişilerin kendilerini ifade edebilmesi ve yaratıcılıklarını geliştirebilmesini mümkün kılarken bir taraftan da kişinin psikolojik yapısının gelişmesini sağlaması açısından önemlidir.

- Rekreasyon, toplumun gelenek ve göreneklerine, törelerine, manevi değerleri ile uyum içinde olması ve toplumsal değerlere ters düşmemelidir.

- Rekreasyon, bir aktivite yapılırken, birden çok aktivitelere de ilgi duyma veya katılma imkânı verir

Şekil 2.4 Rekreasyonun temel özellikleri

Kaynak: Sağcan (1986), Küçüktopuzlu (1987) ve Tezcan (1994) çalışmalarında belirtmiş olduğu rekreasyonun temel özellikleri Şekil 2'.4 de gösterilmektedir (Akt.Koçyiğit ve Yıldız, 2014:214-215).

2.8.2 Rekreasyon Faaliyetlerinin Sınıflandırılması

Rekreasyonel aktiviteler, kent alanlarının artması ve sanayileşmenin gelişmesiyle meydana gelen ve gün geçtikçe artış gösteren faaliyetlerdir. Rekreasyonel faaliyetlere katılmak, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin ilk basamağı olan, kendini gerçekleştirme gereksinimi için katkı sağlamaktadır. Kişiler bu tür aktiviteler içerisinde olarak bireysel potansiyelinin farkında olabilmekte ve bu şekilde kendisini gerçekleştirebilmektedir (Şapcılar vd., 2019: 12). Rekreasyon aktiviteleri ile ilgili ortaya çıkan ihtiyaç; bedensel sağlığın korunabilmesi, ruhsal sağlığın daha iyi hale getirilmesi insanların sosyal hale gelebilmesi, kişisel becerilerin ve yeteneklerin geliştirilmesi, çalışma verimi ile ilgili olumlu etkileri ve insanın mutluluğunu artırması gibi pozitif yönde katkılarının olmasından ötürüdür. Toplumsal açıdansa; toplumsal dayanışmanın ve bütünleşmenin sağlaması bağlamında rekreasyon faaliyetleri bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır (Karaküçük, 2008: 95- 102).

Rekreasyon aktivitelerinin sınıflandırılmasında, kişisel istekler ve katılım sağlamış oldukları etkinlikler sonucu duydukları haz ve tatmin edici duygular en önemli unsurlardır (Karaküçük, 2008: 76). Rekreasyonel aktiviteler, kişilerin günlük sıkıntılarından kurtulmasına, kişisel gelişimlerine yardımcı olmasına, ilişkilerini ve sosyo-kültürel yapılarına katkı sağladığı görülmektedir (Tütüncü vd., 2011: 71).

Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırmadan önce rekreasyon faaliyetlerinin çeşitleri ve katılma oranları ile ilgili ABD örneği (Sağcan, 1986: 8).

Faaliyet	Katılma oranı (%)	(%) Bir gün içinde ortalama katılma saati
Yüzme	34	2.6
Eğlence için araba sürme	34	1.0
Eğlence için yürüyüş	34	1.9
Balık avlama	24	4.4
Spor ve oyun	22	2.6
Havuzda yüzme	18	2.8
Doğada yürüyüş	17	2.0
Sandal gezintisi	15	2.8
Spor faaliyetlerini seyir	12	4.2
Atçılık	5	2.7
Tenis	5	2.1
Golf	5	4.9
Gezinti ve doğa fotoğrafçılığı	5	3.0
Kuş gözlemciliği	4	2.1
Avcılık	3	4.4
Vahşi yaşam ve kuş fotoğrafçılığı	2	1.6
Piknik	47	2.6
Kano	3	2.3
Yelkencilik	3	4.4
Su kayağı	5	2.6
Geliştirilmiş kampçılık	11	2.0
Bisiklet sürme	10	

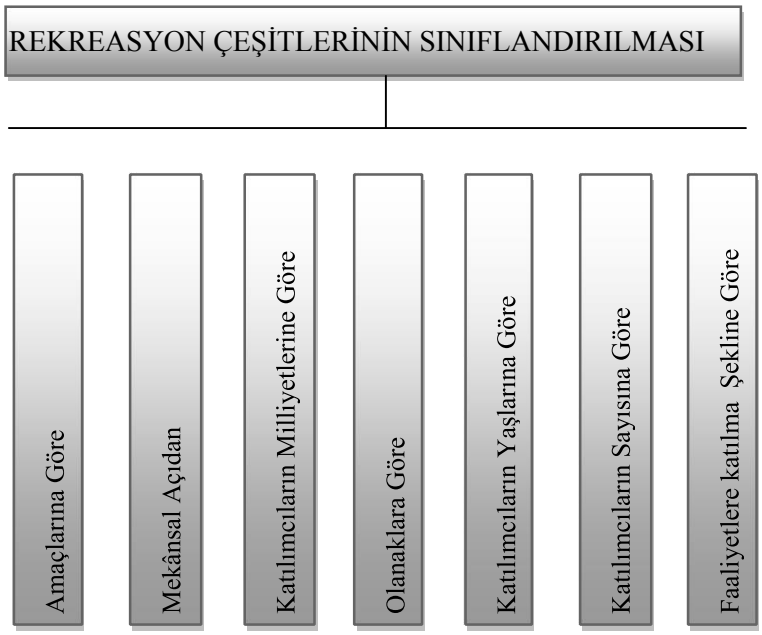
Kaynak: Sağcan,1986: 8

Şekil 2.5 Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitleri ve katılma oranları -ABD örneği

Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflara ayrılması, faaliyetlerin fonksiyonlarına ve çeşitli kriterlerine göre biçimlenmektedir. Bireyler, amaçları ve istekleri doğrultusunda nasıl bir rekreasyon faaliyeti yapmaya kararlaştırmışsa, buna uygun rekreasyon türü ortaya çıkmaktadır. İnsanların farklı amaçları ve istekleri doğrultusunda, buna bağlı olarak da birbirinden farklı etkinliklerin olduğunu varsayarsak, net bir şekilde gruplama ya da çeşitlendirme yapmak da zordur. Bu sınırlamalara bağlı olarak rekreasyon;

1. Amaçlarına göre

2. Çeşitli kriterlere ve faaliyetlerine göre bölümlere ayırarak gruplandırabiliriz (Karaküçük 1999):

Şekil 2.6 Fonksiyonel açıdan rekreasyon çeşitleri

Kaynak: Sağcan1986, Köybaşı 2006, ve Ergül 2008

Şekil 2.7 Fonksiyonel açıdan rekreasyon

Kaynak: (Kemet, 2015:28)

2.8.3 Amaçlarına Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a-*Dinlenme amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Bireylerin boş zamanlarında dinlenerek, bedensel ve ruhsal sağlığının korunması için yapmış oldukları faaliyetlerdir.

b- *Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Bireylerin iş harici zamanlarındaki boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla, sanatsal eserlerin ve tarihi yerlerin gezilmesi, müzelerin ziyaret edilmesi amacıyla yapılan etkinliklerdir.

c- *Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Bireylerin boş zamanlarında sosyalleşme amacıyla yapmış oldukları faaliyetlerdir.

d- *Sportif amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Spor faaliyetleri içerisinde aktif ya da pasif şekilde bulunarak, taraftarlık, yönetici ya da başka şekillerde spor aktivitelerinin içerisinde bulunmaktır.

e- *Turizm amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Tatil zamanları içerisinde sürekli yaşamın sürdürüldüğü mekanlardan farklı bir mekana gezme, eğlenme, dinlenme amaçları ile yapılan serbest zaman etkinleridir.

f- *Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri*: Sanatla ilgili etkinliklerle uğraşarak boş zaman değerlendirme etkinlikleridir.

2.8.4 Çeşitli Kriterlere Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a- *Yaş grubuna göre*: Farklı yaş gruplarının kişisel özelliklerine göre tercih ettikleri etkinlikler.

b- *Faaliyete katılanların sayısına göre*: Tek başına ya da grup şeklinde, katılım sağlanan etkinliklerdir.

c- *Zamana göre*: Yılın farklı sezonlarında yapılan faaliyetlerdir. Ayrıca, günlük ve hafta sonlarında da, gerçekleştirilebilen faaliyetlerdir.

d- *Kullanılan mekana göre*: dağda, ormanda kırda kısaca açık alanlarda veya evde,kafede dans klüpleri yani kapalmekanlarda gerçekleştirilen faaliyetlerdir.

e- *Sosyolojik içeriğe göre:* Lüks, geleneksel ya da belirli kesimin desteklenmesiyle katılımın sağlandığı rekreasyon etkinlikleri.

2.8.5 Özel İşlevleri Dikkate Alınarak Belirli Eylem ve Durgunluk Hallerine Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a- *Ticari rekreasyon*: Kişilerin belli bir ücret karşılığında yapmış oldukları etkinliklerdir,

b- *Sosyal rekreasyon*: Birbirlerinden bağımsız bireylerin yanyana gelerek yapmış oldukları faaliyetlerdir.

c- *Fiziksel rekreasyon*: Açık veya kapalı alanlarda yapılan tüm spor çeşitlerini kapsamaktadır.

d- *Orman rekreasyonu*: Doğal alanlarda yürüyüş amaçlı etkinlikleri içeren faaliyetlerdir.

Mekâna Göre	Kapalı Alan Rekreasyon Etkinlikleri Açık Alan Rekreasyon Etkinlikleri
İçeriğine Göre	Macera Etkinlikleri Sanatsal ve Kültürel Rekreasyon Etkinlikleri Terapatik Rekreasyon Etkinlikleri Kampüs Rekreasyonu Etkinlikleri Eğitsel Rekreasyon Etkinlikleri
Katılımcı Sayısına Göre	Bireysel Rekreasyon Etkinlikleri Grup Rekreasyon Etkinlikleri

Kaynak: *S Demiral, Açık Alan Rekreasyonuna Katılan Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi: Şavşat -Karagöl Örneği Yüksek Lisans Tezi*

Şekil 2.8 Rekreasyon etkinliklerinin sınıflandırılması

2.8.5.1 Kapalı alan rekreasyonu

Kapalı olan alanlarda ve ev ortamlarında, bireylerin boş zaman dilimlerinde yapmış oldukları faaliyetlerine kapalı alan rekreasyonu denilmektedir (Hazar, 2003: 23). Kapalı mekanlarda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri açık mekanda yapılan rekreasyon faaliyetlerine göre doğa ve hava şartlarına göre etkilenme olasığı çok düşüktür. Bu tarz etkinlikler bireylerin istedikleri zamanda ve mekanda her an yapabilecekleri etkinliklerdir (Yaylı vd., 2014: 23).

Kapalı alan rekreasyon etkinliklerine örnek olarak:

✓ Genç kesime hitap eden kulüpler, özel işletmelerin açmış olduğu kulüpler, belli yaş aralığındaki çocuklara özel olarak yapılan kulüpler, spor faaliyetlerinin yapıldığı kulüpler, değişik ilgi alanlarına yönelik olarak hizmet veren kulüpler, ek olarak işletmelerin bünyesinde bulunan ve herkesin girmesine izin verilmeyen türdeki bölümlerde yürütülen aktiviteler,

✓ Kapalı mekanlar içerisinde gerçekleştirilen gösteri aktiviteleri, giyim, sinema ve tiyatro gösterileri gibi aktiviteler,

✓ Kurultaylar, kutlama ve tebrik gibi etkinliklere katılım,

✓ Açık olmayan alanlar içerisinde rekreatif aktivitelerin gerçekleştirildiği kuruluşlarda yapılan spor etkinlikleri (salon sporları buna örnek olarak verilebilir),

✓ Açık olmayan alanlar içerisinde yürütülen sağlık açısından fayda sağlamaya yönelik yapılan aktiviteler (hamamlar, ılıcalar, şifalı sıcak su tesisleri gibi)

✓ Süreli olarak düzenlenen ve süre sonunda belirli sertifikalar veren kurslara (dil kursları, el işi kursları, bilgisayar kursları gibi) katılmak,

✓ Kapalı alanlarda oynanan masa oyunları, tavla, talih oyunu, bilgisayarlarla oynanan oyunlar gibi aktiviteler içerisinde bulunmak veya bu aktiviteleri izlemek,

✓ Ev ortamında sinema, film izlemek, müzik dinlemek, dinlenmek, ev içinde yapılan buluşmalara, günlere ve toplantılara katılarak aktivite dahilinde olmak, kişisel bakım ile ilgilenmek, bir enstrüman çalmak, el işi yapmak ve aile oyunları oynamak gibi aktiviteler (Hazar, 2003:23)

2.8.5.2 Açık Alanda Yapilan Doğa Temelli Rekreasyon Etkinlikleri

Günümüzde kent alanlarının artış göstermesi ve bireylerin yaşantılarında oluşan yoğunluklar ve yorgunluklar kişilere olumsuz yönde etki etmektedir. Şehirlerde yaşayan insanlar iş hayatının vermis olduğu yoğunluktan kurtulmak için açık alan etkinliklerine yönelmektedirler (Kaya, 2019).

Açık alanda yapılan rekreasyon faaliyetleri; doğal alanlarda farklı kişilerin yanyana gelerek, belli düzeyde etkileşim içinde olmalarını sağlayarak, kişinin hem bedensel hem psikolojik hem de sosyalleşme adına serbest zamanlarda yapmış oldukları faaliyetler olarak tanımlanabilir (İbrahim & Cordes, 2002).

Doğada yürüyüş yapma, kampçılık faaliyetleri, balık tutmak, kanoya binmek, kayak yapmak, ata binmek, golf oynamak, su kayağı yapmak, motor sporları ile ilgilenmek, hava sporları yapmak gibi farklı aktiviteleri içinde barındıran ve buna bağlı olarak da bireylerin doğal alanlarla başbaşa kalmasını sağlayan etkinliklere doğal alan rekreasyonu denilmektedir (Cordes & Ibrahim, 1999: 35).

Queensland Outdoor Recreation Federation (QORF) açık alan rekreasyonunu, genel olarak açık alanda el değmemiş doğal alanlarda gerçekleştirilen, kuralları, tesis ve alt yapı hazırlığı olmayan doğal kaynakların yeterli olduğu alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlanmıştır (Bell, 2001).

Tablo 2.2 Clawson ve Knetsch'in açık alan rekreasyon sınıflaması

Açık Alan Rekreasyon Türü	Doğal Çevre ile İlişki Düzeyi	Örnek Etkinlikler	Gerçekleştirildiği Ortam

Kaynağa Yönelik Rekreasyon	Doğal kaynaklara bağımlılık yüksektir. Rekreasyonun temel bileşeni doğadır.	Doğa çalışmaları, kamp, yürüyüş, dağ bisikleti, avcılık, doğal manzara seyri, balıkçılık, kaya tırmanışı	Yabanıl bölgeler, milli park, orman ve göl
Aracı Rekreasyon	Doğal çevrelerde makul düzeyde insan etkisine bağımlıdır.	Su kayağı, yelken, piknik, bisiklet, yürüyüş, yüzme, balıkçılık	Ulusal ve özel rekreasyon alanları, kamu parkları, olta balıkçılığı ve avcılık alanları
Kullanıcıya Yönelik Rekreasyon	Doğal olmayan, düzenlenmiş çevre koşulları söz konusudur.	Açık alanda spor müsabakalarına katılma ya da bunları izleme, parklardaki müzik ya da tiyatro gösterileri, el sanatları fuarları, havai fişek gösterileri, doğa tarihi müzesi ziyaretleri	Oyun alanları, belediye parkları, hayvanat bahçeleri, eğlence parkları, golf alanları, yüzme havuzları ve piknik alanları

Kaynak: Jensen ve Guthrie, 2005'den uyarlanarak tablolaştırılmıştır.

Ford (1981), açık alanlarda yapılan rekreasyon faaliyetlerini "doğal çevreyi anlayarak, kullanma ve doğaya değer vererek, açık alanlarda serbest zaman değerlendirme etkinlikleri olarak yapılan boş zamanı değerlendirme aktiviteleri" şeklinde ifade etmiştir (Akt. Martin, Cashel, Wagstaff & Breunig, 2006: 8).

Hacıoğlu (2009); Açık alanda yapılan boş zaman değerlendirme etkinlikleri olarak belirtmiştir.

Açık alan rekreasyonu, serbest zaman özelliklerini kapsayarak doğal kaynakların kullanımı ihtiyacı içinde rekreasyon ve spor etkinlikleri, doğal alanlarda gerçekleştirilen, kırsal ve kentsel aktivitelerdir. Bütün bireysel ve grup aktiviteleri doğal çevrede yapılmaktadır (Kalkan, 2017: 131). Bu nedenle sürdürülebilir, tatmin

edici ve rekreasyonel kullanım bakımından kaliteli bir ortam sağlamak için kaynakların etkin yönetimi gerekmektedir (Jenkins & Pigram, 2005: 1).

Parklar, ormanlar gibi doğa alanlarında gerçekleştirilen açık alan rekreasyon aktiviteleri eğlenmenin yanında insanlar üzerinde çevre koruma bilincinin oluşması bağlamında önem arz eden aktivitelerdendir (Brabyn & Sutton, 2013: 124).

Doğa turizminin, açık alanda yapılan rekreasyon faaliyetleri ile ilişkili olarak gelişme gösterdiği gözlemlenmektedir (Tangeland & Aas, 2011: 823). Doğada yapılan turizm, doğal alanlardaki güzelliklere bağlı olarak ortaya çıkan turizm türlerini içine almaktadır (Weaver, 2001: 16). Laarman ve Durst (1987)'nin tanımına göre, doğaya dayalı turizm "eğitim, rekreasyon ve macera unsurlarını içeren bir turizm türü" olarak tanımlanmıştır (Aktaran. Mehmetoglu, 2007: 651). Doğa turizmi, macera turizmi, su kaynaklarına dayalı turizm (sualtı dalış turizmi, sportif balıkçılık, motorlu su sporları, rafting, surf, kano vb.), botanik turizmi, dağ ve kış sporları turizmi, tarım turizmi, yaban hayat gözlemciliği turizmi, yayla turizmi, sağlık turizmi, hava sporları turizmi, mağara turizmi, av turizmi, golf turizmi, bisiklet turizmi doğa temelli turizm türlerindendir (Kahraman ve Oğuz, 2012; Kınacı, Pehlivan ve Seyhan, 2011; Strickland-Munro, Allison & Moore, 2010; Kozak ve Bahçe, 2009; Jennings, 2007; Tuna, 2007; Weaver, 2001).

Açık alanda yapılan rekreasyon etkinlikleri ve turizm, günümüzde serbest zamanlarda ve tatillerde yapılan aktiviteleri kapsayan kavramlardır. Açık alanların ziyaret edilmesi ve keşfedilmesi amacıyla yürütülen aktivitelerin birden çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden bazıları; fiziksel aktivite, iş yaşamının ve kentsel yaşamın oluşturmuş olduğu stres ve yorgunluklardan kurtulmak, temiz hava, doğanın içinde olma ve doğal güzelliklerin tadını çıkarma, yürüyüş yapma, tırmanma, botanik, kuş gözlemciliği, doğaya karşı olan ilgi, av yapmak ve balık tutmak gibi sebeplerdir. Kişilerin boş vakitlerini değerlendirme durumları kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Sürekli yaşadığı yerden ayrılma isteği, tek başına kalmak, doğanın içinde olma, rahatlamak ve eğlenmektir. Bireylerin gerçekleştirdiği aktiviteler arasında dağlık alanlarda kendi istek ve arzuları ile dolaşmaları, kendilerine en yakın alanda bulunan doğal yerlere

gitme istekleri, orman gezintisi yapmaları ve manzara seyretmeleri kapsam içine alınabilir (Bell, 2001: 1)

Bireylerin açık alanlardaki turizm güzergahlarına yönelmelerine etkili olan nedenler incelendiğinde 80'li yıllarda çevrecilik hareketleri ile oluşturulan doğa koruma çalışmaları, açık alan aktivite gruplarının oluşturulması ve devletin değişik teşviklerle bu bölgelerde yatırım yaparak geliştirme göstermesi olduğu görülebilir. Açık alan aktivitelerindeki talebin artması ağırlıklı olarak geçtiğimiz 30-40 senede korunan alanların ve doğal parkların sayıca artış göstermesi, dikkat çekecek seviyeye geldiğini göstermektedir (Virden, 2006).

Doğa temelli olan açık alan rekreasyon aktiviteleri stres yaşayan ve yoğun şekilde çalışma ortamlarından uzaklaşmak isteyen insanların kendi istek ve arzuları ile yapmış oldukları etkinlikler arasında yer alır. Buna örnek olarak ,Milli park alanları, doğal park alanları, şehir ormanları bu yerler arasında sayılabilir. Özellikle şehir ormanları hem estetik açıdan, hem de sessiz olması açısından en çok tercih edilen yerlerdendir (Choon,Sun & Chank, 2013: 201).

2.8.5.3 Açık hava rekreasyonunda orman içi rekreasyonun yeri

Orman rekreasyon bölgeleri, bir ormanın bütünlüğünün bozulmadan ve o bütünlük üzerinde açık havada yapılan ve ağırlıklı olarak dinlenme merkezli insan aktivite yeri olarak öne çıkar. Genel olarak bu etkinlikler içerisinde piknik yapmak, yaya veya bölgeye uygun vasıtalarla yürüyüşler yapmak ve gezmek, farklı spor aktiviteleri içerisinde girmek, manzarayı seyretmek şeklinde olacağı gibi herhangi bir fiziki aktivite olmadan sadece orman içerisinde dinlenme şeklinde de olabilmektedir (Aslanboğa ve Gül, 1999; Akten, 2003).

2.8.5.4 Macera rekreasyonu ve macera turizmi

Macera rekreasyonu açık alan rekreasyonu içerisinde yer alan ve bireylere heyecan yaşatan doğal ortamlarda gerçekleştirilen rekreasyon etkinliklerdir. Bu tarz aktiviteler genel olarak yüksek seviyede risk içeren aktiviteler veya macera aktiviteleri şeklinde tanımlanabilir (Guszkowska & Boldak, 2010; Brevik, 1999).

Raiola ve O'Kefee (1999).'ye göre macera, insanın ruh halinin yansıması için yaşanan deneyimler ve insani ihtiyaçlar bütünü olarak tanımlanmaktadır.

Doğal alanlarda yapılan macera aktiviteleri kontrolü mümkün olmayan tehlikeleri de içerisinde bulunduran, doğal bir çevre içinde geliştirilmiş beceriler ve karar verme yöntemleri ile ortaya çıkarılan bilinçli bir mücadele durumu şeklinde tanımlanmaktadır (Brown, 1989). Macera rekreasyonu, açık hava aktivitelerinin gelişmiş bir versiyonudur (Gyimothy & Mykletun, 2004: 856).

Macera, bireylerin ruh halini yansıtan bir ihtiyaç olarak görülmekte ve bilerek, isteyerek, risk ve tehlikenin içerisine atılmak olarak tanımlanmaktadır. Macera latince venio "her ne gelirse" manasında kullanılmakta ancak tam olarak neyi ifade ettiği bilinmemektedir (Dickson & Dolnicor, 2004; Howard, 2009).

Macera kavramı; bireylerin rutin geçen yaşantılarından uzaklaşma istegi ve alışılmışın dışında olan etkinliklerle ilgilenilmesi diyebiliriz. Ewert (1994: 3- 24), macerayı, bireylerin kişisel tercihlerine bağlı olarak ortaya çıkan bir unsur olarak ifade etmiş ve maceranın bireyler arasında farklılık gösteren yapıda olduğunu belirtmiştir. Macera rekreasyonu, kent yaşamından uzaklaşarak doğaya dayalı faaliyetlere katılım sağlanması olarak ifade edilebilir (Driver, Brown & Peterson, 1991: 3-13).

Macera turizmi ile ilgili alanyazın taramasında farklı tanımlamalar yer almaktadır (Bentley & Page 2001).

Alanyazında farklı şekillerde tanımlanan macera turizmi ile ilgili tanımlar şu şekilde özetlenebilir;

- Meier (1978) 'e göre, macera turizmi fiziksel açıdan riskleri içinde barındıran boş zaman aktivitesidir.

- Ewert (1989: 8)'in tanımına göre, ''bireyler ve doğal çevre ile etkileşim halinde, risk unsurlarını içinde barındıran, bir tür faaliyettir''.

- Hall & Weiler, (1992b: 143), macera turizmi ile ilgili, zaman ve ortamdan etkilenen kişilerin elde ettikleri deneyimleriyle, tehlike unsurları içeren ve bireylerin yaşadıkları çevre dışında açık alan aktivitelerin kapsamlı bir şekli olarak kabul ettiklerini ifade etmişlerdir.

- Haddock & Wisheard (1993:8)'in yaptıkları çalışmada macera turizmi, ziyaretçilerin bedensel ve psikolojik yapılarını ortaya koyarak, kişilerin özgür iradeleri ile yapmış oldukları aktiviteler olarak tanımınlamışlardır.

- Kanada Turizm Komisyonu (1995) tarafından yapılan tanımlamada ise macera turizmi; olağan ötesi, egzotik, alışılmadık rotalara, alışılmışın dışına çıkılarak ulaşılabilen, risk unsurlarını bünyesinde bulunduran aktivitelere eğilim gösterenlerin yaptıkları açık hava ve boş zaman aktiviteleridir ifadesi yer almaktadır (Bentley, Page & Laird., 2003: 86; Page vd., 2005: 382).

- Macera turizmi, doğal çevreyi merkez alarak, özel ekipmanlarla, deneyimli liderlerle, konu ile ilgili turistler açısından risk unsurlarını bünyesinde barındıran, az gündeme gelen ancak çok hızlı şekilde büyüme eğilim içinde olan bir turizm çeşididir (Buckley, 2010: Fabrizio, 2014: 4).

Macera turizmi zamanla bireyler tarafından ilgi gören bir turizm haline gelmiştir. Bu ilginin artışında, insanların tatil anlayışındaki değişikler, günlük ve sıradan davranışlarından kurtulmak istemesi, açık havadaki rekreasyonların ticari boyutunda ilerleme göstermesi gibi durumların etkili olduğu düşünülmektedir (Buckley, 2007).

Macera rekreasyonu ile macera turizmi arasında yakın ve birbirleriyle etkileşim halinde olan bir ilişki bulunmaktadır. Macera rekreasyonu, " ortaya çıkabilecek sonuçların önceden kestirilemediği, katılımcıların bu sonuçlara doğrudan etki ettiği, genel olarak doğal bir ortamda gerçekleştirilen ve tehlike unsurlarını bünyesinde barındıran bir faaliyet türüdür" (Ewert & Hollenhorst, 1995: 21).

Macera turizmi ise, "turistik deneyime katılan, bu deneyimi hazırlayan ve yöneten unsurların karşılıklı olarak birbirleriyle etkileşime girmesi ile ortaya çıkan; genel olarak risk unsurlarını barındıran ve katılımcıların sürekli ikamet ettikleri yerlerden

uzakta doğal çevrede gerçekleşen, geniş bir faaliyet alanına sahip açık hava turizm faaliyetleridir" (Hall & Weiler, 1992: 143).

Kara	Su	Hava
Kros Kayak	Yer Altı Raftingi	Balon Seyahatleri
Yamaç Aşağı Kayak	Mağaracılık	Yelken Kanat
Helikopterli Kayak	Gemiyle Seyahat	Planörcülük
Kayakla Yürüyüş	Tüplü ve Tüpsüz Dalış	Helikopterli Esnek Atlayış
Kapsamlı Doğa Yürüyüşü	Jet Motosiklet	Paraşütçülük
Araçlı Safari	Jet Botçuluğu	Yamaç Paraşütü
Makaralı İp İnişi	Tekne Paraşütü	Helikopter Gezileri
Esnek İp Atlayışı	Yüzey Raftingi	
Rehberli Buzul Yürüyüşü	Kanoculuk	
Atla Gezinti	Nehir Sörfü/Nehir Kızağı	
Kara Avcılığı	Su Kayağı	
Dağcılık	Rüzgar Sörfü	
Sabit İpli İniş	Balık Tutma	
Dağ Bisikletçiliği	Nehir ve Deniz Kanoculuğu	
Kaya Tırmanışı	Eskimo Kanoculuğu	

Şekil 2.9 Macera turizmi faaliyetleri

Kaynak: Bentley ve ark., 2001.

2.9 Rekreasyonel Taşıma Kapasitesi ve Boyutları

Taşıma kapasitesi, ilk defa 1838 yılında doğal yaşam ortamlarında yeşil alanların yönetiminde uygulanmıştır (Watson and Kopachevsky, 1996).

Taşıma kapasitesi ile ilgili ilk çalışmalar, ziyaretçi yoğunluğunun doğal çevre üzerindeki oluşturduğu etkiler üzerine odaklıdır (Manning, 1999, Manning, 2002, Manning vd., 2005).

Hovinen (1982)'nin tanımına göre, taşıma kapasitesi, ziyaretçilerin memnuniyet düzeylerinin en aza inmesine ve doğal kaynak alanlarında bozucu etkiye sebep olmayan en üst sayıda ziyaretçi sayısı şeklinde tanımlanmaktadır (aktaran: Akten 2009).

Taşıma kapasitesi, koruma-kullanma dengesine göre yapılan aktiviteler çerçevesinde, faydalı olan hizmetlerden, etkinlik alanına gelen maksimum sayıdaki kişi sayısını ifade etmektedir (Erdoğan, 2003:184).

Saarinen (2003: 28)'e göre, turizmde taşıma kapasitesi genel anlamda çekim alanlarının doğal ve kültürel kaynakları zarar görmeden gerçekleşebilen turizm aktiviteleri ile ilgili olan kapasite şeklinde tanımlama getirmiştir..

Taşıma kapasitesi kavramsal olarak, korunan alanlarda ve parklardaki eksikliklerin belirlenerek ne yönde çalışmalar yapılması gerektiğini, hangi türde rekreasyon faaliyetlerinin olabileceği, tespit edilen ve var olan durumların nasıl sürdürülebileceği noktasında birtakım tespitler belirleyerek, kararlar almayı sağlayan bir yöntemdir. Rekreasyon alanlarının ve taşıma kapasitesinin ortak noktası kaynakların bozulmadan ve bilinçsizce kullanımının sonucu korunması ve kullanıcılara kaliteli bir rekreasyon deneyimi sağlama düşüncesi yer almaktadır (Sowman 1987; Papageorgioua & Brotherton 1999; Cole 2004; Whittakker et al. 2010).

Turizm taşıma kapasitesi, turizm alanının, turistlerin ağırlandığı süre boyunca bölgede yaşayan yerel halk ve turistler için olumsuz bir duruma neden olmadan taşıyabileceği en üst sayıdaki turist sayısıdır (Doğan, 2013:94).

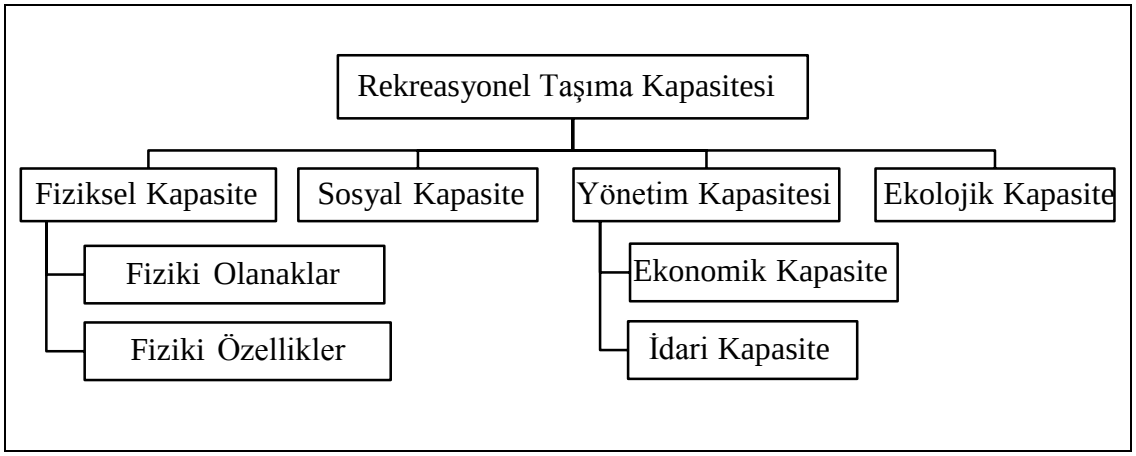
Rekreasyonel taşıma kapasitesi, ekolojik, fiziksel, sosyal ve yönetim boyutları olan bireylerin kullanınımına açık doğal alanlar, korunan doğal alanlar, milli park ya da benzer konumlarda doğru ziyaretçi istatistiklerini ortaya koyan bir olgudur.

Rekreasyonel taşıma kapasitesi genel anlamda, bir rekreasyon konumunda bulunan doğal kaynakların değerinde bir bozulmaya neden olmadan ve rekreasyonel deneyimin kalitesinde bir düşme yaşanmaksızın alan için uygun görülen ziyaretçi kullanım sayısını ifade etmektedir (Manning & Lawson, 2002; Mathieson & Wall, 1989).

Gülez (1975)'in tanımına göre rekreasyonel taşıma kapasitesi, "doğal kaynağın ve rekreasyon alanlarının kullanımında bozulma olmadan, bir alanda taşıyabileceği rekreasyon kullanım düzeyi" dir.

Gül (2002) ise, belirli bir rekreasyon alanında, doğal kaynakları ya da kültürel kaynak değerlerinde istenmeden ortaya çıkan bir bozulma durumu olmadan rekreasyonel mekanları kullanarak ve faaliyetlerde bulunarak en üst düzeyde ziyaretçi sayısının belirlenmesidir.

Rekreasyonel taşıma kapasitesi, doğal kaynakların korunduğu ve ziyaretçilerin memnuniyet düzeylerinin maksimum düzeyde tutulduğu alanlar için uygun olduğu düşünülen ziyaretçi sayısını anlatmaktadır (Mathieson & Wall, 1989; Manning & Lawson 2002).

Şekil 2.10 Rekreasyonel taşıma kapasitesinin boyutları

Kaynak: (Göktuğ, Demircioğlu, Demir ve Bulut., 2013:198)

Taşıma kapasitesi kavramını Pigram ve Jenkins (1999) yaptıkları çalışmada fiziki, çevresel, toplumsal ve ekonomik bağlamda dört farklı boyutta değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir.

1-Fiziksel taşıma kapasitesi:

Doğal kaynakların dışında insanlar tarafından oluşturulan fiziki kaynaklardır. Bir sahil şeridinde, tarihi bir alan içinde ya da bir yapıda meydana gelen zararlar çevresel sorunların oluşabileceği durumlara örnektir (Kaya, 1997: 58).

Fiziksel taşıma kapasitesi, turizm aktivitelerinin ya da rekreasyonel aktivitelerin gelişim seviyesi, fiziki olarak turizm ve aktivite tesislerinin doyuma ulaştıkları nokta veya bunların aşırı şekilde kullanılması sonucunda altyapıda ortaya çıkabilecek yetersizlikler sebebiyle açığa çıkan çevresel bozulmalarla ilgili yönetimsel faaliyetlere katkı sağlar (Watson & Kopachevsky, 1996).

"Fiziksel taşıma kapasitesi; dağda bulunan bir patika yol veya köprünün iyice aşınması sonucu fazla ziyaretçiyi kaldıramadığı durumunu açıkça belirtmektedir" (Urry, 2002: 80). "Burada fiziksel taşıma kapasitesi kavramıyla anlatılmak istenen turistik doğal kaynaklara veya alanlarına olumsuz bir durum yaratmayacak şekilde alt yapı ve üst yapının iyileştirilmesi ve bununla birlikte kaldırabileceği kadar turistin ağırlanması şeklinde açıklanmaktadır" (Muğla Valiliği, 2010: 23)

2 -Sosyal Taşıma kapasite:

Sosyal Kapasite, bir rekreasyon bölgesini ziyaret edenlerin, bölge ile ilgili sahip oldukları deneyimlerini ve memnuniyet seviyelerinde düşüş meydana gelmeden sunulan hizmetler açısından, bütün turistlerin eşit şartlara sahip olduğu, ziyaretçi yoğunluğunun en üst noktası şeklinde tanımlanabilir (Göktuğ vd., 2013)

Saveriades (2000) sosyal taşıma kapasitesi kavramını "ziyaretçilerin sahip oldukları tecrübe sonrasında negatif bir etkiye maruz kalmadan ziyaret edilen bölgenin kaldırabileceği en üst seviyede kullanılması olarak tanımlamaktadır (Tokmak, 2008).

Sosyal taşıma kapasitesi; "bölgeyi ziyaret eden turistlere karşı yerel halkın en üst düzeydeki hoşgörü sınırı" şeklinde tanımlanabilmektedir (Kaya, 1997: 54). Farklı bir tanıma göre ise sosyal taşıma kapasitesi, "ziyaretçilerin sahip oldukları deneyimlerinde, memnuniyet seviyesinde bir düşüş yaşanmadan ve yerel toplumda olumsuz bir etki ortaya çıkmadan, o bölgenin kaldırabileceği en üst düzeyde kullanım sınırıdır (Saveriades, 2000: 149).

"Sosyal taşıma kapasitesi bölgeyi ziyaret eden turistlere karşı yerel halkın hoşgörü seviyesinin üst sınırı şeklinde tanımlanabilir. Bu kapasitenin aşılmaması ve bölgenin sosyal yaşamının bundan olumsuz şekilde etkilenmemesi de devamlılık açısından öneme sahiptir (Kahraman ve Türkay, 2006: 59).

	EVRELER	ÖZELLİKLER
1	Aşırı Mutluluk	Turistlerin ve turizm yatırımcılarının yörede kabul görmesi, küçük çapta planlama ve denetim mekanizmasının yer alması.
2	Duyumsamazlık	Turistlerin yörede varlıklarını hissettirmesi. Yerel halk ve dışarıdan gelenler arasında daha fazla biçimsel (ticari) iletişim oluşması; çoğunlukla pazarlama ile ilgili planlamalara yer verilmesi.
3	Rahatsızlık	Yerel halkta turizm sektörü hakkında kuşkular oluşması, planlamacıların tutundurma çabalarına yönelmeleri.
4	Kin (Nefret)	Yerel halkta öfkenin açık bir biçimde dışa vurması, turistlerin tüm sorunların kaynağı olarak algılanması, çekim yerinin ürünün bozulmasını engellemek için daha çok tutundurma çabalarının arttırılmasına ait önlemsel planlamalar.

***Kaynak**: Doxey, 1975'den Aktaran Çavuş, 2002: 209.*

Şekil 2.11 Sosyal turizm taşıma kapasitesi evreleri ve özellikleri

3. Çevresel Taşıma Kapasite:

Çevresel taşıma kapasitesi, turizm alanlarında bulunan flora, fauna, su kaynağı, arazi yapısı, doğal oluşumları (mağara, traverten, peribacaları, dağ, tepe, ova, vadi ve plato gibi) kapsayan bir kavramdır (Tokmak 2008). Çavuş (2002: 22)' a göre çevresel taşıma kapasitesi, "Belli bir kullanım seviyesinde bitki, hayvan, toprak, su, hava, kumsal ve erozyonda dahil olmak üzere tüm ekosistemin hangi seviyede etkileneceği ve bu etkilerin maliyetinin ne olacağı hakkında bilgi veren taşıma kapasitesidir.

4. Ekonomik Taşıma Kapasitesi:

Ekonomik olarak taşıma kapasitesi, turistik bölgelerde yaşanan ekonomik aktivitelerle ilgili, bu aktivitelerin hangi anlamda olursa olsun olumsuz olarak etkilenmediği ve sürdürülebilirliği yaklaşımına dayanmaktadır (Çavuş, 2002: 25).

Avcı (2007: 492)' e göre ekonomik taşıma kapasitesi,"ekonominin turizmle olan ilişkisini ele alarak açıklamaktadır. Bu kavram aynı zamanda turizmin bölgeye yararları ile maliyetleri arasındaki denge" iken; Postacıoğlu'na (1991: 262) göre "turistik geliri paylaşan bölgeyi tanımlamak ile de ilgilidir."

2.10 Ziyaretçi Yönetim Modelleri

Korunan alanlar, açık alan aktivitelerine olan talebin artması açısından önemli bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Korunan alanlar için yönetimsel anlamda önem arz eden konu ziyaretçilerin bilinçli bir şekilde aktivitelere katılım sağlayabilmeleridir. Bu durum hedef pazarın sağlıklı biçimde belirlenmesi, özel sektör paydaşlarıyla ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra alana olan ilginin artması için uygun ziyaretçi yönetim modellerini hayata geçirmek son derece önemlidir (Eagles vd., 2002).

Ziyaretçi yönetimi, çevresel olarak ortaya çıkan turizm etkileri olmak üzere sosyo-kültürel ve ekonomik bağlamda ortaya çıkan etkilerin kontrollü bir şekilde belirlenmesini sağlamak için yapılan önemli faaliyetlerdendir. Ziyaretçi yönetimi turizmin oluşturduğu olumsuz etkileri gidermek amacıyla kullanılan bir bakış açısı olarak değerlendirilmektedir (Pearce, 1989; Hall & McArthur, 1996; Mason, 2003).

Ziyaretçi yönetiminin önemli kriterleri arasında alanın doğal kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlarken ziyaretçilere iyi bir rekreasyon deneyimi sunmaktır. Ancak, ziyaretçi sayısının artması sonucu, alanda olumsuz anlamda çevresel etkilere neden olabilmektedir. Bu sebeple milli park gibi korunan alanlarda ziyaretçi yönetimine yönelik olarak koruma-kullanma dengesine dayalı yönetim stratejileri geliştirilmelidir (Jim, 1987a; 1987b; Cole, 2004; Cunha, 2010; Gül ve Özaltın, 2007).

Ziyaretçi yönetiminin alt amaçları;

•Alana ziyaret edenlerin bakış açılarını ve farkındalık düzeylerini yükselterek, doğa alanların ve yerel kaynakların değerinin daha iyi şekilde anlaşılabilmesini sağlamak,

•Ziyaretçilere, doğal kaynakların çevre üzerindeki etkilerini kapsayan mesajların iletilmesi,

•Ziyaretçilere, kişisel olarak deneyim yaşayabilecekleri doğal alanlar içerisinde vakit geçirebilecekler imkanları sağlamak,

•Doğal alanların bilinçli bir şekilde kullanımını, doğal mirasının korunmasını, olumsuz etkilerin minimum seviyeye indirilmesini, olumlu etkilerin ise maksimum seviyeye çıkarılmasını sağlamak,

•Yerel halkın bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak,

•Yönetimin belirlemiş olduğu konular üzerinden belirlenen politikalarının yürütülmesi için kamusal desteğin artmasını sağlamak şeklinde tanımlanabilir.

Ziyaretçi yönetim modellerinin temel kuralları (Gül, Akten ve Akten, 2012: 63);

✓ Yerel halkın bilgi ve tecrübelerinden faydalanmak

✓ Ziyaret edilen mekanın, önemine vurgu yaparak korunabilmesine katkı sağlamak

✓ Ziyaretçiler, alan yöneticisi ve yerel halkın ortak bir paydada anlaşma sağlaması,

✓ Ziyaretçilerin önemli bir noktada olduklarının hissetmesini sağlamak,

✓ Doğal mirasın korunarak olumsuz etkilerin giderilmesini sağlamak,

✓ Ziyaret edilen mekanda koruma-kullanma dengesini sağlamak için kamu kurum ve kuruluşlarının destek vermesini sağlamaktır (Akten, Gül ve Akten., 2009).

Aktif bir ziyaretçi yönetim süreciyle, bireysel deneyimlerin, rekreasyon aktivitelerinin kalite standartlarını yükseltmenin yanında, negatif yöndeki etkilerini kontrol etmek için tasarlanan sistem yaklaşımları tekrar ele alınarak analiz edilmekte, rekreasyon imkanlarının çeşitliliği ve alan kullanımlarının ne düzeyde doğru olduğu belirlenebilmektedir (Eagles vd., 2002).

Yaygın olarak kullanılan ziyaretçi yönetim modelleri şöyle sıralanabilir;

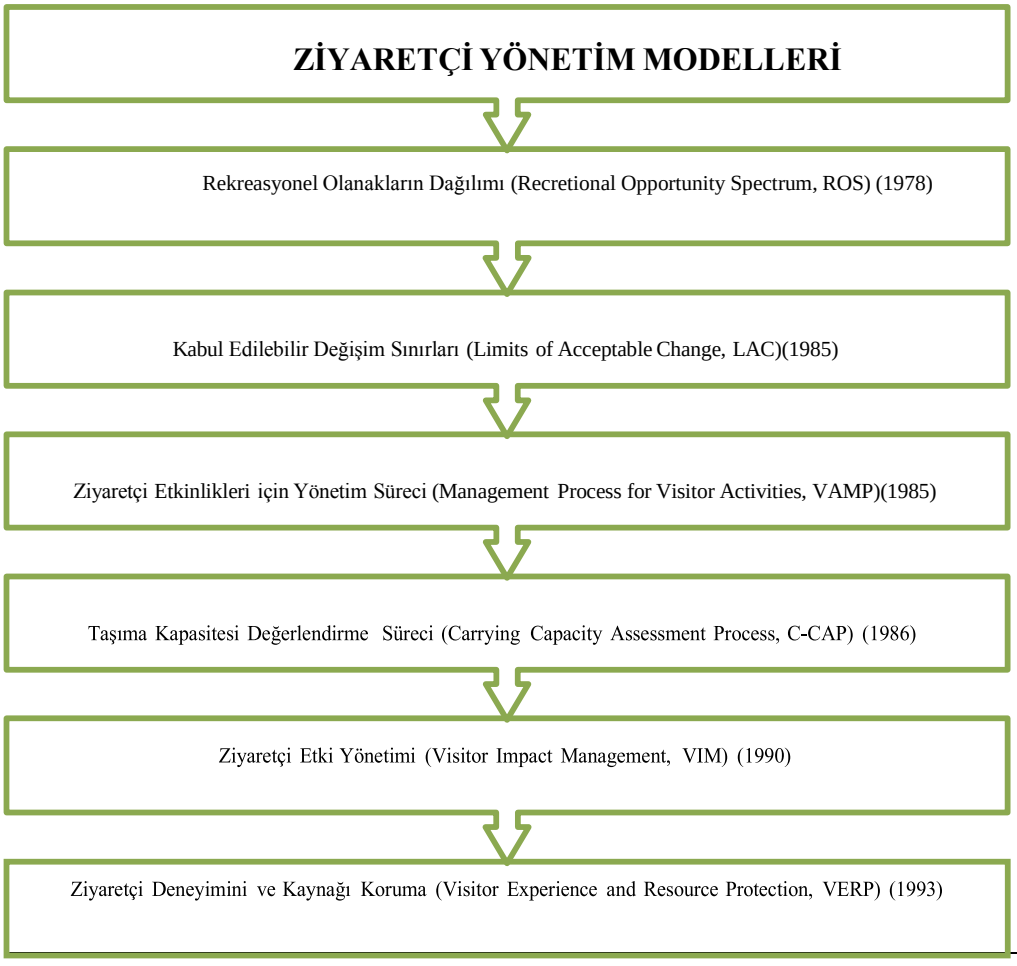
1-Rekreasyon Fırsat Dağılımı (ROS),

2-Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM),

3- Ziyaretçi Deneyimi ve Kaynak Koruma (VERP),

4-Ziyaretçi Aktivite Yönetim Süreci (VAMP)

5-Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC) verilebilir.

Şekil 2.12 Ziyaretçi yönetim modelleri

2.10.1 Rekreasyon Fırsat Dağılımı (ROS)

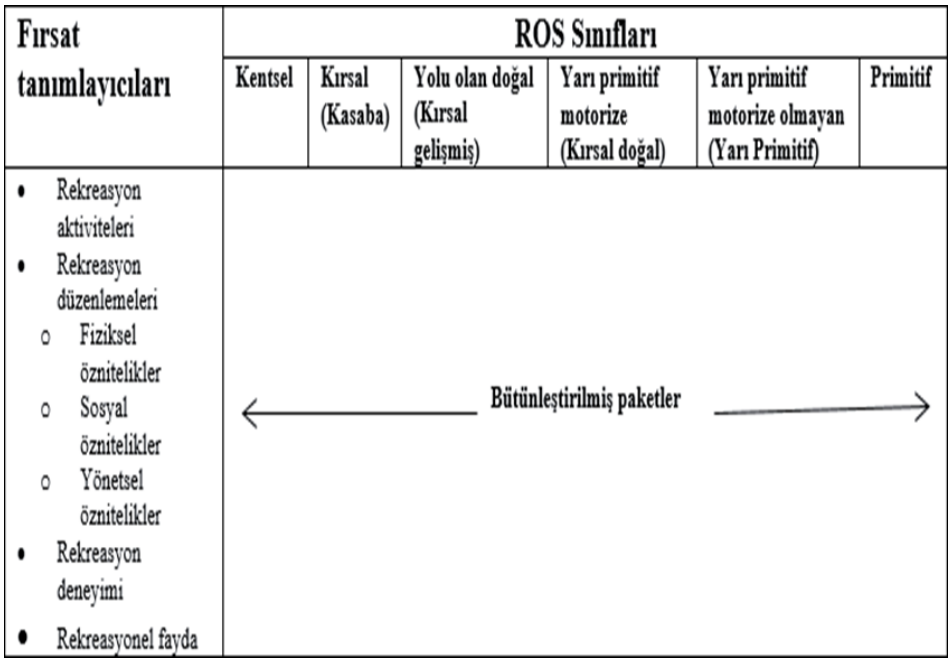
Rekreasyon Fırsat Dağılımı (ROS) ziyaretçi yönetiminde en çok tercih edilen modeldir. ABD orman hizmetlerinde çalışanlar tarafından geliştirilmiştir. Bu modelde

amaç çevrenin korunarak ziyaretçi memnuniyetinin artmasını sağlamaktır. ROS (Rrekreasyonel Fırsat Dağılımı), Amerika Birleşik Devletleri Orman Servisi (United States Forest Service) (USFS) tarafından, birden çok mekan kullanımı ve kaynakların yönetim planları içinde var olan karışıklığı çözmek amacıyla ortaya çıkmıştır.

ROS kavramı ilk olarak Drive Brown ve arkadaşları tarafından ele alınmıştır. USFS (Servisi United States Forest Service) tarafından 1980 yılında planlama ve yönetim şekli olarak Clark ve Stankey (1979)'un belirlemiş olduğu şekliyle benimsenmiştir (Driver & Brown 1978). Rekreasyon Fırsat Dağılım yöntemi (ROS) açık alanlarda rekreasyon potansiyellerini ortaya koymak ve mevcut potansiyel üzerinden rekreasyon çeşitliliğini artırmak amacıyla planlama süreci için yöneticiler, peyzaj mimarları, şehir plancıları için geliştirilmiş davranışsal öğeleride içerisinde barındıran bir araçtır.

Fırsat Dağılım yöntemiyle (ROS), korunan bölgelerde ziyaretçileri yönlendirme ve elde etmiş oldukları deneyimleri sonrasında istek ve arzularında doyuma ulaşmaya yönelik olarak rekreasyon çeşitliliği artırmak ve alanın korunması arasında var olan dengenin sağlanması amaçlanır. Yöntem, ağırlıklı olarak bireylerin arzu ettikleri isteklerinin gerçekleştirilmesi için olanaklar sunmaktadır (Ankre & Emmelin, 2006).

6-Kentsel mekanlar; Bu alanlarda, ana yollar ve insan etkileri yaygın olarak görülür.. Ziyaretçi kapasitesi fazladır. Genel olarak yönetim paydaşlarının kararları doğrultusunda yapılan çalışmaların olduğu alanlardır. Bu bölgelerde yüzme alanı, hayvanat bahçesi, yarış alanları gibi dış mekan aktiviteleri olduğu gibi iç mekan aktiviteleri de bulunmaktadır. Bu alanlar konforun en iyi şekilde sağlandığı ve güvenlik açısından üst seviyede olan bölgelerdir. Bu tür yerlerde ziyaretçilerin kırsal bölge aktivite deneyimi beklentisi olmamaktadır (Driver & Brown, 1978).

Şekil 2.13 ROS bileşenleri

(Kaynak: Hass vd., 2011)

ROS yöntemi, hem turizm açısından hem de aktiviteler açısından doğal kaynakların sağlıklı bir şekilde yönetilmesi ve planlanması yönünde önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaltenborn & Emmelin, 1993; Shafer & Inglis, 2000). Bu yöntem, korunan alanlarda faaliyetlerin sıralanması yoluyla rekreasyon ve turizm alanıyla alakalı süreçlerin kontrol edilebilmesine yönelik olarak faydacı bir yaklaşım sağlamaktadır (Shafer & Inglis, 2000).

ROS yöntemini kısaca açıklamak gerekirse, birbirinden farklı gruplara ve katılan bireylere farklı etkinlikler sunmak ve yöneticilere fırsatlar sunan bir alan planlama aracıdır. Kişilerin istekleri doğrultunda planlamaların gerçekleştirilmesine dayanan ROS tekniği, doğal bölgelerin özelliklerine göre şekil alan, rekreasyon isteklerinin karşılanması ve bölgede bir çekicilik meydana getirebilmek için davranışsal temeller oluşturmaktır (Stankey, McCool, Clark, & Brown; 1999).

2.10.2 Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM)

Graefe vd., (1990)'e göre, bu yöntem Amerika Ulusal Parklar ve Koruma Birliği tarafından ortaya ortaya çıkmıştır (Farrell & Marion, 2002). Korunan alanlarda ziyaretçiler tarafından meydana gelen olumsuz etkilerin ortaya çıkarılması ve bu

etkilerin nasıl çözümleneceği konusunda uygulanan ziyaretçi yönetim modelidir. Ziyaretçi etki yönetimi yaklaşımında asıl amaç, doğal kaynakların bozulmaya uğramadan sürdürülebilirliği konusunda ziyaretçilerden kaynaklanan olumsuz etkilerin aza indirilmesidir. Korunan doğal alanlarda toplumsal, siyasi ve idari özellikler bulunur. Bu yüzden ZEY kapsamı ziyaretçi, yerel halk, STK'lar, akademisyenler ve alan yöneticisi gibi katılımları kapsar (Farrell & Marion, 2002).

Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM) süreci aşağıda sıralanan sekiz maddeden maddeden oluşmaktadır (Nilsen & Tayler, 1997). Bu adımlar;

1- Veri tabanındaki çalışmalarda ön değerlendirme

2- Yönetim tarafından belirlenen amaçların incelenmesi

3- Standartlar ve mevcut durumun kıyaslanması

4- Anahtar etki göstergelerinin belirlenmesi

5- Etkilerin tahmini sebeplerinin tanımlanması

6- Yönetim stratejilerinin tanımlanması

7- Uygulamadır.

2.10.3 Ziyaretçi Deneyimi ve Kaynak Koruma (VERP)

Ziyaretçilerin sahip oldukları deneyimlerin kaliteleri ve kaynakların sahip oldukları potansiyelleri, taşıma kapasiteleriyle birlikte değerlendirilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım nerede, ne zaman, ne için ve hangi düzeyde kullanımın daha uygun olduğunu tanımlamaya çalışan ve sosyal koşulları gösteren bir içeriğe sahiptir (Eagles vd., 2002).

Yöntemin Aşamaları;

1- Meslek açısından disiplinli bir proje grubunun kurulması,

2-Kamu kuruluşları olan ilişkilerinin geliştirilmesi

3-Parkların amacları ve öneminin ortaya konulması,

4-Parkın sahip olduğu kaynakların analizi ve potansiyel ziyaretçi kullanımları,

5-Kaynakların sahip olduğu potansiyelleri ve ziyaretçi deneyimlerinin listelenmesi,

6-Park içerisinde bulunan özel bölgelere bağlı alanların oluşturulması,

7-Her bir özel alan için önceden belirlenmiş kalite ve göstergelerin oluşturulması

8-Kaynakların takip edilmesi,

9-Alanlara dair yönetimsel eylemlerin planlanmasıdır.

2.10.4 Ziyaretçi Aktivite Yönetim Süreci (VAMP)

Park Canada tarafından doğal kaynaklar yönetim süreci ile eş zamanlı olarak yeni oluşturulacak olan park alanlarında ve kullanımda olan parklarda yönetim ve planlama amacıyla oluşturulmuştur (Eagles vd., 2002).

2.10.5 Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC)

Doğal alan ve milli parkların üzerinde oluşan insan etkilerinin ölçülebilen ve gözlemlenebilen ölçütlerin ortaya konulması ile ilgili ve elde edilmesi gereken şartların ortaya konulmasında veya şartların yeniden belirlenmesinde öme çıkan uyumlu yöntemsel stratejileri tanımlamaktadır. LAC modeli milli parklardaki, ziyaretçilerin isteklerine bağlı olumsuz yöndeki artışlarının daha sağlıklı bir şekilde yönetilmesi ve olumsuzlukların önüne geçilmesine yardım etmek amacıyla ortaya konulmuş bir sistemdir. Ortaya konulan aktivitelerin olası etkilerini yönetmek, değişikliklerin hangi seviyeye kadar tolere edileceği, düzenli ve sistemli şekilde izleme çalışmalarıyla kalite standartlarının üzerine çıkılması durumunda ortaya konulacak faaliyetler, modelin temel özelliklerini oluşturmaktadır (Stankey vd 1985).

Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC) yönetim modelinin aşamaları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır; (Eagles vd., 2002)

1. Bu yönetim sisteminde, alandaki durum belirlenerek ve olumsuz durumlar ortaya konur. Alanın tanımlaması ve yönetimsel amaçların belirlenmesi amacıyla veriler toplanır.

2. Alanın durumuna göre sınıflara ayrılır.

3. Alana bağlı doğal kaynak değerlerinin topluma göre yapılanması, yani nelerden ve nasıl olacağı hakkında bilgiler ortaya konulur. Bu noktada envanterin oluşturulmasına aracılık edecek değişkenler belirlenir ve yönetimsel kararların nerede ve ne şekilde gerekli olduğu ile ilgili planlamalar yapılır.

4. Alandaki kaynaklar ve toplumsal yapının arastırmaları yapılır. Anlamlı bütünlemeler oluşturulup, koşullar belirlenerek, kullanım imkanlarına karar verme aşamasında yardımcı olmasına olanak sağlar.

5. Alanın sahip olduğu kaynak ve sosyal durum standartlarını belirleme; Bu bölümde amaç, kabul edilir olarak belirlenmiş standartlar ile halihazırdaki durumun kıyaslanması ve hangi noktada ne tür yönetimsel kararların gerekli olduğu ile ilgili değerlendirme yapmaktır.

6. Alanda kullanım imkanlarına göre bölümleme yapma; Koruma altındaki alanın hangi bölümlerinde hangi tür kaynakların sunulacağının ortaya konulması ve sunulan bu alternatiflere ziyaretçilerin vereceği değerlendirmeyi elde etmek amaçlanır.

7. Farklı kullanımlar için yönetimsel kararlar almak ve her bir alternatif uygulamanın maliyetini ölçümlemek, buna bağlı olarak yönetim programını netleştirmek.

8.Alternatifler arasından seçim yapılması; Alternatif kullanıma uygun bölgelerin tespit edilmesi ve uygulamaların yapılmasının yanı sıra bu uygulamalar için uyumlu yönetimsel programların ortaya konulması.

9. Yönetim programının uygulanması ve izleme şartları; Seçilen hedeflere ulaşmak amacıyla yönetimsel programı uygulamak ve devamlı şekilde yönetim programı vasıtasıyla izlemeler yapmak ve geri bildirimin yapılmasıdır (Stankey vd., 1985; Eagles vd., 2002).

2.11 Korunan Alanlar ve Milli Parklar

İnsanların doğal kaynakları aşırı bir şekilde bilinçsiz tüketmesi ve kullanmasının sonucunda doğal kaynaklar tahrip olmakta sonuç olarak da insanların yaşamını olumsuz şekilde etkilemektedir. İnsanlar teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için devamlı tüketen bir pozisyona girmişler ve doğada bulunan canlı çeşitliliğini olumsuz yönde etkilemeye başlamışlardır (Yücel ve Babuş, 2005).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında "Koruma kavramı" taşınır ve taşınmaz varlıklarının koruma,onarım, bakımı ve restorasyonu olarak ele alınmıştır (Resmi Gazete, 1983).

Korunan alanlar, içine aldığı ekosistem ve kültürel mirasla birlikte doğal yapının uzun vade içerisinde korunması için belirlenmiş, kanunlarla veya geçerli diğer yöntemlerle yönetilen coğrafi alanlardır (IUCN, 2011).

Korunan alanlar; evrensel olarak koruma -kullanma politikaları açısından ele alındığında, doğal olarak çeşitliliğin korunduğu ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda sosyal ve ekonomik beklentilerin karşılık bulduğu bölgeler şeklinde tanımlanmıştır (Kuvan, 2001).

Korunan alanlar; evrensel olarak koruma -kullanma politikaları açısından ele alındığında, doğal olarak çeşitliliğin korunduğu ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda sosyal ve ekonomik beklentilerin karşılık bulduğu bölgeler şeklinde tanımlanmıştır (Kuvan 2001).

Türkiye'de koruma faaliyetleri; milli parklar, tabiat parkları, tabiat koruma alanları, tabiat anıtları, doğal ve arkeolojik sit bölgeleri, koruma altına alınan ormanlar gibi alanlarda uygulanmaktadır.

Dünya Koruma Birliği (IUCN) tarafından yapılan tanımlamada korunan alanlarla ilgili; ağırlıklı olarak biyolojik çeşitlilik ve doğal ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülmesi amacıyla ayrılmış; kanun ile yönetilen ve yönlendirilen bir bölge olarak kullanılmaktadır (Mulongoy & Chape, 2004).

Korunan alanların oluşmasında iki temel nokta vardır: bunlardan birincisi halkın rekreasyonel gereksinimlerini karşılamak, ikincisi ise koruma kavramını benimsenerek, uygulanmasıdır (Kurdoğlu, Kurdoğlu ve Karaşah, 2006:146).

Türkiye'de bulunan doğal alanların korunması noktasındaki amaçlar; bilimsel çalışmaların yürütülebilmesi, biyolojik çeşitlilik ve türlerin saklanabilmesi, çevre şartlarının daha iyi hale getirilmesi, önemli olan doğal görünüme sahip alanların bozucu etkilere maruz kalmadan saklanabilmesi, bu alanlarda turizm ve rekreasyonel anlamda kullanımının sağlanması, eğitim faaliyetleri, doğal kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanmak, şeklinde sıralanabilir (Gül, 2005).

Korunan alanların önemi Gül'e (2005) göre, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak için, tabiatın çevre tahribatı oluşturacak etkilerden korunması, ortam şartlarının iyileştirilmesi, rekreasyonel ve turistik faaliyetlerin bilinçli yapılması, bilimsel amaçlı yapılan araştırmalarda özenli olunması gibi davranışlarda bulunulmalıdır. Bu tutumlar, korunan alanların koruma amacı için cevap niteliğinde olup koruma bilincini toplum hafızasına yerleştirir (Akten ve Gül, 2014:130).

Dünya çapında korunan alanlar Dünya Koruma Birliği (IUCN)'nin oluşturduğu koruma kategorilerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma korunan alanların özelliklerine göre değişmektedir. Korunan alan sistemlerinin başında Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Anıtları, Tabiat Parkları gelmektedir.

Milli Parklar:

Milli Parklar, Türkiye'deki koruma altına alınan en önemli ve en fazla geçmişe sahip olan alanlardan biridir. Milli parklar, doğayı koruma ve gelecek kuşaklara bozulmamış, ender özelliklere sahip doğal alanların toplumsal miras şeklinde bırakılması düşüncesinin uygulamadaki somut örnekleridir. Milli parklar ender

özelliklere sahip doğal ve kültürel alanlar olup, dünyadaki ilk milli park tesisinden günümüze kadar geçen süreçte insanların artan bir şekilde ilgisini çeken alanlar olmuşlardır (Clawson & Crowe, 1974).

Uluslararası alanda Milli Park kavramı ilk defa 1933 yılında Londra'da yapılan "Afrika'nın Sahip Olduğu Flora ve Faunasının Korunması Kongresinde" ortaya çıkmıştır. Kongrede milli park terimi için; "Devletin kontrolü altında bulunan, sınırları devletin yetkisi haricinde hiç bir şekilde değiştirilemeyen, bünyesinde doğal unsurları barındıran, toplum tarafından benimsenmiş estetik, jeolojik, tarihsel unsurlara sahip olan; flora, fauna ve bilimsel değerdeki doğal varlıkları korunmayı amac edinmiş alanlardır" (Arda, 2003; Anonim, 1999).

Milli parklar hem estetik olarak hem de bilimsel olarak, nadir bulunan doğal kaynakları olan, dinlenme ve turizm alanlarını da içerisinde barındıran tabit bölgeleridir (Ardahan ve Kaplan, 2017: s.117).

Milli Parklarla ile ilgili Dünya Koruma Birliği (IUCN): "*Bir ya da daha fazla sayıda ekosistemin ekolojik olarak bütünlüğünü hem bugün hem de gelecek nesiller için koruyabilmek, insan olumsuz etkilirinden önlemek, çevreye uyumlu şekilde, rekreasyon faaliyetlerinin yapılmasını sağlamak amacıyla sınırları belirlenmiş alanlarıdır"* ifadesini kullanmaktadır (IUCN, 2011).

Dünya Koruma Birliği'ne göre bir bölgenin milli park olarak tanımlanabilmesi için üç ana öğeyi içinde barındırması gerekmektedir (IUCN, 2011). Bunlar ;

1. Bölgede doğal, kültürel ya da rekreasyonel anlamda kaynak değerlerinin az sayıda bulunur olması gerekmektedir.

2. Alanın, insanların kullanımı sonucunda koruma altına alınması gerekmektedir.

3. Alanda korunmaya uygun ve bozulmaya uğramayacak şekilde kaynak değerlerinin bulunması gerekmektedir.

IUCN tarafından, 1969 senesinde Yeni Delhi'de düzenlenen kongrede bütün ülkelerin hükümetlerine "milli park" kavramı ile ilgili aşağıda belirtilen özellikleri taşıyan alanlar için kullanılması gerektiği konusunda tavsiye kararı almıştır. Buna göre milli park;

a) Geçmiş ve gelecekteki kuşaklar için bir veya daha fazla sayıda biyolojik çeşitliliği içinde barındıran ekolojik dengenin korunması

b) İnsanların bilinçsiz kullanımlarını önlemek için gereken koruma tedbirlerinin alınması

c) Doğal ve kültürel unsurlar açısından duyarlı, ruhsal, bilimsel, eğitsel ve rekreasyonel olanaklar için ayrılan, alanlardır.

Zelenka ve Kacetl (2013)'e göre milli parklarda ziyaretçi yönetimin hedefleri;

- Bölgeye ait hayvan ve bitki topluluğunun korunması,
- Rekreasyon alanlarında koruma kullanma dengesinin sağlanması,
- Ziyaretçiler için bölgeye ekonomik getiriler sağlayan aktivelerin

yapılması olarak şeklinde sıralanabilir (Zechner, 2007).

- Milli Parklar gibi korunan alanlarda uygulanan yönetim stratejilerinin sınıflandırılmasında, ziyaretçi yönetim stratejilerinin farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Ziyaretçi yönetim stratejilerini, Manning ve Lime (2000), dört temel yaklaşımdan oluştuğunu ifade etmektedirler. Bu stratejik yaklaşımlar; arz, talep, kaynak ve ziyaretçi etki yönetimi ile ortaya konulan yaklaşımlardır.

1.Arz Yönetimi Stratejileri: Arz yönetimi stratejisindeki amaç, rekreasyon bölgelerinde ziyaretçilerin farklı olanaklar ile alanı kullanmalarını sağlamak ve alana daha çok sayıda ziyaretçi çekebilmek, kısaca talebi artırmaktır. Arz yönetimi stratejisi ile, ziyaretçileri farklı zaman dilimlerinde farklı aktivitelere davet etmek

ve bu nedenle değişik rekreasyonel bölgeler yaratılarak, daha çok sayıda ziyaretçiye rekreasyonel tecrübe yaşama olanağı sunmaktır.

2.Talep Yönetimi Stratejileri: Burada amaç taşıma kapasitesinin üstünde talep gören rekreasyonel alanlarında ziyaretçi sayısını kapasite sınırlarınnın üstünde olmasını engellemektir. Bu strateji; rekreasyonel bölgede ziyaretçi sayılarının sınırlı tutulması ile ziyaret süresinin kısaltılması gibi alınan kararlardan ve uygulamalardan meydana gelmektedir.

3.Kaynak Yönetimi Stratejileri: Kaynak yönetimindeki amaç rekreasyon bölgesinin doğal kaynak değerinin korunmasına aracılık etmektir. Bu strateji, rekreasyon bölgesindeki kaynakların dayanıklılık seviyesinin artırılmasına, bölgenin kendi kendini onarabilmesi ve bölgenin gelişmesine yönelik olarak atılacak adımları, bakım ve onarım çalışmalarını ve uygulamalarını kapsar. Ayrıca üstyapı tesislerinin ve imkanlarının geliştirilebilmesi için alınan kararları ve uygulamaları da kapsamaktadır.

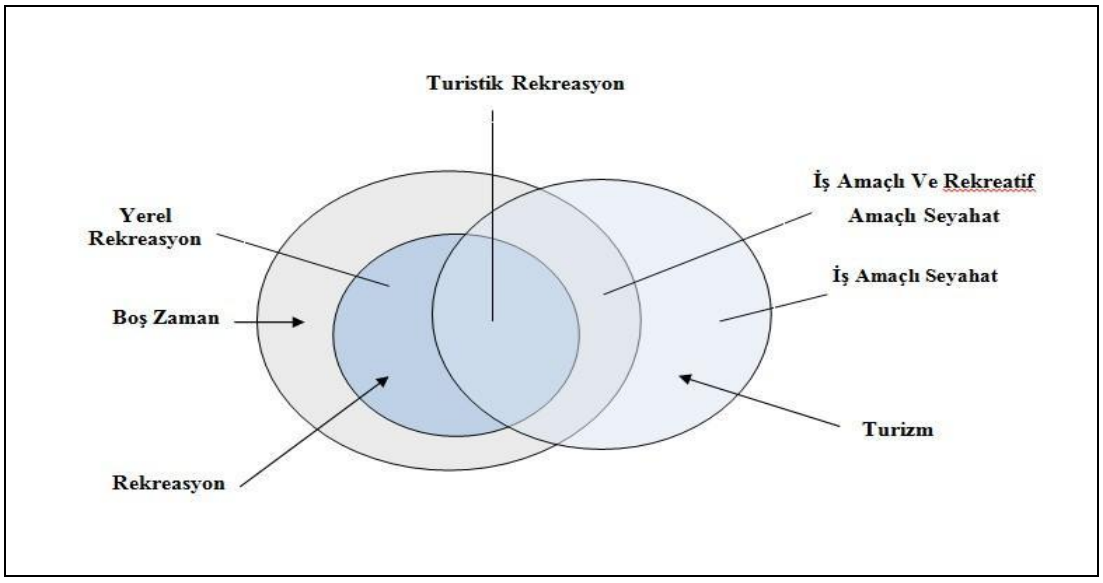
4.Ziyaretçi Etki Yönetimi Stratejileri: Buradaki amaç ise korunan bölgenin sürdürülebilirliği açısından uyum göstermeyen etkinliklerin veya ziyaretçi davranışlarının düzenli bir hale getirilmesidir. Bu strateji genel anlamda rekreasyonel bölgelerin kullanım tarzlarının değiştirilebilmesi amacıyla alınan karar ve uygulamaları kapsar. Buna ek olarak kaynak kapasitesi ya da ziyaretçilere göre kullanım alanlarının oluşturulmasına yönelik uygulamaları da içermektedir.

2.12 Rekreasyon ve Turizm

Turizm, rekreasyon faaliyetleri sayesinde önem kazanmaktadır. Bundan dolayı da günden güne gelişme göstererek önemli bir sektör haline gelmiştir. Bu bağlı olarak rekreasyon ve turizm birbirini tamamlayan ve birbirileriyle etkileşim halinde olan iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitliliği sayesinde, turizm her daim turistlerin ilgi odağı olmuştur. Rekreasyon herhangi bir ekonomik kazanç elde etmek amacı içerisinde olmayan insanların serbest zamanlarında yapmış oldukları faaliyettir (İskender, 2019).

Rekreasyon aktiviteleri insan yaşamındaki önemli faaliyetlerdendir. Bununla birlikte gün geçtikçe turizm aktivitelerinin de önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Günümüzde turizm aktiviteleri yapan çok kişi ziyaret ettikleri bölgelerde bulunan rekreasyon aktivitelerinin türüne dikkat etmektedirler. Turizm destinasyonundaki rekreasyon aktivitelerinin var olması bireylerin memnun olma düzeylerini yüksetlmesinin yanında o bölgenin başkalarına tavsiye edilmesi gibi olumlu etkilerini de ortaya çıkarmasında önemli bir yere sahiptir (Cong, 2006: 5).

Mclean, Hurd ve Rogers (2005)'a göre rekreasyon ve turizm arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için etkinlik yapılan bölgeleri ve yapılan etkinlikler ortaya konmalıdır. Bu ilişki; tema parkları ve su parkı, farklı eğlence merkezleri, kruvaziyer gemisi, kültürel çekiciliği olan yerler, spor, sağlık, macera ve doğa turizm seyahatleri bu alanlarda düzenlenen faaliyetler üzerinden gerçekleşmektedir.

Şekil 2.14 Boş zaman, rekreasyon ve turizm ilişkisi

Kaynak: Warn, 1999, s. 4.

Turizm ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Giritlioğlu, Olcay, Gündoğan ve Alkan, 2019: 237- 238; Türkmen, Kul, Genç ve Sarıkabak, 2013: 2143; Akçakoyun, 2000: 23; Karaküçük, 1999: 209- 210):

- Turizm kayda değer bir ekonomik katkı meydana getirirken asıl olan, bireysel mutluluk ve doyum seviyesidir.

- Turizmde rekreasyon, kişilerin rekreatif faaliyetler içerisinde yer almaları sonucunda meydana gelen ve turizm aktiviteleri içinde yer alan kişilerin önceden belirledikleri faaliyetlerdir. Gündelik yaşamdaki rekreasyon aktiviteleri kişilerin istedikleri zaman dilimi içinde aktiviteleri gerçekleşebilir.

- Rekreasyon faaliyetleri, boş vakitlerde gerçekleştirilen, yer, zaman ve kişiler açısından kısıtlaması olmayan aktivitelerdir. Turizm aktiviteleri için harcanan zamanın sürekli olmaması ve turizm rekreasyon aktiviteleri, yalnızca turistlerin tatilleri sırasında meydana gelmektedir.

- Rekreasyon, önceden belirlenmiş amaçları olan aktivitelerden oluşmaktadır. Bu aktivitelere katılım gösteren her insana göre ayırt edici bir amacı bulunan, insanların rahatlamasını sağlayan, onları ferahlatan, psikolojik olarak haz elde etmelerine neden olan, kişilerin mutluluk hormonu salgılamalarını sağlayarak onları yenileyen aktivitelerdir. Turizm sektöründe ortaya çıkan rekreasyon aktiviteleri ise turistlerin tatilden elde edecekleri duydukları hazzı ve memnuniyit düzeylerini artırma amacını taşımaktadır.

- Rekreasyonel aktiviteler, insanların kendi isteklerini ortaya koyabilecekleri, daha üretken bir yapıda bir formatta düzenlenmesinin yanı sıra, katılımcılara bireysel ve toplumsal açıdan da farklılıklar kazandırmaktadır. Turizm rekreasyonunda bu aktivitelerin organizasyonunu sağlayan işletmeye aidiyet duygusu kazandırma amacını da taşımaktadır.

- Rekreasyon aktiviteleri tüm bireylerin rahatlıkla katılabilmesi amacına yönelik olarak evrensel boyuta sahip olmalı ve aynı zamanda toplum gelenekleri, görenekleri, ve toplumsal değerlerine uygun olarak hareket edilmelidir. Turizm rekreasyonunda ise ortaya konulan rekreasyon aktiviteleri turistlerin dahil oldukları turizm türü ile doğrudan ilişkli olmalıdır.

Karşılaştırma Faktörleri	Turizm	Rekreasyonu
Olanaklar	Özel sektör tarafından geliştirilir, ticari uygunluk önemlidir.	Genellikle kamu yatırımları ile geliştirilir.
Seçim	Destinasyon seçenekleri geniştir, uluslararası rekabet güçlüdür.	Zaman-uzaklık ile sınırlıdır, alternatifler genellikle sınırlıdır.
Çevre Kalitesi	Ayırt edici yapı ve destinasyonun imajı önemli unsurlardır.	Kenar mahallelerde ve şehir çevresinde önemlidir.
Organizasyon	Aracılar (tur operatörleri, seyahat acenteleri) önemli rol oynar.	Kulüpler, topluluklar, dernekler daha baskındır.
Kullanıcı Sayısı	Bölgedeki konaklama olanakları ile sınırlıdır.	Toplama nüfus, erişim ve olanaklar ile belirlenir.
Kaynaklara Yönelik Talep	Sezon boyunca devam eder, aşırı talebe karşı duyarlıdır.	Hafta sonları ve resmî tatillerde yoğunlaşır, kalabalığa karşı toleranslıdır.
Ekonomik Katkı	Sermaye akışı, istihdam ve turizm harcamaları açısından katkısı yüksektir.	Sınırlı (genellikle yarı-zamanlı) istihdam ve harcama nedeniyle katkısı düşüktür.

Şekil 2.15 Turizm ve rekreasyon karşılaştırılması

Kaynak: Baud-Bovy & Lawson, (1998: 3).

Allen, turizm ve rekreasyon kavramlarının genel anlamda kişilerin refah düzeyini artırmak ve onların doyum seviyelerini yükselterek onları olumlu yönde etkilediğini bu yüzden de rekreasyon ile turizm kavramları arasında ortak bir ilişki açığa çıktığını ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak da, rekreasyon ve turizm arasında bulunan ilişki ve etkileşimin gittikçe artan bir ilgiyle, araştırma konusu olduğunu ifade etmiştir (Akt. Gökdeniz, 2003: 49).

2.13 Rekreasyon Alanları İçin Öngörülen Bazı Genel Tedbirler

2.13.1 Grup Büyüklüğünün Sınırlandırılması

Grup büyüklüğü; bir turist topluluğundaki en fazla birey sayısını ile ifade eder. Grup büyüklüğünün artması pskoljik ve ekoljik etkilere neden olurken, sınırlandırılması ise rekreasyonel etkinliklerin doğal çevrede neden olabileceği çevresel veya psikolojik etkilerin azaltılmasına yönelik ziyaretçi yönetimi araçlarındandır (Eagles & ark., 2002; Poteete & ark., 2004). Manning (1999) grubun büyümesi ile birlikte çevresel ve ve

toplumsal etkilerinin de oranını arttığını öne sürmüştür. Örnek olarak Amerika'da bulunan Isle Royale Milli Parkı'nda ziyaretçilerin kamp bölgelerinde gerçekleştirdikleri etkinliklere bağlı olarak yer yüzünde bulunan bitki örtüsünde azalma ve zarar meydana geldiği belirlenmiş ve buna bağlı olarak alanın da büyüklüğü göz önüne alınarak, grup büyüklüğü noktasında sınırlandırmaların yapılması gerektiği öne sürülmüştür (Marion & Farrell, 2002).

2.13.2 Kullanım Düzeyinde Mevsimsel ya da Geçici Sınırlandırma

Rekreasyon alanlarında ve korunan mekanlarda bazı dönemlerde kapasite limitlerinde yoğun talep artışları görülür. Yoğunlukların artış gösterdiği bu dönemlerde ziyaretçi yönetiminde kullanılabilecek araçlardan biri de kullanma seviyelerinde mevsimsel veya geçici sınırlandırma yöntemidir (Manning & Lime, 2000).

2.13.3 Zonlama (Bölgelere Ayırma)

Rekreasyon planlamasında korunan alanlar ve rekreasyona yönelik fırsatların konumlarının belirlenmesini sağlayan analiz biçimlerinden biride zonlamadır. Zonlama, rekreasyonel faaliyetlerin yapıldığı alanlarda belirlenen etkinliklerin aynı alanlarda yapılmasını engelleme olarak tanımlanabilir (Manning & Lime, 2000). Zonlama zamansal ve mekânsal olarak da yapılabilir Bölgelere ayırma farklı rekreasyon fırsatlarını yaratabilmek amacıyla tercih edilen yönetim araçları arasında yer almaktadır (Greist, 1975; Haas vd., 1987; Masters vd.,2002). Bir alanın bütün araştırma işlemleri sonucunda alana gelen ziyaretçilerin peyzaj ya da çevre ile ilgili problemlerin çözümü zonlama analizi ile çözüme kavuşmaktadır. Zonlama bir alanda rekreasyon aktiviteleri için bölgede hangi kullanıma hangi amaçla izin verilip verilmeyeceğini hakkında bilgi verir. Zonlama stratejinin uygulanması, ziyaretçilerin parkın genel konumu ve haritası konusunda bilgilendirilmesini de gerektirir.

2.13.4 Ateş Kullanımının Kısıtlanması

Milli park ve korunan alanlarda gelecek nesillere miras bırakılacak bu alanlarda ateş kullanımının kısıtlanması zorunluluk oluşturan bir kavramdır. Ateş kullanımının kısıtlanmasındaki amaç, orman yangınlarının, bitki örtüsünün tahribi, doğal alanlar

içinde odunların yakılmasını sonucunda oluşacak çevresel etkilerin en aza indirilmesi yönündedir. Ateş kullanımı (Manning & Lime, 2000);

· Ateş yakılmasının yasaklanması

· Gerekli tedbirlerin alınması ve belli alanlarda ateş yakılması izin verilmesi

·Yüksek doğal alanlarda, taşınabilir ocakların kullanımına izin verilmesi

2.13.5 Kalış Süresinin Sınırlandırılması

Taşıma kapasitesi aşılmadan fazla sayıda ziyaretçinin rekreasyon alanına gelmesi isteniyorsa, ziyaretçi sayısını azaltmadan ziyaretçilerin konaklama süresini kısaltmak yoluna gidilebilir. Örneğin; Rekreasyon alanlarında ziyaretçilerin fazla olduğu dönemlerde, mekân ve zaman açısından ziyaretçilerin kalma sürelerinin uzaması durumunda farklı fiyat uygulamalarına gidilmesini öngörülmüştür. Buna bağlı olarakda bir taraftan ziyaretçi yoğunluğunda azalma görülürken diğer yandan da ziyaretçi tecrübelerinin kalitesinde artış sağlanmıştır (Yang & Zhuang, 2006).

2.13.6 Ziyaretçi Eğitim ve Bilgilendirme Uygulamaları

Ziyaretçilerin ziyaret edilen alanlarda nasıl davranış sergilemesi gerektiği konusunda bilgiler verilmesidir. Yani ziyaretçilerin alan hakkında bilgiye sahip olması ve alanda nasıl davranışlar sergileyeceği konusunda bilgilendirilmesidir

2.13.7 Bariyer Sistemi

Bariyer sisteminin amacı; ziyaretçilerin motorlu araçla ya da yaya olarak alana girişini engellemektir. Koruma altına alınmış alanlarda ziyaretçilerin olumsuz etkilerini en aza indirmek için alana girişleri bariyer sistemi kullanarak engellemek mümkündür (Krug, 2001; Park & ark, 2008). Örneğin; sulak alanların etrafında tehlikeyi en aza indirmek ve araçların yeşil alanlara girmesini engellemek için bariyer sistemi kullanılır. Bariyer sistemi belirli tabelalar ile yönlendirme şeklinde de uygulanabilir.

2.13.8 Rezervasyon Sistemi

Mevsimsel yoğunluğun fazla olduğu dönemlerde ziyaretçi sayısını kontrol altında tutulduğu sistemdir.

2.13.9 Çekiliş Sistemi

Bu sistemde ziyaretçinin kendisi için en uygun zaman aralığının belirlendiği sistemdir. Bu sistemdeki amaç, ziyaretçi yoğunluğunu azaltmaktır.

2.13.10 Öncelikli Ziyaretçiler Sistemi

Alanı ziyaret için başvuruda bulunan bireylerin alanı öncesinde hiç ziyaret edip etmedikleri yaşadıkları yerlerin Alana olan uzaklık durumu, alanda gerçekleştirilecek rekreasyonel etkinlikler için gerekli sertifikasının veya uzmanlığının olup olmama gibi kriterler göz önünde bulundurularak öncelik tanınan ziyaretçiler veya ziyaretçi grupları belirlenebilmektedir (Manning & Lime, 2000).

2.13.11 Fiyatlandırma Politikaları:

Korunan alanlarda maddi kaynak sağlaması ve kullanım alanlarının sınırlandırılması açısından önemli yaklaşımlardan birisidir (Buckley, 2003; Lindberg & Halpenny, 2001).

2.13.12 Ulaşım Sistemleri

Rekrasyon alanlarında araç yoğunluğu ziyaretin etkisini ve kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla birlikte motorlu araçlar bazı alanlarda, erozyona, hava ve toprak kirliliğine ve doğal yaşama zarar verebilir. Bu sebeplede çevre tahribatını en aza indirmek için araç kullanımına sınırlama getirilerek gerekli önlemler alınarak uygulanabilir hale getirilir. Ziyaretçilerin özel araçları dışında park içi ulaşım sistemlerinin idare tarafından geliştirilmesi de bunlar arasındadır.

2.13.13 Reklam ve Pazarlama

Korunan doğal alanlara ilişkin yönetim düzenlenmelerinde arz-talebin dengelenmesi ve olumsuz şekildeki etkilerin minimum düzeye indirilmesi önemli amaçlardandır. Bundan dolayıda bu alanlarda ziyaretçilere en doğru biçimde reklam ve pazarlama yapılması gerekmektedir. Bu pazarlama mal ve hizmetlerin tedariki ile halkın taleplerini bağlayan bir uygulamadır (Eagles vd., 2002).

Bu uygulama ile ziyaretçilerin alana olan ilgilerinin artması ve alana ekonomik açıdan fayda sağlaması açısından katkı sağlarken, ziyaretçi karmaşıklığının önüne geçerek, ziyaretçi memnuniyet seviyesini artmasında da etkili olmaktadır.

2.13.14 Ziyaretçi Kabiliyet Belgesi

Ziyaretçilerin alan içinde bilinçli bir şekilde gezinti yapmaları sağlamak için uygulanması gereken yönetim araçlarındandır. Alan yöneticileri tarafından belirlenen ücretler dâhilinde rehber kişiler eşliğinde gezinti alanda yaşanabilecek olumsuz etkilerden korunmuş olur. Örneğin, ziyaretçilerin doğa yürüyüşleri gerçekleştirmek için bir lider yani bir rehber eşliğinde yapılması gerekmektedir (Ap & Wong, 2001;).

2.13.15 Rehber Eşliğinde Tur Düzenlemek

Ziyaretçilerin bilinçli bir şekilde gezinti yapmaları sağlayan yönetim araçlarındandır. Milli park ve korunan alanlarda ziyaretçilere alan hakkında doğru bilgilendirilmeler yapan, gezdiren ve gerekli görüldüğü takdirde alanda yapılan aktiviteler konusunda yardımcı olan kişilere rehber denir (Ahipaşaoğlu, 2001; Doğan, 2006).

2.14 Rekreasyon ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Öztürk vd. (2012), tarafından Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Rekreasyonel Olanakları belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, bulgular sonucunda doğaya en az zararla rekreasyon alanlarının kullanımının nasıl sürdürülebileceği konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

İslamoğlu vd. (2014) tarafından Verçenik Yaylası'nın Alternatif Turizmi ve Rekreasyonel Faaliyetlerinin Belirlenmesine yönelik yapmış oldukları çalışmaya göre,Verçenik Yaylası doğal güzellikleri sayesinde yüksek turizm potansiyeline sahip olduğu fakat bölgedeki turizm ve rekreasyon potansiyellerinin yeterince kullanılmadığı sonucuna varmışlardır.

Köseoğlu (1981), "Türkiye'de Çevre Koruma ve Rekreasyon" adlı yapmış olduğu çalışmasında insanların genel ihtiyacı olan rekreasyon alan çalışmalarının doğayla yakın ilişkide olduğunu, buna bağlı olarak da yapılan faaliyetlerin ülkemizin kalkınması açısından önem taşıyan turizm sektörünün ön ayağı olduğuna karşı görüş belirtmiştir.

Kaplan (1991), "İzmir-Tuzla Kuş Cennetinin Rekreasyonel ve Turistik Yönden Değerlendirme Olanakları Üzerine Araştırmalar" adlı çalışmada alanın doğal ve kültürel yapısına zarar vermeksizin yöreynin görsel ve estetik değerlerinin rekreasyonel ve turistik yönden kullanımı ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.

Manning ve Diğ. (2005) Boston Harbor Islands parkı için ziyaretçi taşıma kapasitesi üzerine çalışma gerçekleştirmişlerdir. Gerçekleştirilen çalışmada rekreasyon konusuyla ilgili alan yazın taraması yaparak, kullanılan doğal alanlarda ziyaret gelenleri araştırmışlardır. Sonuç olarak ziyaretçi taşıma kapasitesi planlaması için parkın doğal kaynaklarının ve ziyaretçi deneyimlerinin kalitesi için standartlar elde etmişlerdir.

Gold (1980), "Rekreasyon Planlama ve Tasarımı" isimli çalışmada; rekreasyon alanlarındaki kaynakların kullanılabilir durumda olmasının yanında, kullanım süresi içinde ve kullanım süresi sonunda insanları tam olarak doyurabilme özelliğinin de önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Simonds (1983), tarafından gerçekleştirilen çalışmada; rekreasyon bölgelerinin düzenlenmesi ve planlanmasında kalitenin ön plana çıkmasını sağlamak için serbest zamanlarda gerçekleştirilen etkinliklerin sınıflandırılmasında büyük fayda sağladığını ifade etmiş; rekreasyon bölgelerinin içerisinde bulunan bitki örtüsünün, su yüzeylerinin, çekici manzaraların, yaban hayatın ve benzeri unsurların göz ardı

edilmeden aktivitelerin düzenlenmesini çevreye duyarlı rekreasyon aktiviteleri şeklinde sınıflandırmıştır.

Yazgan (1992), "Ihlara Vadisinin Doğal ve Kültürel Değerlerinin Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışmasında Ihlara Vadisi'nde bulunan doğal ve kültürel özelliklerini, Peyzaj Mimarlığı açısından incelemiş, yapılan inceleme sonucu ilginç peyzaj özelliklerine rastlanılmış ve koruma -geliştirme önlemlerine yer vermiştir.

Dabır (1993), "Göreme ve Yakın Çevresinin Doğal Kültürel ve Estetik Özelliklerinin Koruma-Kullanım Dengesi Açısından Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma" isimli çalışmada Kapadokya'nın genel özellikleri, Göreme ve yakın çevresindeki doğal, kültürel ve estetik değerleri, bu değerlerin genel yerleşim dokusu içerisinde bozulmaya uğrama sebeplerini ve çözüm önerilerini belirtmiş; konu ile ilgili yeni kararların ve politikjaların uygulamaya konulması konusunda tavsiyeler vermiştir.

Özer (2019), Tekirdağ kentinin doğal ve kültürel değerlerinin turizm ve rekreasyon açısından değerlendirilmesi ile ilgili çalışmasında, bölgenin turizm potansiyelinin varlığını belirleyerek turizm ve rekreasyonel etkinlikleri için bölgenin bu konuda önemli bir doğal miras potansiyeline sahip olduğu görüşünü belirtmiştir. Araştırmanın sonuç kısmında bölgeye ait doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin turizm ve rekreasyon açısından önemli bir etkisi olduğunu buna ragmen etkili bir şekilde kullanılmadığını vurgulanmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, araştırmada kullanılan model, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanış biçimi ve verilerin çözümlenmesi yöntemiyle, geçerlilik ve güvenirlilik konuları ele alınmıştır.

3.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüz dünyasında turistlerin yoğun olduğu birçok ülke farklı turizm faaliyetlerinin olumsuz çevresel, ekonomik, toplumsal ve kültürel etkilerini en aza indirmek amacıyla doğal çevre yönünden sürdürülebilir ve doğaya daha az zarar veren doğa turizmi olarak da adlandırılan doğaya dayalı turizmine yönelmektedir (Beyhan ve Ünügür, 2005: 45). Doğal alanlara yönelmenin temelinde, turizmin yerel noktadan fayda görmesi, çoğu ülkenin doğa turizmi bakımından eşsiz doğal kaynaklara sahip olması ve bölgelerin bu kaynaklardan faydalanabileceği, bunun yanında bireylerin çevreye karşı sorumluluk bilincinin artması ile turizmden beklentilerinin her geçen gün değişmesi yatmaktadır (Duran ve Özkul, 2012: 23).

Ülkelerin doğal mirasa sahip özellikleri bakımdan turizm potansiyeli ve sürdürülebilir turizm açısından doğa turizmi oldukça fazla tercih edilmeye başlandığı 1990'lı yıllarda, ekonomik olarak belli bir refaha kavuşan ve eğitim düzeyleri artan insanlar, bulundukları çevreye karşı daha bilinçli ve duyarlı hale gelmişlerdir (Ekici ve Çizel, 2015: 14). Bunun yanı sıra oluşan çevre bilinci ve doğaya karşı korumacı anlayışın doğa turizmine olan talep her geçen gün artış göstermiştir. Doğa turizmi, koruma altındaki yerlerin sürdürülebilir biçimde kullanılmasını sağlaması ve insanların boş zamanlarını değerlendirme açısından fayda sağlamaktadır.

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin kayda değer doğal güzelliklerine sahip olan Kastamonu'nun doğal mirasa sahip güzelliklerinin oluşturduğu doğa turizm potansiyeli ve sürdürülebilir bir doğa turizm için yol haritası ortaya çıkarmaktır.

Araştırma da, Kastamonu'nun var olan doğal mirasının ve sürdürülebilir turizm potansiyellerinin belirlenip değerlendirilmesi, doğal miras açısından gezilebilecek yerler ile yeni turizm olanaklarının oluştrulması bakımından önem arz etmektedir.

Araştirma bulgularına koşut önerilen yol haritası, Kastamonu Doğa Turizmi'nin sürdürülebilirliği için olduğu kadar, benzer özellik gösteren tüm yerleşkeler için de kullanışlı bir örnek olma değeri taşımaktadır. Bu nedenle önerildiği biçimiyle veya daha da geliştirilerek sürdürülebilirlik kaygısı taşıyan varış noktaları için önemli olduğuna inanılmaktadır.

3.2 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma ilgili alanyazın taramasının yanı sıra doğa turizmi açısından kilit rol oynadığına inanılan bireylerin görüşlerine başvurulduğu nitel bir çalışmadır.

Araştırmada yanıtı aranan sorulara geçerli ve güvenilir yanıtlar bulunabilmesi amacıyla iki aşamalı bir yaklaşım benimsenmiştir. İlk olarak yazın taraması yapılmış ve elde edilen bulgulardan yola çıkarak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Söz konusu görüşme formu aracılığıyla Kastamonu'da etkinlik gösteren İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, Milli Parklar Doğa Koruma İl Şube Müdürlüğü, Valilik gibi kamu kurumlarının yöneticilerinin yanı sıra doğa ve sürdürülebilir bir turizm için çaba ortaya koyan Sivil Toplum Kuruluşu (STK) önderleri, basın çalışanları akademisyenlerden oluşan bir çalışma grubunun görüşleri alınmıştır.

Kastamonu ili, doğa turizmi ve etkinlikleri açısından zengin bir doğal mirasa sahiptir. Bu kapsamda hazırlanan *"Kastamonu İli Doğa Turizmi Master Planı"*nda yer alan Kastamonu doğal mirasının turizm potansiyeli incelenmiş ve bu planda doğa turizmi amaçlı olarak kullanılabilecek doğal kaynaklar *(yayla, şelale, ada, dere, vb.)* belirlenmiştir.

Çalışmada örnekolay tarama modeli işe koşulmuştur. Öncelikli olarak konuya ait kaynaklar taranarak detaylı bir literatür taraması çalışması yapılmış, konuyla ilgili kitaplar, tezler, süreli yayınlar ve internet ortamından elde edilen veriler derlenerek

önem sırasına göre sıralanmıştır. Elde edilen ikincil verilerin yanı sıra doğa turizmiyle ilişkili olduğuna inanılan bireylerden oluşturulan çalışma grubundan da geliştirilen görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Önceki tümcelerde anlatılan çabalara ek olarak araştırmacının doğrudan gözlemleri de araştırma verilerinin sağlıklı bir biçimde gruplandırılması ve yorumlanmasında işe yaramıştır.

Anlatılanlar ışığında çalışmanın yazın taraması, çalışma grubunun düşünceleri ve araştırmacının öznel gözlemlerinin temel alındığı nitel bir araştırma olduğu söylenebilir. Nitel araştırma, sayısal olmayan verilerin toplanması yönteminin kullanıldığı, muhakeme edilebilecek algı ve olayların da doğal ortamında gerçekçi ve bütün olarak ortaya konulduğu bir araştırma biçimidir (Yıldırım, Coşkun, Altunışık ve Bayraktaroğlu, 2008: 45).

Taramaya konu olan model; nesne, olgu, olay ve birey odaklı olacak şekilde günümüz ve geçmişteki tüm bilgi ve birikimlerden faydalanılması mantığına dayanmaktadır (Baş ve Akturan, 2008: 47).

3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreninini Kastamonu merkezde bulunan kamu kuruluşları ve üst düzey turizm paydaşları oluşturmaktadır. Örneklemi ise; İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü, Kastamonu Adliyesi, Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, Kastamonu Turizm Fakültesi, Kastamonu Valiliği, Vedat Tek Kültür Merkezi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü Kastamonu Ilgaz Dağları Milli Park Şube Müdürlüğü, Kastamonu Fotoğraf Sanatı Derneği, Ersizlerdere Kalkınma Eğitim ve Ekoturizm Derneği yönetici veya mensuplarından seçilen 14 kişilik bir çalışma grubundan oluşmaktadır.

3.4 Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Araştırmada yazın taraması yapılarak, ikincil kaynaklardan veriler toplanmıştır. Bu kaynakların toplanmasında hakemli ulusal ve uluslararası dergi makaleleri, yükseklisans, doktora tezleri, sempozyum ve kongre bildirileri, konuyla ilgili dergi ve

gazeteler, ilgili STK raporları ve benzeri yayınlardan faydalanılmıştır. Ayrıca tez süresi boyunca doğrudan görüşme yöntemiyle de araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuş olan çalışma grubunun görüşlerinden de yararlanılmıştır. Çalışmada yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmada cevaplanan sorulara geçerli ve güvenilir yanıtlar bulmayı amaçlayan ifadelere yer almıştır. İkinci bölümde ise katılımcıların demografik özelliklerine saptamaya yönelik sorulara yer verilmiştir. Görüşmeler e-posta yoluyla yapılmıştır. Görüşme formu soruları toplamda 16 sorudan oluşarak, beş tanesi demografik bilgilerle ilgilidir. On bir soru ise Kastamonu'nun doğal miras potansiyeli ve sürdürülebilir turizm ile alakalıdır.

Bu çerçevede; Kastamonu ilindeki doğal miras alanları hakkında fikir sahibi olan turizm paydaşları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu paydaşlar olarak kamu kurum, kuruluşları ve özel sektör üst düzey yöneticilerine bu alanlarla ile ilgili sorular sorularak, elde edilen cevaplara ilişkin notlar alınmıştır. Alınan bu notlar araştırmanın amacı kapsamında kullanılmak üzere toplanmıştır. Çalışmada alan yazın taraması yaklaşımıyla da bilgiler toplanmış ve tarafsız bir şekilde yorumlanmıştır.

Görüşmede araştırmacı tarafından hazırlanarak katılımcılara yöneltilen sorular aşağıdaki gibidir.

1. Doğa turizmi sizce nasıl bir anlam ifade etmektedir? Doğa turizminin Kastamonu açısından önemi nedir?

2. Kastamonu'nun Doğa Turizm Potansiyelini nasıl değerlendirirsiniz?

3. Kastamonu'nun Doğa Turizmini Geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için neler yapılmalıdır?

4. Kastamonu'da doğa turizminin tanıtımında ne yönde çalışmalar yapılabilir?

5. Kastamonu'nun doğa turizmi açısından güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

6. Kastamonu'nun doğal alanları korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için neler yapılmalıdır?

7. Turizmin gelişmesinde yerel halkın payı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

8. Sizce Kastamonu turizm açısından yeterli niteliklere sahip midir?

9. Doğa Turizminin önemi sürdürülebilirlik açısından nasıl değerlendirirsiniz?

10. Kastamonu ilinin doğa turizmi açısından kaynak değerler (doğa turizmini oluşturan alt dallar) mevcut mudur ve yeterince kullanılabiliyor mu?

11. Size göre Kastamonu'da geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?

3.5 Araştırmanın Problemi

Hızlı bir şekilde gelişen şehirleşme ve sanayileşme ile uluslararası turizm piyasasına sunulan deniz-güneş-kum (sea-sun-sand [3S]) üçlüsünden oluşan paket turlar ve kitlesel turizm etkinlikleri doğal çevreye büyük zararlar vermiş, bölgelerin fiziki ve sosyo-kültürel taşıma kapasitesini zorlamıştır. İnsanların bu durumu fark etmesi ve çevre duyarlılıklarının artması gibi sebepler ile turizm faaliyetleri daha bireysel veya mini gruplar halinde gerçekleştirilmeye başlanmış ve doğal miras içerisinde önemli bir yer tutan alternatif turizm dalları ortaya çıkmıştır. Kastamonu ili doğa turizmi potansiyeli yüksek olan bir şehirdir. Arazi yapısının doğallığını koruması, el değmemiş alanların varlığı ve doğa turizmine konu olan pek çok doğal miras varlıklarının bu bölgede bulunması turizm potansiyelinin önemini ortaya koymaktadır. Söz konusu potansiyelin sürekliliği açısından sürdürülebilirlik faaliyetleri önem taşımaktadır. Bu nedenle turizm değerlerinin zarar görmeden çevresel, sosyo-kültürel ve ekomonik sürdürülebilirlik için bir yol haritası oluşturulması gereği doğmuştur. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranarak çözüm önerileri getirilmiştir:

- Kastamonu'nun doğa turizmini geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için ne yönde çalışmalar yapılmalıdır?

- Kastamonu'nun doğal miras alanlarının turizm potansiyeli ve sürdürülebilir doğa turizm açısından doğal kaynak alanları nelerdir?

- Kastamonu'nun doğal mirasının ve sürdürülebilir turizm açısından doğa turizm potansiyelinin bulunduğu yerler nasıl değerlendirilmelidir?

Yukarıda belirlenen soruların araştırılarak çözüme kavuşması, Kastamonu ilinin doğal miras potansiyelini ortaya koymak, sürdürülebilirliği için çözüm yolları üretmek ve kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla bu çalışma ele alınmıştır. Bu bağlamda Kastamonu ilinin doğal miras alanlarının turizm potansiyeli ve bu potansiyelin sürdürülebilirliği için bir yol haritası ortaya konmuştur.

3.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

Kastamonu ilinin doğal mirasının turizm potansiyeli ve sürdürülebilirliği açısından turizm sektörüne etkisini belirlemeye yönelik bir yol haritası olan bu çalışmanın kapsam, sınırlılık ve karşılaşılan güçlükleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Bu çalışma;

- Kastamonu il sınırları ile sınırlı tutulmuştur.
- Kastamonu merkez ve ilçelerinde bulunan doğa turizmi açısından önemli olan alanlar ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma verilerinin analizi nitel araştırma olduğu için betimsel analizle sınırlıdır. Buna bağlı olarak Kastamonu'nun doğal alanlarının, doğa turizm potansiyeli ve sürdürülebilirliği, rekreasyon ve ziyaretçi modelleri ile sınırlı tutulmuştur.

3.7 Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen veriler nitel analiz teniklerinden betimsel analiz yöntemi ile yapılmış olup geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda nitel araştırma kapsamında geçerlik ve güvenirliğe ait bilgiler aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

3.8 Geçerlik ve Güvenirlik

Genel olarak; nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırmış olduğu konuyu, olduğu gibi ve tarafsız bir şekilde gözlemesi anlamına gelmektedir (Baş ve Akturan, 2008: 41). Elde edilen verilerin detaylı olarak ortaya konulması ve araştırmacının bu sonuçlara nasıl ulaştığını belirtmesi nitel bir araştırmada geçerliliğin önemli kriterleri arasında yer almaktadır. Örneğin, betimsel türden bir analizin kullanıldığı çalışmada mülakat yapılan kişilerden doğrudan ve tarafsız şekilde anlatmak ve bunları temel alarak sonuçları açığa kavuşturmak geçerlik için önemli yer tutmaktadır (Yıldırım, Coşkun, Altunışık ve Bayraktaroğlu, 2008: 59). Bu çalışmada çalışma grubuyla yapılan görüşmelerde yanıtlar yazılı olarak alınmıştır. Bu açıdan incelendiğinde, görüşmelerde maksimum tarafsızlık ilkesi ile hareket edilmeye çalışılmış ve yapılan yorumlarda buna göre incelenmiştir (Crano, 2002: 47). Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliğinin sağlanması amacıyla elde edilmiş olan veriler doğrudan alıntılanma yaklaşımıyla aktarılmıştır. Kısaca var olan durum olduğu gibi aktarılmıştır.

Çalışmanın geçerliğinin sağlanması için verilerin toplanması ve analizine yönelik detaylı bilgi sunularak dış geçerliliğin arttırılması amaçlanmıştır. Kastamonu ilinde yapılan bu araştırma kapsamında uzman paydaşlardan bilgiler yazılı olarak alınmış ve araştırma bulgusu halinde dönüştürülmesinden sonra analiz yapılmış, yazılı dokümanlar tek tek kontrol edilmiş ve litreratür araştırması ve paydaşların vermis oldukları bilgiler karşılaştırılarak doğrulukları ortaya konmuştur. Nitel araştırmalarda iç geçerlik, bir olgunun olduğu gibi mümkünse doğrudan alıntılarla tarafsız bir biçimde sunulmasıdır (Büyüköztürk, 2002: 55). Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için katılımcıların yorumları doğrudan aktarılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmada yanıtı aranan sorulara yanıt oluşturacak bulgular izleyen sayfalarda verilmiştir. Ancak öncelikle ilin genel karakteristiğini ortaya koyan bilgilere yer verilmesinde yarar görülmüştür.

4.1 Kastamonu Hakkında Bilgiler

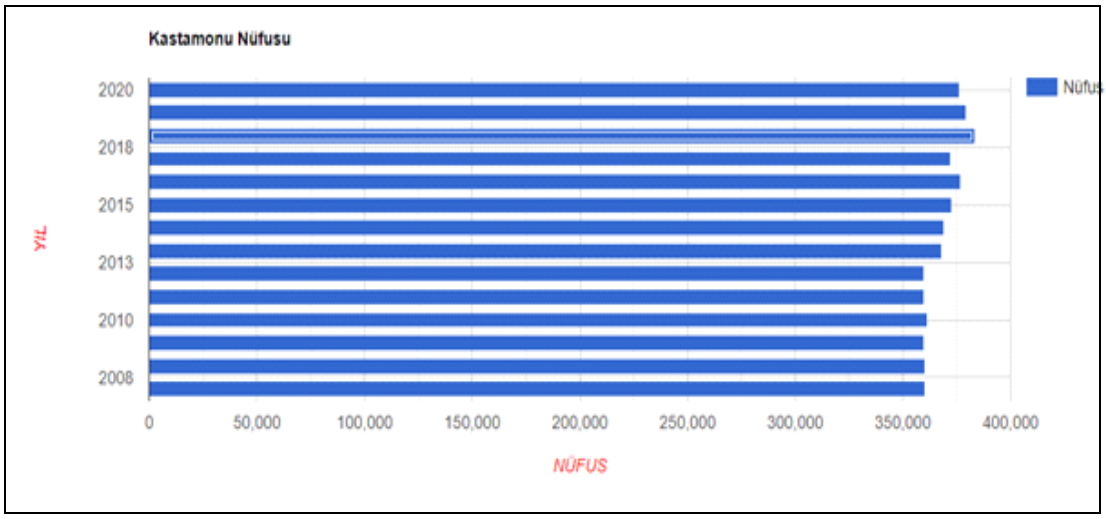
4.1.1 Kastamonu İlinin İdari Yapısı

Kastamonu ilinin yüzölçümü 13.108,00 km ^{2}, 2021 yılı itibariyle nüfusu 383.373 ve toplam ilçe sayısı 19, belediyelerin sayısı 20, köylerin toplam sayısı 1054'dür.

Tablo 4.1 Kastamonu merkez ve ilçe nüfus dağilimi

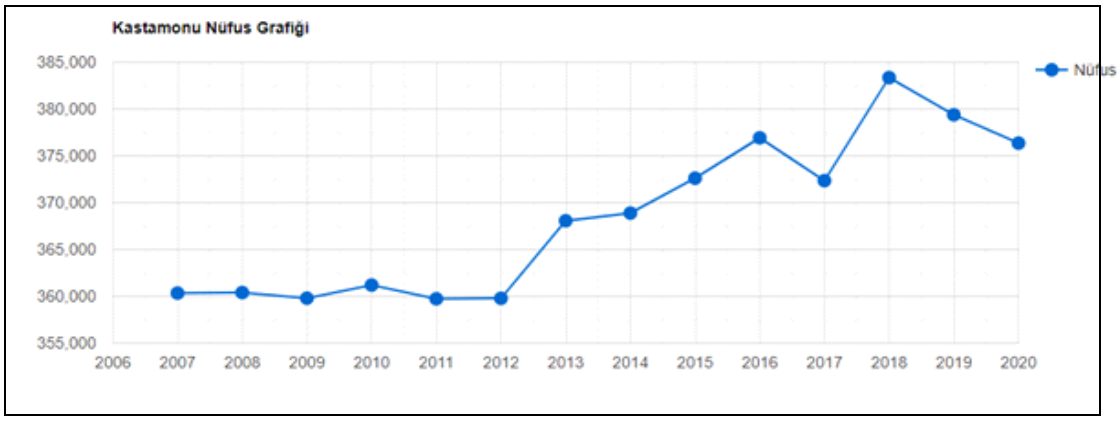
İLÇELER	NÜFUS
Merkez	146.950
Abana	4248
Ağlı	3196
Araç	18.863
Azdavay	7726
Bozkurt	9920
Cide	23.329
Çatalzeytin	7035
Daday	8749
Devrekâni	13.482
Doğanyurt	6153
Hanönü	4156
İhsangazi	5469
İnebolu	21.738
Küre	6119
Pınarbaşı	6119
Seydiler	6020
Şenpazar	5002
Taşköprü	38.849
Tosya	40.250

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir.

Şekil 4.1 Kastamonu nüfusu yillara göre artiş grafiği

Kaynak: TUİK, Nüfüs İstatistikleri (Link: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109)

Şekil 4.2 Kastamonu nüfusu yillara göre artiş trend grafiği

Kaynak: TUİK, Nüfüs İstatistikleri (Link: www.data.tuik.gov.tr)

4.1.2 Kastamonu İlinin Yer ve Konumu

Kastamonu, kendine has özellikleri olan küçük bir Anadolu şehridir. Karadeniz'e kıyısı olan il Karadeniz bölgesinin batı bölümünde yer almaktadır. Kastamonu, özellikle sahip olduğu doğal kaynakların etkin kullanımı sayesinde bölge illeri içerisinde sosyo-ekonomik açıdan daha iyi bir konuma sahip olmuştur.

Şekil 4.3 Türkiye haritasında Kastamonu'nun yeri

Kastamonu, genel olarak dağlık bir yüzey yapısına sahiptir. En önemli dağları Küre ve Ilgaz Dağları'dır.

4.1.3 Kastamonu İlinin Coğrafik Yapısı

Kastamonu coğrafi açıdan değerlendirildiğinde çok zengin bir doğa turizmi potansiyeline sahip olup bir çok zenginliği içinde barındırmaktadır. Zengin arazi yapısı içerisinde çok sayıda ormana sahiptir. Karadeniz Bölgesinin batısında yer alan ilin yüz ölçümü yaklaşık olarak 13 bin km²dir. Ulaşım açısından çok sorunu olmayan bir konuma sahiptir. Dağların engebeli ve çok fazla dağınık yerleşme görülmektedir. Yeşil ve mavinin buluştuğu illerimiz arasında yer alır.

Coğrafi koşullar teme olarak bir şehrin:

- Yerleşim şeklini
- Ulaşım yapısını
- Ekonomisini
- Kaynaklarını
- Doğal zenginliğini belirlemesi açısından son derece önemlidir.

Kastamonu, yapı olarak geniş bir yüz ölçümüne sahiptir. İl içerisinde yerleşim çok dağınık bir şekilde olduğu için ilçe sayısı da bir hayli fazladır. Her bir ilçenin kendine

has özellikleri ve yapısı vardır. Bu nedenle de çok zengin bir kültüre sahiptir. Bunlar; Merkez ve bağlı ilçeler, Ağlı, Araç, Abana, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekâni, Doğanyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Taşköprü ve Tosya ilçeleridir (Kastamonu Valiliği, 2019).

Şekil 4.4 Kastamonu ilçeler haritasi

4.1.4 Kastamonu İline Ait Yer Altı Zenginliği

Kastamonu ili yeraltı zenginliği açısından özellikle bakır madeni yönünden zengindir. Kaynak yönünden zengin olan bakır ve diğer madenlerle ilgili Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA, 2012: 7-14)'nın yayınladığı rapora göre rezerv yönünden oldukça zengindir. Bu madenlerin işletilmesi ve çıkartılması ile bölge kalkınmasına çok büyük destek sağlamaktadır.

Rezervlerin işlenmesi ve çıkartılması yönünde ciddi yatırımlar yapılarak, bölge ekonomisinin en üst düzeye çıkartılması planlanmaktadır. Bu öngörü göçün önüne geçilerek şehrin gelişimi için her türlü çalışmanın yapılması sağlayacaktır. Bir ilin ekonomisinin gelişimi için sanayi veya yer altı zenginliği son derece önemlidir. Kastamonu da yeterli sanayileşme olmadığı için elde bulunan tüm fırsatlar değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Bu açıdan sahip olunan yer altı zenginlikleri bulunmaz bir ganimettir.

4.1.5 Kastamonu'nun Kısa Tarihçesi

Kastamonu'nun tarihi incelendiğinde çok eski dönemlere kadar uzandığı görülmektedir. İl Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Persler ve Makedonyalılar gibi bir çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıkların hüküm sürdüğü şehir, anılan uygarlıkların tüm zenginliklerini günümüze taşımıştır. Kastamonu daha sonraki yıllarda yaşanan gelişmelere koşut Bizans İmparatorluğu içerisinde yer almış, Osmanlı Devletinin yükselme dönemi itibari ile de Osmanlı hâkimiyeti altına girmiştir.

Prehistorik çağlardan sonra ticari imkânların gelişmesi ile birlikte şehirler, devletlerin ticari merkezleri olarak da görev almışlardır. Şehir içerisinde yaşayan kişiler, dönemin koşullarına göre tarım, ticaret ve hayvancılık gibi birçok faaliyeti yerine getirmiştir. Kastamonu topraklarında hüküm süren bazı uygarlıkların savaş politikası ve savaşçı özellikleriylede ön plana çıkmıştır. Çeşitli dönemler içerisinde farklı isimler de almıştır. Her medeniyetin kullanımına göre farklı farklı dönemlerde farklı isimler ile anılmıştır. *"Gas"* kelimesi ile *"Timoni"* veya *"Tumanna"* kelimesi dönemler içerisinde aktif olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Bu kelimelerden türeyerek günümüzdeki kullanım adını aldığı düşünülmektedir. Zaman içerisinde bölgede etkin olan devletler, ilin farklı isimler ile anılmasına zemin hazırlamışlardır. Özellikle sahip olunan doğal kaynakları veya kalelerin isminden kaynaklanarak şehirlerin isimleri belirlenmiştir. Bazı devletler soylu ailelerini farklı şehirlere yollayarak oraların kontrolünün sağlanmasını amaçlarlar. Kastamonu da, bir soyun o zamanlarda burada bir kaleyapması ve Kommenlerin kalesi manasına gelen *"Kastra Kommen"* olarak adlandırılmıştır. Yapılan adlandırma zaman içinde *"Kastamonu"* olarak söylense de bu anlatılanlarla ilgili herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır (Kastamonu Valiliği, 2019).

Kastamonu Osmanlı İmparatorluğu'nun değer verdiği yerlerden biri olarak görülmektedir. Kastamonu söz konsuu dönemde Amasya ve Manisa'nın yanıda üçüncü Şehzade Şehri olarak da işlev görmüştür. Şehzadelerin yöneticilik yapmış olduğu nadir illerden biridir (Kastamonu Valiliği, 2015). Cumhuriyetin ilanının hemen ardından, Mustafa Kemal Atatürk'ün *"23-31 Ağustos 1925"* tarihlerinde Kastamonu'da Kılık/Kıyafet İnkılabının düzenlemesi, Cumhuriyet dönemiyle ilgili

mühim olaylarından olduğu için tarih kitaplarında yerini almıştır. Bu nedenle 23-31 Ağustos tarihleri "Kültür, Tarih ve Sanat Haftası" adını almıştır ve bu tarihlerde kutlamalar yapılmaktadır (Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2017).

4.1.6 Kastamonu İlinin Sosyal Yapısı

Kastamonu nüfusu 2019 yılına göre 392.693 kişidir. Mevcut belirtilen bu toplam nüfusun 188.048'i kadınlardan, 184.585'i erkeklerden oluşmaktadır. Toplam nüfusun %49,54'ü erkek, kadın nüfusunu ise; %50,46 olarak belirtebiliriz. İki bin on dokuz yılında Kastamonu'da toplam okuma ve yazma oranı %91,25'dir Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015). Bu oran erkeklerde %95,84 iken kadınlarda %86,75'dir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2019 yılı itibariyle Türkiye'de altı yaş üzeri okuma ve yazması olmayan nüfusun, oranı % 4'üdür (bilinmeyenler haricinde). Yine 2019 yılı itibariyle Kastamonu'da altı yaş üzeri okumayı ve yazmayı bilmeyen kadın oranı %12,3 (bilinmeyenler haricinde) olarak belirlenirken, erkeklerde ise bu oranın % 3,0 (bilinmeyenler haricinde) olduğu görülmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019). Kastamonu ilinde ayrıca 15 fakülte, 3 enstitü, 4 yüksekokul, 15 meslek yüksekokulu ve ayrıca 25 araştırma ve uygulama merkezinin bulunduğu bilinmektedir. İlin tek üniversitesi olan aynı adla anılan Kastamonu Ünversitesi'nde öğrenim gören öğrenci sayısı 2022 yılı itibarıyla 23.041 olarak belirlenmiştir (Kastamonu Üniversitesi, 2022).

4.1.7 Kastamonu İline ait Ekonomik Özellikler

Bir ilin gelişiminde ve kalkınmasında o ilin sahip olduğu ekonomik özellikler önemli derecede rol oynamaktadır. Bundan dolayı da yapılacak olan yatırımlar da ekonomik derinliğe ve büyüklüğe koşut yapılmaktadır. Bu sayede şehrin kalkınması sağlanarak şehir içinde yaşayan vatandaşların daha iyi koşullarda yaşaması amaçlanmaktadır. Bölge ve kalkınma açısından diğer illere oranla en önemli kriter ekonomidir. Bu bölümde Kastamonu içerisinde ekonomik zenginliğin sağlanmasına yönelik yapılan faaliyetleri kısa olarak anlatmakta fayda olacaktır.

4.1.7.1 Tarım ve hayvancılık

Kastamonu Valiliği'nce yayımlanan bilgilerde Kastamonu iline ait toprağın ve arazi yapısal durumunun genel olarak engebeli bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir. Kastamonu' nun % 59' luk kısmının orman ve fundalık alanının oluşturması, kış mevsiminin normalden uzun ve sert geçmesi, tarım arazilerinin az olması ve sulamanın yetersizliği gibi sebepler nedeniyle de üretimin çeşitliliğinin azalmasına neden olmaktadır. Tarıma ait arazilerin düşük oranda olması tarla bitkilerinin yetiştirilmesini sınırlamakta, ilkbaharda yaşanan geç donlarından dolayı ise meyveciliğin ekonomik olmasını zorlaştırmaktadır. (Kastamonu Valiliği, 2015). Bölgenin doğal şartları nedeni ile yapılan ekonomik faaliyetlerde çeşitlilik göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında çok fazla ve yoğun bir şekilde tarım faaliyetlerinin yapılamadığı görülmektedir. Bu da ilin diğer illerden tarımsal ürünleri getirmesine neden olmaktadır. Yeteri kadar tarımsal ürün olmadığı için yapılan bu faaliyet il ekonomisine olumsuz etki oluşturmaktadır.

4.1.7.2 Turizm

Turizm ülkeler ve bölgeler açısından önemli bir sektördür. Kastamonu ili kış, deniz, inanç, doğa, yayla ve spor çeşitliliği bakımından çok zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Kastamonu ve Çankırı illerinin hemen sınırında yer alan Ilgaz Dağları Milli Parkı Kastamonu ilini önemli turizm merkezlerinden birisidir.

Kastamonu ili, milli parklar, dağcılık, kış turizmi, kamp yapma, doğa yürüyüşü, piknik, eğlence gibi birden fazla aktivitenin yapılması için uygun bir yapıya sahiptir. Doğal zenginliği ile insanları çeken eşsiz bir coğrafyaya sahiptir. İki binli yıllarda Milli Park statüsüne kavuşan Küre Dağları'nın mağaralara ve kanyonlara sahip olması, şelale ve ormanlarının yapısının olağanüstü güzelliği ile doğa turizmi açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu güzellikler içerisinde Valla ve Horma Kanyonu yalnızca ulusal ölçekte değil, Dünya ölçeğinde de önemli çekim güçleri olarak öne çıkmaktadır.

Ilgarini Mağarası ve doğal güzelliğiyle ün yapan Ilıca Şelalesi de Kastamonu'nun önemli doğa turizmi alanlarındandır. Yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekebilecek ve görülmesi gereken diğer bir doğal miraslar Çatak Kanyonu, ve Armutlu Çayırı'dır

Doğal güzellikleri bakımından oldukça zengin olan Kastamonu'da turistler, senenin on iki ayında ili ziyaret olanağı bulmaktadır. Kış aylarında Ilgaz Dağı, kayak tutkunu bireylere ev sahipliği yapar iken, yaz aylarında 172 km uzunluğuyla Karadeniz deniz kum güneş severleri kucaklamaktadır.

4.1.7.3 Yemek ve Konaklama İşletmeleri

Kastamonu iline ait konaklama kapasitesini incelediğimizde, Yerel Yönetim Belgeli Konaklama Tesisi sayısı 84'tür. Bu tesisler 1.683 oda ile toplam 3.767 yatak kapasitesine sahiptir. Ayrıca kamu kuruluşlarının 650 oda ve 2.064 yatak kapasitesinde 21 adet misafirhane statüsünde tesisi vardır. Bakanlıkça Turizm İşletmesi Belgelisine sahip konaklama tesis sayısı ise 17'dir. Bunların birçoğu şehir merkezinde yoğunlaşmıştır. İlçelerde ise bu tarzdaki konaklama tesisinin sayılarının çok az olduğu söylenebiliriz. Bu kaynakların zaman içerisinde daha da artırılması gerekmektedir. Böylece alternatif kullanım kaynaklarının da sayısı artırılarak çeşitlilik sağlanmış olacaktır. Her zaman farklı imkânların sunulması, ticaret ve turizm açısından önemlidir. Ne kadar kaynağın olduğu çok önemli değildir. Bu kaynakların nasıl ve ne şekilde kullanıldığı daha çok önemlidir. Bu sayede etkin kullanımın önü açılmış olacaktır. Türk Şekercilik sektöründe çok eski kökleri olan, hala bu sektörün en kayda değer markalarının başında gelen ve dünyada çapında bilinen 'Hacı Bekir' mahsulleri ile yine ilimizin sembolü haline gelmiş 'Çekme Helva' Kastamonu mutfağına ait özel alanını oluşturmaktadır (Kastamonu Valiliği, 2016).

4.2 Doğa Turizmi Açısından Kastamonu

Kastamonu doğal zenginlikleri açısından turizme fazlaca etkisi olduğu görülmektedir. Bu bölümde sırası ile il içerisinde bulunan *'Doğal Miras Değerleri ve Doğa Turizmi'* açısından etkin kullanılacak alanları aktarılmaya çalışılmıştır.

Turizm sektöründe coğrafi özellikler önemli rol oynamaktadır. Turizm faaliyetleri, bölgelerin doğal ve kültürel yapılarının neden olduğu imkân ve sınırlılıkları ile yakın ilişki içerisindedir. Bölgelerin coğrafi özellikleri, belli bir bölgede turizm alanında çekiciliği; çeşitlerini, niteliğini ve dağılımındaki kuralların belirlenmesi ile yetinmez. Bununla birlikte bölgeye ulaşıma ait olanakları sunulması, ulaşılabilirliğin daha kolay ve kontrollü olmasını sağlar. Turizme ait alanların yer seçimi için coğrafik durum ve görünümleri çok önemlidir. Coğrafik görünümlerin en temel ve ilgi çeken öğeleri; yer şekilleri (peribacaları, travertenler, mağaralar, kraterler, kanyonlar vadiler, falezler), su kaynakları (denizler, göller, akarsular) ve bitki örtüleridir. Bu sayılanların içinde turizmi çeken en temel öğenin deniz olduğunu söylemekle beraber, deniz turizminin yoğun olması nedeniyle kıyılarda turizmin yığılması, yapılaşmaların fazlalaşması, turizmin doğal özelliklerinin bozulmadığı başka coğrafik mekânları aramaya yöneltmiştir (Doğaner, 2001).

4.2.1 Deniz ve Kıyı Turizm Kaynakları

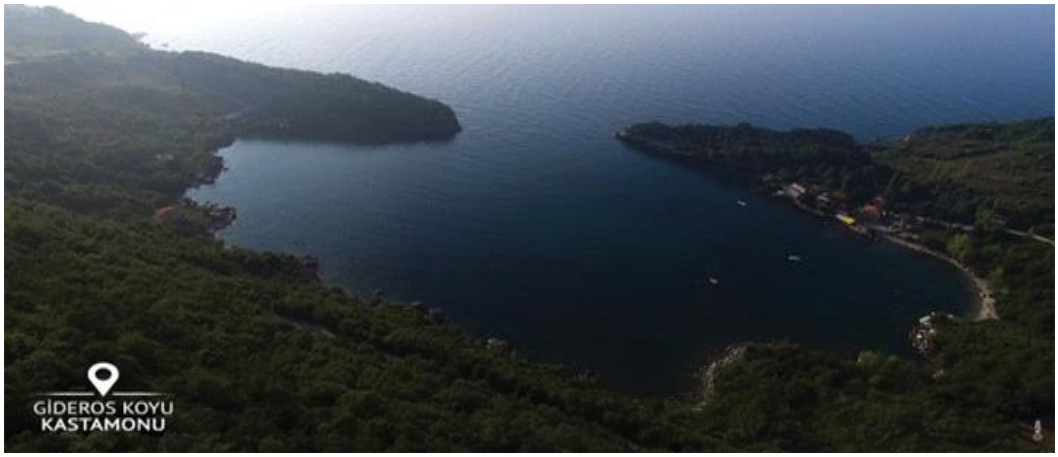
Aydos Koyu, Cide'ye 20 km. uzaklıkta ve Cide-Doğanyurt karayolu üzerinde yer almaktadır. Alanda yüzme ve balık tutma etkinlikleri yapılmakta, bununla birlikte ve olta balıkçılığı gibi turistik aktiviteler de yapılabilir.

Çatalzeytin sahili, Kastamonu ilinin kıyı ilçelerindendir. Kastamonu merkeze yaklaşık 100 km uzaklıktadır. Alanda foto safari, trekking (dağ yürüyüşü), yüzme ve dalma gibi aktiviteler yapılabilmektedir.

Çayyaka Koyu, Cide–Doğanyurt karayoluna 39. km uzağında bulunmaktadır. Önünde abrazyon platformu bulunan burun, dalgaların aşındırmasıyla oluşmuştur. Yol boyunca kızılçam, karaçam, sarıçam, çınar, göknar, porsuk, meşe, ıhlamur, kayın, gürgen, kavak, kestane, kayacık, defne, akçaağaç, kızılağaç, dışbudak, fındık, söğüt şimşir, orman gülü, ayı üzümü, gibi bitki türleri görülmektedir. Yürüyüş, yüzme, balık tutma gibi aktiviteler yapılmaktadır.

Gideros Koyu, birinci derecede doğal ve sit alanı olan koy, ilçe merkezine 11 km mesafededir. Milat öncesine dayanan tarihi ve çok çeşitli ağaçlara sahip yeşil doğasıyla

ön plana çıkar. Sosyal aktivitelere ev sahipliği yapan Gideros Koyu, mavi ve yeşilin buluştuğu noktalardan biridir.

Görsel 4.1 Gideros Koyu

Görsel 4.2 Cide sahili

Görsel 4.3 Çatalzeytin Sahili

Kaynak: www.mapio.com

Çatalzeytin sahili, Kastamonu ilinin kıyı ilçelerindendir. Kastamonu merkeze yaklaşık 100 km uzaklıktadır. Alanda foto safari, trekking (dağ yürüyüşü), yüzme ve dalma gibi aktiviteler yapılabilmektedir.

Çayyaka Koyu, Cide–Doğanyurt karayoluna 39. km uzağında bulunmaktadır. Önünde abrazyon platformu bulunan burun, dalgaların aşındırmasıyla oluşmuştur. Yol boyunca kızılçam, karaçam, sarıçam, çınar, göknar, porsuk, meşe, ıhlamur, kayın, gürgen, kavak, kestane, kayacık, defne, akçaağaç, kızılağaç, dışbudak, fındık, söğüt şimşir, orman gülü, ayı üzümü, gibi bitki türleri görülmektedir. Yürüyüş, yüzme, balık tutma gibi aktiviteler yapılmaktadır.

Görsel 4.4 Doğanyurt sahili

Kaynak:www.foursquare.com

Gideros Koyu, birinci derecede doğal ve sit alanı olan koy, ilçe merkezine 11 km mesafededir. Milat öncesine dayanan tarihi ve çok çeşitli ağaçlara sahip yeşil doğasıyla ön plana çıkar. Sosyal aktivitelere ev sahipliği yapan Gideros Koyu, mavi ve yeşilin buluştuğu noktalardan biridir.

Görsel 4.5 Gideros Koyu

Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

Ginolu Koyu, Çatalzeytin–Abana karayoluna 4.km uzaklıktadır. Çatalzeytin'e bağlıdır ve Çatalzeytin'in batısında yer alır. Ayrıca buranın ilk yerleşim yerlerindendir.

Görsel 4.6 Ginolu Koyu

Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

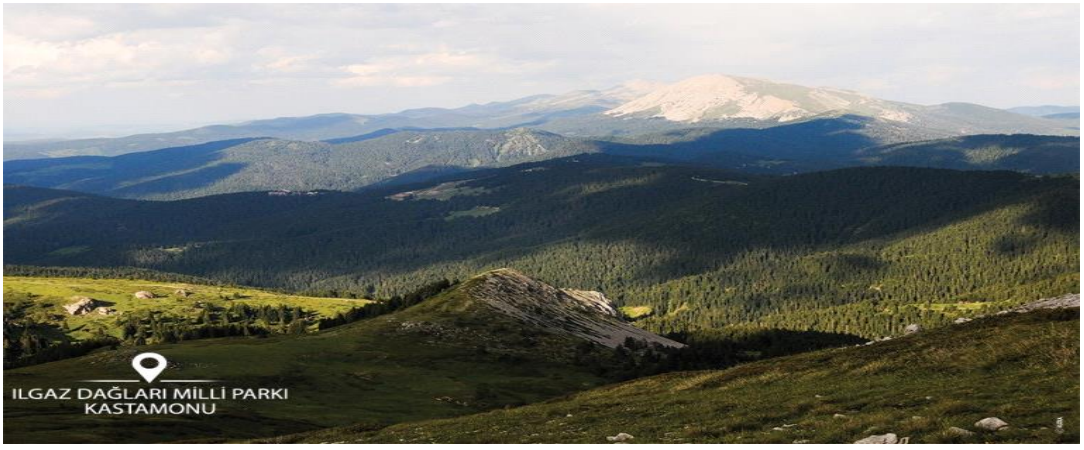
4.2.2 Dağlık Alanlar

Anıt Çınar Ağacı, Bozkurt ilçe merkezine 11 km uzaklıktaki Beldeğirmeni Köyü'nün Değirmenciler Mevkii'nde yer almaktadır. Bozkurt–İnebolu karayolu üzerindedir. 800 yaşında, yaklaşık 50 m. boyunda, 2.80 m. çapında ve 9 m. genişliğindedir. Kültür ve Tabiat Varlıkların Koruma Kurulu tarafından 21.04.1995 tarihinde anıt ağaç olarak tescil edilmiştir (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Görsel 4.7 Anıt Çınar Ağacı

Kaynak: https://www.hurriyet.com.tr

Görsel 4.8 Ilgaz Dağları

Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

Görsel 4.9 Ilgaz Dağı

Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

Kapan Tepesi, Araç ilçe merkezine yaklaşık 40 km. mesafede yer alır. Rüzgâr sporları yapılmaktadır. Turizm açısındanda bölgedede Farkli aktivtelerde yapılmaktadır. Bunlar, foto safari, yürüyüş, bitki ve hayvan gözlemciliğidir.

Karacakaya, Şenpazar ilçesine 20 km uzaklıktadır. Yaklaşık 1450 m rakıma sahiptir. Turistik açıdan foto safari, bitki gözlemciliği, yürüyüş, kampçılık, seyir terası bitki ve hayvan gözlemciliği yapılmaktadır.

Yaralıgöz Dağı, Bozkurt–Kastamonu karayolunun 28. km uzaklıkta Mamatlar Köyünden ulaşılır. Bozkurt merkeze 37 km uzaklıktadır. İsfendiyar (Küre) Dağları'nın en yüksek bölgesidir. Devrekâni ve Taşköprü ilçelerinden de ulaşım sağlanmaktadır.

Zümrüt Köyü, Kastamo'nun Azdavay ilçesine 30 km uzaklıktadır. Yöresel yemeklerin sunulması, ahşap evlerin varlığı, doğal ortamın bozulmadan devam ettirilmesi, piknik ve mesire alanları, at binme, doğa turizmi, bisiklet gezisi, yürüyüş yapma gibi faaliyet ve etkinlikler yapılmaktadır.

4.2.3 Akarsular

Acı su, Kastamonu-Çankırı sınırında, Araç merkeze 60 km mesafededir. Boyalı kasabasında bulunmaktadır. Eklem ağrıları kullanımında etklidir. Alanda foto safari ve bitki gözlemciliği yapılabilir.

Göcet Çayı, Azdavay yolu üzerinde olan Kızılcasu'ya 10-15 dakika yürüme mesafesindedir. Menteşe bölgesinden doğar ve 6 km uzunluğundadır. Şenpazar çayı ile birleşerek Karadeniz'e dökülür. Doğa turizmi acısından foto safari, yürüyüş, bitki ve hayvan gözlemciliği yapılmaktadır.

Hacıveli Çayı, 3 km. uzunluktadır. Abana ilçesinden Karadeniz'e dökülmektedir. Çay boyunca yürüyüşler yapılmakta ve doğa harikası görüntüler olduğu için fotoğraf çekimleri gerçekleştirilmektedir.

Görsel 4.10 Hacıveli Çayı

Kaynak:https://www.dogadakiler.com.tr

4.2.4 Göller

Asar Göleti, Taşköprü merkeze yaklaşık 15 km uzaklıktadır ve Abdalhasan köyünden ulaşım sağlanmaktadır. Sulama amaçlı olarak 2001 yılında inşa edilmiştir. Gölet'te balık tutmak aktivitesinin yanında fotoğraf çekme manzara izleme yapılmaktadır.

Görsel 4.11 Asar Göleti

Kaynak:https://www.tr.foursquare.com.tr

Balıklı Göl, Devrekâni ilçesinin Mütevelli Mahallesinden, Belovacık köyü tarafından ulaşım sağlanır. Devrekâni'ye uzaklığı 17 km'dir. Yaklaşık 750-800 m²'lik alana sahiptir. Alanda foto safari ve trekking aktiviteleri yapılabilir.

Beyler Barajı, İncesu Deresi üzerinde bulunur. bu baraj 1998 yılında sulama amaçlı olarak yapılmıştır. Doğa turizmi açısından foto safari, olta balıkçılığı, yürüyüş, at binme, bisiklet gezisi ve kampçılık yapılmaktadır.

Karacakaya Göleti, diğer adı Kabalar Göleti olarak bilinen gölet. Taşköprü merkeze 10 km uzaklıktadır. Taşköprü merkezinden Karacakaya Köyü istikametinde gidilerek varılır.

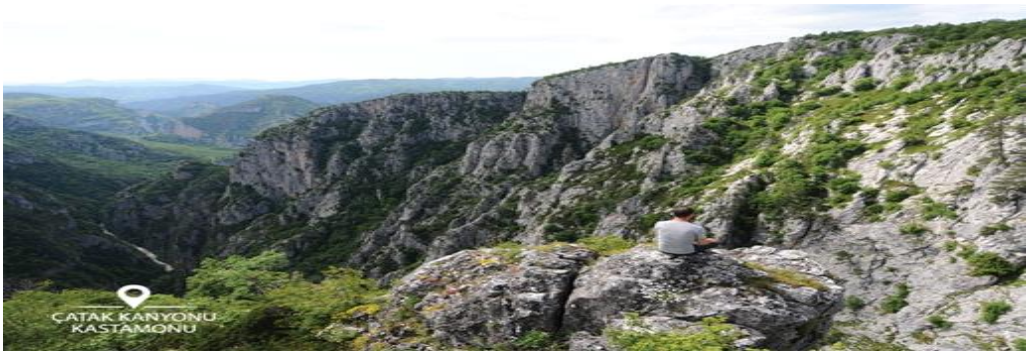
Kınık Deresi ve Şelalesi, Kastamonu'ya 25 km. uzaklıktadır. Kınık Şelalesi, Devrekâni merkeze 10 km. uzaklıktadır. Kınık köyüne yakın Kınık deresi üzerinde bulunmaktadır. Şelaleye ulaşmak için Kınık köyünden 10 dakika yürümek gerekmektedir.

Mamatlar Göleti, Kastamonu'dan Bozkurt ilçesine giderken Yaralıgöz eteklerinden Mamatlar köyü yönüne 2-3 km gidildikten sonra yol üstünde bulunmaktadır. Mamatlar Göleti, Bozkurt merkeze 20 km uzaklıktadır. 800 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Çevresinde piknik yapmak için piknik alanları bulunmaktadır.

Tuzaklı Göleti, Araç–Kastamonu yolu istikametinde yer almaktadır. Gâvur Deresinden beslenmektedir. Araç ilçesine uzaklığı 13-14 km'dir. Alanda balıkçılık yapılmaktadır. Doğa turizmi acısından kamp, at ve bisiklete binme, yürüyüş, foto safari, gibi faaliyetler yapılabilir.

4.2.5 Kanyonlar

Çatak Kanyonu (Cide), Kanyonun Cide sınırları içerisinde kalan bölümü Gömüören Kanyonu olarak da adlandırılır. Kanyonun seyir terasına uzaklığı 37 km'dir. Kanyona Cide-Şenpazar karayolunun 23. km'sinden Hamitli, Şenköy grup yoluna dönülerek ulaşılır. Kanyon Pınarbaşı istikametinde yer alan 12 km. uzunluğunda bir kanyondur. Yanduvar yükseklikleri 800-1200 m arasında değişiklik göstermektedir. Cide'ye karstik olup II. Zamana (mezozoik) ait Jura-Kretase yaşlı karbonatlı kireç taşından oluşur. Alanda hali hazırda kanyon yürüyüşü, foto safari gibi turistik aktiviteler yapılmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009). Doğa turizm açısından bitki ve hayvan gözlemciliği yapılabilir.

Görsel 4.12 Çatak Kanyonu (1. Görünümü)

Kaynak:https://www.kuzka.gov.tr

1200 m. rakımda bulunan Çatak Kanyonu'na Azdavay- Pınarbaşı karayolu Zümrüt köyü yolu ayırımından dönülerek ulaşılır. Azdavay merkeze 7 km uzaklıktadır. Kanyonun seyir terasına patika yoldan 15-20 dakika (1 km) yürüyüş mesafesinden sonra ulaşılır. 4. Büyük dünya kanyonu olarak bilinmekte ve görünüşüyle ayrıca 7 km'lik alanı macera turizmi açısından elverişli olup kullanıcılar tarafından yüzerek veya botla geçilebilmektedir. Kanyona giriş Musa Köyü'nden sağlanabilir. Musa köyü Azdavay'a 6 km uzaklıktadır. Tabiat ve doğa güzellikleri son derece harika

olmasından dolayı foto safari, yürüyüş, bitki gözleme gibi faaliyetler gerçekleştirilebilmektedir.

Görsel 4.13 Çatak Kanyonu (2. Görünümü)

Kaynak:https://www.kuzka.gov.tr

Harmankaya' ya Devrekâni merkezden Kasaplar, Kınık köyleri yönüne dönülerek ulaşılır. Devrekâni merkeze 9 km uzaklıktadır. Değişik kaya oluşumları ve kaya yapıları ile dikkat çektiği bilinmektedir. Alanda bitki ve hayvan gözlemciliği, kaya oluşumları gözlemciliği, foto safari ve trekking aktiviteleri yapılabilir.

Horma Kanyonu, Pınarbaşı İlçesinin Ilıca Köyü'ndedir. Şelale ve gölleri barındıran Zarı Çayı üzerindeki kalyon sonunda ölüdeniz misali bir çıkışla yaklaşık 4 km.de sonlanır. Suyun çay yatağındaki taşları aşındırması ile derin kazanlar ve kuyular oluşturmuştur. Doğa ve manzara sevenleri hayran bırakan kalyon oldukça da tehlikeli yerleri barındırmakta olduğu için rehbersiz gidilmemesi gerektiği önem taşımaktadır *(http://www.otelsikayet.com/horma-kanyonu-kastamonu_rehberi-5780-1.html).*

Görsel 4.14 Horma Kanyonu (1. Görünümü)

Kaynak:https://www.kuzka.gov.tr

Pınarbaşı'na uzaklığı 12 km'dir. Kanyona patika yoldan 10 dakikalık yürüyüş mesafesiyle ulaşılmaktadır. Alanda foto safari ve yürüyüş gibi turistik aktiviteler yapılmaktadır. Bunların yanında bitki gözlemciliği ve kanyon yürüyüşü de yapılabilir.

Görsel 4.15 Horma Kanyonu (2. Görünümü)

Kaynak:https://www.kuzka.gov.tr

Karacehennem Boğazı, Küre İlçesi'nin 8 km uzağındaki Belören Köyü'ndeki Karacehennem Vadisini Ersizlerdere Kanyonu ve Karacehennem Boğazı isminde iki kısma ayırır. Binlerce yıl süren suyun kayaları aşındırmasıyla oluşmuştur. Turizme

açık bir alan olmasına rağmen içinde tesis bulunmamaktadır. Eko turizm, bitki ve hayvan gözlemciliği, foto safari vs etkinliklere açık olmasıyla birlikte doğa güzelliklerinin yanında yabani hayvanları da içerisinde barındırmaktadır.

Görsel 4.16 Karacehennem Boğazı

Kaynak: https://www.cnnturk.com.tr

Malyas Kanyonu, Cide- Kurucaşile karayolunun Kumluca istikametinden içeri doğru Loç Bölgesi'ne dönülerek ulaşılır. Gökçeler (Malyas) Köyü yakınlarındadır. Cide'ye 22 km. uzaklıktadır. 5 km. uzunluğundaki kanyonun kayalık yükseltisi 600-900 m arasında değişmektedir.

Valla Kanyonu, Devrekâni Çayı ile Kanlı Çayın birleştiği yerden başlayan kanyon, Pınarbaşı ilçesine 26 km uzaklıktaki Muratbaşı köyü mevkiinde yer alır. Yüksek kayalıkların içinde bulunduğu kanyonda yırtıcı hayvanlara rastlamak mümkündür. Bunun için rehberler eşliğinde gezilmesi daha uygundur. Girişi ve çıkış noktasında yerel rehberler eşliğinde kısa girişler yapılabilir (http://www.parkilica.com/valla.asp).

Görsel 4.17 Valla Kanyonu

Kaynak:https://www.kuzka.gov.tr

Alanda kanyon yürüyüşü, hayvan gözlemciliği ve foto safari gibi turistik aktiviteler yapılmaktadır.

4.2.6 Mağaralar ve Çukurlar

Attepe Mağarası, Çatalzeytin sınırları içinde yer almaktadır. Çatalzeytin'e 36 km. uzaklıktadır. Kavakören Bölgesinin Yerağıl Yaylasında bulunur. 1500 m rakımdır. Fazla kişi tarafından bilinmediği için, genel olarak kullanılmamaktadır. Mağaranın dere yatağına yakın olması ve giriş kısmının toprakla kapalı olmasından dolayı mağaraya giriş çıkış zordur.

Türkiye'nin en derin mağaralar sıralamasında 17. sırada yer alan Dağlı Kuylucu Mağarası, Kastamonu'da ve Karadeniz Bölgesinde ise ilk sırada yer alması sebebiyle mağara turizmi açısından oldukça önemli ve görülmeye değer bir mağaradır. Kuyluca Mağarası'na rehber eşliğinde girilebilmektedir. Duvarlarının arasından ağaçların çıktığı, kaya ve taştan oluşan mağaranın 100 metresinden sonra bir düzlüğüne ulaşıldığı, mağaranın dibinde su kaynağı olduğu ve suyun yerin altında süzülerek kaybolduğu ifade edilmektedir. Mağaraya genellikle macera severler gitmektedir. Özellikle üniversitelerin ve kurumların mağaracılık ve doğa kulüpleri tarafından

ziyaret edilmektedir. Alanda foto safari, trekking ve mağara turizmi aktiviteleri yapılabilir (Çelik, 2017: 23-30).

Görsel 4.18 Kastamonu'daki Mağara Alanları

Kaynak: Aydoğdu, 2018'den derlenmiştir.

Kızılcasu Mağarası, Şenpazar ilçe merkezine 15 kilometredir. Halk arasındaki diğer ismi Attepe Kuruluk İni olarak olarak bilinmektedir. Ilgarini Mağarası, dünyanın 4. büyük mağarası olarak bilinen görülmeye değer eşsiz güzellikte bir yerdir. Mağara içinde Bizanslardan kalma köy yıkıntıları, su sarnıcı, odalar, mezarlar ve kilise bulunmaktadır. Mağara içinde en fazla 858 m gidilmiştir.

Görsel 4.19 İlgarini Mağarası

Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

İnönü Mağarası, Devrekâni Çatalzeytin yolundan Şenlik Köyü tarafından gidilerek ulaşılır. Mağara Sarpunalınca Köyü'ne bir km. Devrekâni ilçesine 20 km. uzaklıktadır. Doğa turizmi açısından yürüyüş ve mağara turizmi yapılabilir.

Kılıçlı Mağarası, Çamdibi Köyü'nde bulunmaktadır. Girişi çalılıklarla gizlenmiştir. Sarkıt ve dikitleri içinde barındıran mağara 350 m. derinliğindedir. Bölgede en az yedi bin yıllık yerleşim bulunduğu araştırma sonucu ortaya çıkmıştır (Kastamonu İl kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019).

Mantar Mağarası, Pınarbaşı ilçesine 36 km. dir. Sümenler Köyü yolunda orman yoluna sapılır. Mantar Mağarası'na orman içindeki patika yoldan yaklaşık 50-60 dakikalık yürüyüşle ulaşılır. Ilgarani Mağarası yolu üzerinde yer alır. Mantar Mağarası, adını girişten 30 m. içerideki 4 m. yüksekliğindeki dev mantarı andıran kalker kütlesinden almaktadır.

Görsel 4.20 Mantar Mağarası

Kaynak: Aydoğdu ve Şevik, 2018: 1172.

Medil Mağarası, Azdavay ilçe merkezine 6 km. uzaklıktadır. Mağaraya ulaşımhem araçla hem de orman içi yoldan yürüyerek sağlanır. Karakuşlu Köyünün Medil ormanı içerisinde yer almaktadır. Çok eski dönemlerde sığınak ve ibadethane şeklinde kullanıldığı bilinmektedir.

Sarpunalınca Mağarası, Devrekâni'nin Şenlik Köyü sınırları içerisindedir. 662 m. uzunluğunda ve yatay konumludur. Giriş ve çıkışlarındaki eşsiz güzellikler ve nane bahçeleri görülmeye değer nitelik taşımaktadır (Yatırım İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2019).

Sisli Mağarası, Devrekâni ilçesine 20 km. uzaklıktaki Alçılar köyü yakınlarında bulunmaktadır. Sisli Mağarası'na varmak için, Alçılar köyünden yaklaşık 45-50 dakikalık bir mesafe yürümek gerekmektedir. Mağaraya giden patika yol oldukça sarp ve diktir.

Subatan Mağarası, Koru Yaylası sınırları içerisindedir. Çatalzeytin ilçesine 42 km. uzaklıkta bir mesafededir. Alanda foto safari, trekking ve mağara turizmi aktiviteleri yapılabilir.

4.2.7 Yaylalar ve Çayırlar

Attepe Yaylası, Şenpazar'a uzaklığı 20 km.dir. 1280 m. rakımlıdır. Yayla üzerinde yer yer obruklara rastlanır. Doğa turizm açısından foto safari, bitki ve hayvan gözlemciliği, yürüyüş, kamp ve at binme aktiviteleri yapılabilir.

Eğriceova Yaylası Araç merkeze 24 km. uzaklıkta yer alır ve 1180 m rakımlıdır. Yaz aylarında hayvan otlatma amaçlı olarak kullanılmaktadır. Yaylada doğa turizm etkinliklerinden kampçılık, yürüyüş, fotoğraf çekme aktiviteleri yapılabilir.

Görsel 4.21 Fındıklı Yaylası

Kaynak: https://www.dogrusozgazetesi.com.tr

Karacakaya bölgesinde yer alan 1400 m. rakımlı Koru Yaylası, Kastamonu merkezden yaklaşık 130-140 km. uzaklıktadır. Bisiklet, foto safari, at binme vs aktivitelere açık olan ve yaz mevsiminde oldukça yoğun yaşanılan bir yerdir.

Hacıreis Köyü yakınlarında yer alan Ayı Kovduğu Yaylası yaklaşık olarak 1600 m. rakımlıdır ve Çatalzeytin merkezine uzaklığı 31 km. dir. Yayla yaz aylarında hayvan otlatmak olarak kullanılmaktadır.

Munay Yaylası, Araç merkeze uzaklığı 25 km.'dir. Yaylanın en yüksek tepesi Kilise Tepe'dir. Munay Yayla'sı yaklaşık 1600 m. rakımlıdır ve yaz aylarında yaylak olarak eskisi gibi aktif olarak kullanılmamaktadır

Sıragömü Yaylası, Kastamonu iline 51, Araç ilçesine 6, Karabük'e 70 km. uzaklıktadır. Başka illere ve şehir merkezine göç olması nedeniyle artık eskisi gibi yayla olarak kullanılmamaktadır.

Susuz Yaylası, Araç ilçesine 40 km. mesafede, gür ormanlara sahip bir yayladır. Burası yöre insanının ormancılık, seracılık, hayvancılık ve tarım yaptığı güzel bir yayladır.

4.2.8 Milli Parklar

Ilgaz Dağı Milli Parkı, bünyesinde birçok güzelliği barındırmasının yanı sıra ekosistem çeşitliliğinin devamının sağlanmasında yöre ve çevresi için büyük önem arz etmektedir. Ilgaz Dağları, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında yer almaktadır.

Görsel 4.23 Ilgaz Dağı

Görsel 4.22 Ilgaz Dağı

Kaynak: Kaynak: https://www.kuzka.gov.tr

Çok fazla ağaç türünü içinde barındıran bir orman olmasının yanında Türkiye'nin kuzeyine özgü olmayan bitki formasyonlarına da rastlamak mümkündür. Gökırmak ve Devrez çaylarının aşağı kesimlerinde kızıl çam (pinus brutia) lokal yayılış gösterir. Hatta Türkiye'de endemik bir meşe türü olan kasnak meşesinin (querqus vulcanica) Çamtepe'de (1955 m.) sınırlı bir yayılışa sahip olduğu kaydedilmektedir.

Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı, ilin turizm potansiyelini olumlu yönde etkilemekte ve farklı zenginlikler katmaktadır. Küre Dağları Milli Parkı, bünyesinde barındırdığı Ilgarini Mağarası, Valla Kanyonu, Ilıca Şelalesi vb. güzellikleriyle zengin potansiyele sahiptir. KDMP (Küre Dağları Milli Parkı) Karadeniz bölgesinin batısında Küre Dağları üzerindedir. Milli park içinde sosyal etkinlikler fazlaca yer verilmiş konaklama açısından bir ortam bulunmamaktadır. Yerleşim yerleri parkın yakın çevrelerinde yer almaktadır. Yerel mutfak, folklorik değerler, giyim kuşamda özgünlük ve doğallık, mimari yapılar milli parka eşsiz bir zenginlik katmaktadır.

Görsel 4.23 Küre Dağları Milli Parkı

Küre Dağlan Milli Parkı'nın dışında, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamındaki tek koruma alanı, İnebolu-Abana yolu üzerindeki Beldeğirmen Köyü'nde bulunan tarihi çınar ağacıdır. Tabiat Anıtı olarak koruma altına alınan ağacın bulunduğu alandaki balıkçı iskelesi ve köy kahvesi ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

Yöredeki Doğal Sit Alanları, Cide'nin 10 km batısındaki Gideros ile Çatalzeytin yakınlarındaki Ginolu koylarından ibarettir. Her ikisi de kıyısal alt bölgede yer alır ve olağanüstü doğal güzelliklerinin yanında önemli tarihsel değerlere de sahiptir.

Cumhurbaşkanlığı tarafından 01-11-2018 tarih ve 302 sayılı karar ile İstiklal Yolu Tarihi Milli Park ilan edilmiştir. Kastamonu ve Çankırı illeri arasında kalmaktadır. 1919 yılına yakın dönemde Anadolu'nun hem karadan hem denizden ciddi bir düşman kuşatması altına girmesi ile pek çok bölge işgal edilmiştir. Bu süreçte işgal edilmeyen

tek Anadolu toprağı Karadeniz Bölgesi olmuştur. Fakat bu bölgenin doğusunda da Rum çeteleri güvenlik tehlikesi oluşturmakta idi. Bu yüzden Anadolu'nun dışa açılabileceği tek alan Batı Karadeniz olarak görülmekte idi. Kastamonu -İnebolu Limanı Batı Karadeniz'in dışarıya açılan ve en güvenilir noktası olması bu yüzdendir.

Görsel 4.24 İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı

Kaynak: www.twitter.com

Milli mücadele hareketinin cephede doğrudan zafer kazanabilmesinin birinci yolu lojistik ikmalin sağlam olmasından geçmekteydi. Bu yüzden İnebolu -Kastamonu - Ankara hattı hareket için hayati öneme sahip duruma gelmiş ve mücadele sürecinde bu hat üzerinden cephane ve lojistik ikmal sağlanmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından ifade edilen 'Gözüm Cephede Kulağım İnebolu'da' sözleri ası İstiklal Yolu olarak da geçen bu hattın ne kadar önemli olduğunu gösterir. İnebolu -Kastamonu - Ankara hattının uzunluğu 340 kilometredir.

İstiklal savaşı boyunca Milli Mücadele hareketine katılmak isteyen pek çok önemli devlet adamı ve aydın bu yolu tercih ederek saflardaki yerlerini almışlardır. O dönem ağırlıklı nüfusu kadınlardan oluşan Kastamonu halkı deniz yolu ile gelen lojistik malzeme ve cephanenin doğrudan cepheye ulaştırılması amacıyla genç yaşlı kadın çocuk demeden bütün imkansızlıklara rağmen çalışmışlar ve üstün bir fedakarlık ve kahramanlığa imza atmışlardır.

Milli mücadele hareketinin cephe gerisinde önemli bir lojistik desteğe ve cephaneye ihtiyacı bulunmakta idi. Bu açıdan bakıldığında İnebolu -Kastamonu -Ankara yolu Milli Mücadele hareketi için en önemli hatlardan biri haline gelmiş ve hareket boyunca da hattın önemli durumu sürmüştür.

İstiklal Savaşının en sıkıntılı zamanlarında İnebolu -Ankara arasındaki bu hattın başlangıç noktasında görülen fedakarlık ve kahramanlığın ilk örneğini İnebolu'lu kayıkçılar göstermiş hiç durmadan gece ve gündüz deniz yolu ile gelen lojistik malzemeleri ve cephanelerin cepheye gönderilmesi için olağandışı bir çaba içine girmişlerdir. Bu yüzden 11 Şubat 1924 günü gerçekleştirilen Türkiye Büyük Millet Meclisinin 99. sayılı oturumunda çıkan 66 numaralı Kanun ile İnebolu Mavnacılar Loncası, "Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ve Beratı" ile taltif edilmişlerdir. Bu berat kayıkçılar şahsında bütün İnebolu halkına verilmiş bir madalya olarak değerlendirilmektedir. İnebolu -Küre -Seydiler ilçelerinden geçen ve Kastamonu kent merkezine kadar giren yaklaşık uzunluğu 95 kilometre olan istiklal yolu, Ankara 1 Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 16-11-2012 tarih ve 274 numaralı kararıyla tescil edilmiş ve koruma altına alınmıştır. 2008 senesinde hat üzerine yön levhaları yerleştirilmiştir. Kurtuluş Savaşı döneminde başta Şerife Bacı, Halime Çavuş, Necibe Nine, Hamamcı Kadı Salih Reis, gibi önemli görevler ifa etmiş büyük kahramanların gösterdiği destansı fedakârlıkların anılması ve gelecek nesillere ulaştırılması amacına yönelik olarak 2008 senesinin Ağustos ayında ilki yapılan ve geleneksel hale getirilen Türkiye'nin dört bir yanından bölgeye gelen gönüllüler tarafından istiklal yolu yürüyüş organizasyonu gerçekleştirilmektedir[1] (Aydoğdu, 2018; Çakır ve Sağıroğlu, 2021).

[1] Bu yürüyüş ilk defa 2008 senesinde Atatürk'ün Kastamonu'ya gelişi Şapka ve Kıyafet İnkılabının yıldönümü etkinliklerinde yapılmış ve ikincisi de 2009 senesinin Haziran ayında yapılmıştır.

Görsel 4.25 İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı

Kaynak: https://www.rehber37.com.tr/

İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı içerisinde gerçekleştirilecek bütün çalışmaların ve aktivitelerin tesis ve organizasyon planlamaları ile koruma kullanma dengesi içinde bizden sonraki nesillere aktarımının sağlanabilmesi için Uzun Vadeli Gelişim Planı çalışmalarına başlanmış ve bu çalışmalar devam etmektedir (Çakır ve Sağıroğlu, 2021).

Ersizlerdere Tabiat Parkı, 10 -09 - 2020 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Parkın kapladığı alan 217 hektardır. Bölge Karadeniz Bölgesinin batısında yer almakta ve Kastamonu ili Küre ilçesi Ersizlerdere Köyü içinde kalmaktadır. İstiklal Savaşı sırasında eli silah tutabilen bütün erkeklerinin cepheye gitmesi ve giden erkeklerin hepsinin şehit olması nedeniyle eski adı Dereköy olan köyün ismi Ersizlerdere şeklinde değiştirilmiştir. Küre ile İnebolu yolu üzerindedir ve Küre ilçesine 8 Kilometre uzaklıktadır. Ersizlerdere Kanyonu; Kastamonu il merkezine 64 kilometre Karadeniz'e *(İnebolu Limanı)* 20 kilometre, Ankara'ya ise 317 kilometre mesafededir

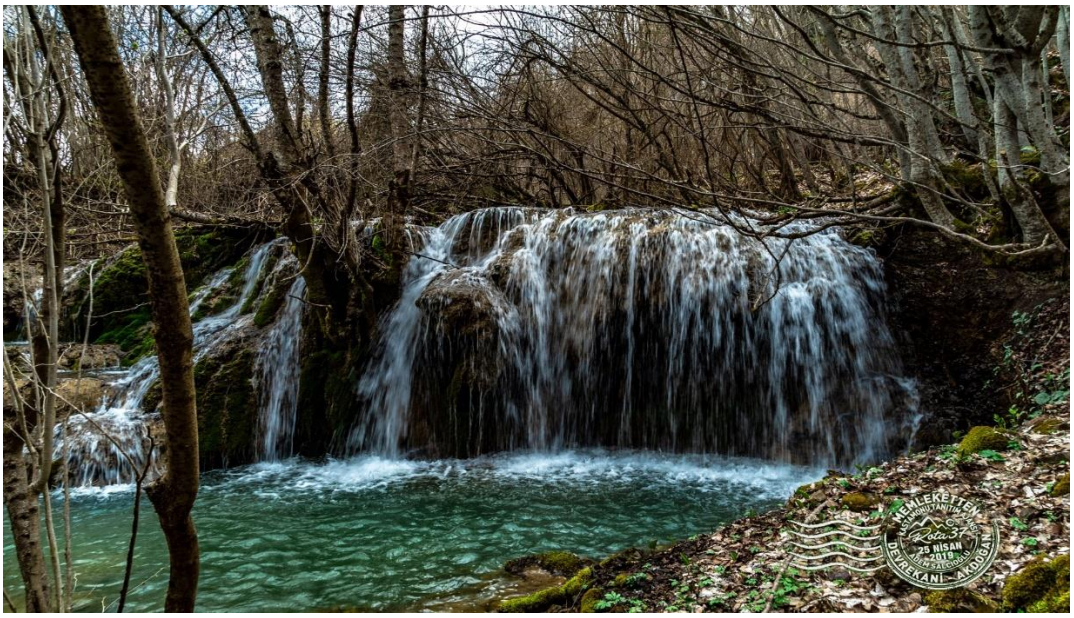
Görsel 4.26 Ersizlerdere Tabiat Parkı

Kaynak: https://www.hurriyet.com.tr

Yakın zamanda Tabiat Parkı olarak ilan edildiğinden dolayı, alanda hali hazırda hiçbir tesis bulunmamaktadır. Bu yüzden Kanyonun turizme kazandırılması için ziyaretçilere yönelik yürüyüş yolları, seyir terasları, gözetleme kulesi, konaklama alanları, yağmur barınakları, yaban hayatına yardımcı alanlar gibi tesisler planlanmaktadır. Alan ve çevresinde; büyük memelilerden ayı, karaca, kurt başta olmak üzere yaban domuzu, çakal, sincap, yılan gibi türler yaşamaktadır. Bu bölge içerisinde doğa yürüyüşleri, kanyon manzara seyiri, piknik, çadır kampı yapılabilir. İnsanların can güvenliği ve bu alanların gelecek kuşaklara düzenli bir biçimde aktarılabilmesi için bölgedeki uyarı ve bilgilendirme tabelaları dikkate alınmalıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğü, 2021).

4.2.9 Şelaleler

Akdoğan Şelalesi, Devrekâni Çatalzeytin yolu üzerinden Pınarözü köyüne dönülerek ulaşılır. Devrekâni ilçesine 32 km. uzaklıktadır. Muzrup tepe sınırları içerisinde doğmaktadır. Şelale yoğun bir şekilde ağaçlarla çevrelenmektedir. Şelalenin en güçlü olduğu dönem, Yaralıgöz ’ün kar erimelerinin olduğu Mart ayıdır (Devrekani Belediyesi, 2021).

Görsel 4.27 Akdoğan Şelalesi

Kaynak: https://rehber37.com.tr

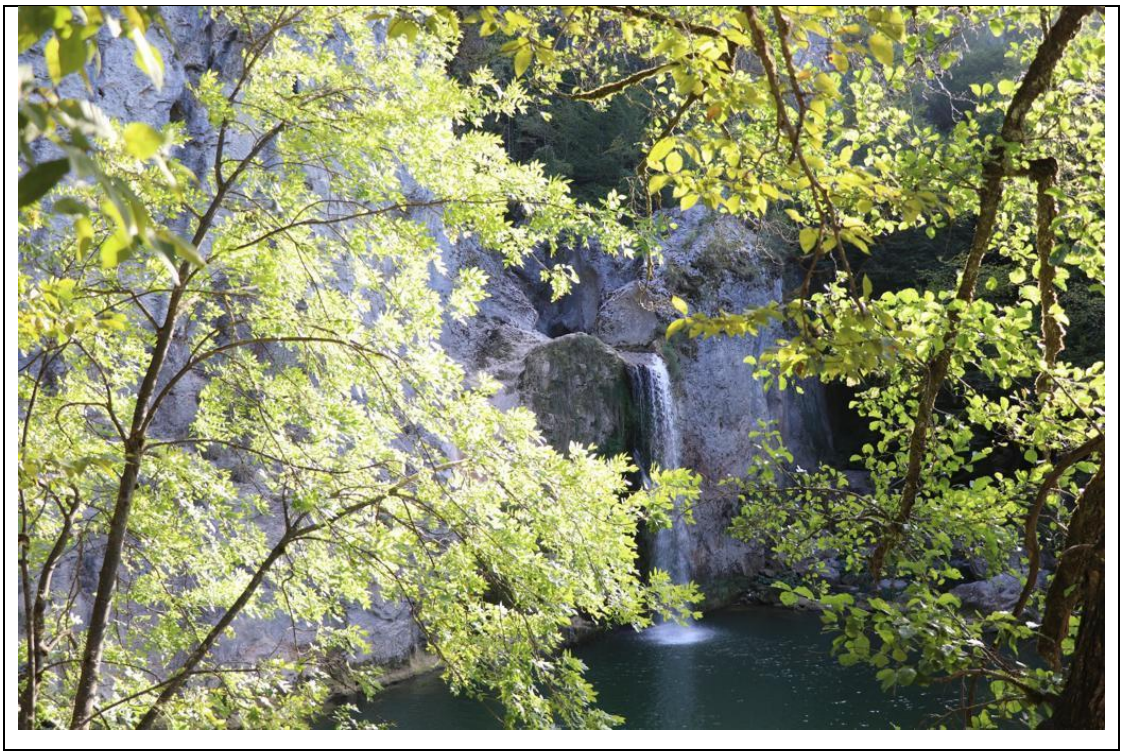
Çevresinde birden fazla değirmenleri muhteva etmesinden dolayı *"Başdeğirmen"* ismini alan şelale, Azdavay ilçe merkezine 13 km. uzaklıktadır. Çevresinde mesire alanları bulunmaktadır. Devrekâni çayı ile birleşmektedir. Şelale, adını Azdavay ilçesinden almaktadır.

Çatak Kanyonu Şelalesi, Azdavay ilçe sınırlarına bağlı Azdavay'a 30 km. uzaklıktadır. Şelalenin yüksekliği yaklaşık olarak 45-50 m'dir. Şelalenin etrafında bulunan karaçam, sarıçam, fındık gibi bitki türlerine rastlanmaktadır.

Evken Şelalesi, Cide merkeze yaklaşık 23 km. uzaklıkta ve Cide'nin Loç bölgesindeki Devrekâni çayı üzerinde yer almaktadır. Şelale, yaklaşık 5 m. yükseklikten düşerek havuz oluşturmakta, üzerinde ve yanlarında travertenler oluşturmaktadır. Evken Şelalesi, üç farklı şelaleden oluşmaktadır. Alanda foto safari, yürüyüş ve bitki gözlemciliği yapılabilmektedir.

Göcet Şelalesi, Şenpazar ilçe merkezine 18 km. uzaklıkta ve ormanın içerisinde yer almaktadır. Şelale, 8-9 m. yükseklikten dökülerek havuz oluşturmaktadır.

Ilıca Şelalesi, Pınarbaşı ilçesine 12 km. mesafedeki Ilıca Köyünde yer alır. 10 m. yüksekten akan şelale düştüğü yerde havuz oluşturmuştur. Şelalenin oluşturduğu bu havuzun etrafında çok sayıda odunsu ve otsu taksonlar yer almaktadır. Doğa turizmi olarak, yürüyüş, bitki gözlemciliği ve foto safari yapılabilmektedir.

Görsel 4.28 Ilıca Şelalesi

Kaynak: https://rehber37.com.tr

Poyracık Şelalesi, Küre Dağları'nın kuzeybatısında yer almaktadır. Kastamonu'nun en büyük şelalesidir. İki ana kol halinde 30 m. yüksekten aşağı dökülürken oluşan köpük görselliği çok güzel görünmesini sağlar. Şelale bu özelliğinden dolayı döküldüğü noktada havuz oluşturmamıştır.

Bağdere Köyü (Gürleyik) Şelalesi, Hanönü Merkeze 3 km. uzaklıktaki şelale, Elekdağ'ın eteğindeki kaynaktan çıkmaktadır. 15 m. yükseklikten akan şelale, el değmemiş güzelliğiyle ziyarete gelenlerin ilgisini çeker. Şelale, 1520 m. rakımlı Sivritepe sırtlarından doğan Karapınar Deresi üzerindedir. Eko turizm açısından alanda, yürüyüş ve foto safari yapılabilir.

4.3 Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylere ait demografik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durumları, eğitim bilgileri, yapmış oldukları meslekler, çalıştıkları kurum ve gelir düzeyleri ile ilgili sorulara yanıt aranmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri hakkındaki bilgiler aşağıda tablolar halinde belirtilmiştir.

Tablo 4.2 Katılımcıların yaş gruplarına ilişkin bulgular

Yaş	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
25-34	1	7,14
35-39	2	14,28
40-49	9	64,28
50+	2	14,28
Toplam	14	100

Tablo 4.2'ye göre araştırmaya katılanların 25-34 yaş aralığında (%7,14) 1 katılımcı, 35-39 yaş yaş aralığında (%14,28) iki katılımcı, 40-49 yaş yaş aralığında (%64,28) ile 9 katılımcı ve 50^{+} yaş ve üzeri (% 14,28) ile 2 katılımcının katılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.3 Katılımcıların cinsiyetine dair bulgular

Cinsiyet	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Kadın	5	35,7
Erkek	9	64,28
Toplam	14	100

Tablo 4.3'e göre yapılan araştırmaya göre araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcıların büyük bir çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcılardan dokuz kişi (%64,28) erkek ve beş kişide (%64,28) kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 4.4 Katılımcıların medeni durumlarına ilişkin bulgular

Medeni Durum	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Evli	12	85,72
Bekâr	2	14,28
Toplam	14	100

Tablo 4.4.'deki verilere göre araştırmaya katılım sağlayan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında, Evli olarak katılan kişi sayısı 12 (%85,72), bekâr olarak katılan kişi sayısı ise 2 kişi (%14,28) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5 Katılımcıların eğitim durumlarina ilişkin bulgular

Eğitim Durumu	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
İlköğretim	0	0
Lise	0	0
Önlisans	0	0
Lisans	10	71,44
Yüksek Lisans	3	21,42
Doktora	1	7,14
Toplam	14	100

Tablo 4.5'e göre araştırmaya katılım sağlayan bireylerin eğitim durumları göz önüne alındığında ilköğretim (%0) 0 katılımcı, lise 0 katılımcı (% 0), önlisans 0 katılımcı(%0), lisans on katılımcı(%71,44), yüksek lisans üç katılımcı(%21,42) ve doktora bir katılımcı (%7,14) olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak katılımcıların büyük çoğunluğu (% 71,44) ile lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6 Katılımcıların meslek değişkenine ait bulgular

MeslekGurubu	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**

Kamuda Memur	9	64,28
Özel Sektör Çalışanı	5	35,71
Toplam	**14**	**100**

Tablo 4.6 ’daki verilere göre araştırmaya katılanların meslek dağılımı incelendiğin de büyük çoğunluğun (%64,28) ile kamu sektöründe memur olduğu görülmektedir. İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü çalışanları, akademisyenler, Müze Müdürlüğü, Kastamonu İl ve Orman Müdürlüğü, Milli Parklar, Kastamonu Adliyesi ve Dernek çalışanlarından oluşmaktadır. Genel olarak katılımcıların Kastamonu da ikamet eden kişilerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

Tablo 4.7 Katılımcıların çalıştıkları kuruma ilişkin bulgular

Çalıştıkları Kurum	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Kastamonu İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü	1	7,14
Müze Müdürlüğü	1	7,14
Kastamonu İl ve Orman Müdürlüğü	2	14,28
Milli Parklar	2	14,28
Kastamonu Adliyesi	2	14,28
Dernek çalışanları	2	14,28
Kastamonu Basın Yayın Organları	1	7,14
Kastamonu Valiliği	1	7,14
Kastamonu Vedat Tek Kültür Merkezi	1	7,14
Akademisyen	1	
Toplam	**14**	**100**

Tablo 4.7 ’deki verilere göre araştırmaya katılanların çalıştıkları kurumlar incelendiğinde Kastamonu İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü bir katılımcı (% 7,14), Müze Müdürlüğü bir katılımcı (%7,14), Kastamonu İl ve Orman Müdürlüğü iki katılımcı (%14,28), Milli Parklar iki katılımcı (%14,28), Kastamonu Adliyesi 2 katılımcı (%14,28), Dernek çalışanları (Ersizlerdere Kalkınma Eğitim ve Ekoturizm Derneği ve Fotoğraf Dernek Başkanı) iki katılımcı (%14,28), Kastamonu Basın Yayın Organları bir katılımcı (%14,28), Kastamonu Valiliği bir katılımcı (%7,14), Kastamonu Vedat Tek Kültür Merkezi bir katılımcı (%7,14), Akademisyen bir katılımcı (%7,14) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.8 Katılımcıların gelir durumlarina ilişkin bulgular

Gelir Durumu	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
4250 TL'den az	0	0
4251-5500	0	0
5501-7500	4	28,57
7501-9000	8	57,14
9000 üzeri	2	14,28
Toplam	**14**	**100**

Tablo 4.8'deki verilere göre araştırmaya katılanların gelir durumları incelendiğinde 4250 TL'den az (%0) 0 katılımcı, 4251-5500 TL arasında 0 katılımcı (% 0), 5501-7500 TL arasında dört katılımcı (% 28,57), 7501- 9000 TL arasında sekiz katılımcı (%57,14 , 9000 TL ve üzeri iki katılımcı (% 14,28) olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde Kastamonu'nun doğa turizmi potansiyeli ve sürdürülebilir turizmden bahsedilmiştir. Görüşme yapılan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan üst düzey yöneticilerden 14 kişiye sorular sorularak verilen cevaplar incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın devamında verilen cevapların gizliliği göz önünde alınarak görüşmeye katılan 14 katılımcı birey; 1. Katılımcı (K1), 2. Katılımcı (K2), ,,,,,,,,15. Katılımcı (K15) şeklinde kodlanarak verilen cevaplara göre değerlendirilme yapılmıştır. katılımcılardan alınan cevaplar doğrudan anlatım yoluyla yorumlanmıştır.

4.4 Katılımcıların Doğa Turizmi Sizce Nasıl Bir Anlam İfade Etmektedir? Doğa Turizminin Kastamonu Açısından Önemi Nedir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan görüşmecilerin; Doğa Turizmi hakkındaki kişisel yorumları ve görüşleri alınarak Doğa Turizminin Kastamonu açısından önemi hakkında bilgiler alınmıştır. Bu bağlamda "Doğa turizmi sizce nasıl bir anlam ifade etmektedir? Doğa turizminin Kastamonu açısından önemi nedir" sorusu görüşmecilere sorulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda sorulan soruya karşılık verilen cevaplar incelendiğinde, görüşmecilerin tamamı aşağıda sıralanan cevapları vermişlerdir.

K1, *"Doğayla bütünleşmek ve günlük rutin hayatın üstümüzde bırakmış olduğu etkiden arınabilmek için, doğa turizmi oldukça önemlidir. Doğa turizmi yönünden Kastamonu önemli bir bölgedir ve doğal hayatı bozulmaması adına" önemli bir husustur.*

K2, "Doğa turizmi günümüzde insanları stresten uzaklaştıran bir aktivitedir. Kastamonu ormanlık alana sahip olduğu için, doğa turizm için uygundur."

K3, "Doğa turizmi şehirden uzakta çevre ve doğanın içinde dinlenmek için geçirilen hoşça zamanı ifade etmektedir. Kastamonu ilinde bu anlamda oldukça elverişli bir konumda olmasından kaynaklı özellikle şehrin tanıtımı ve ekonomisi açısından önemlidir."

K4, "Doğa turizmi bizim için ekosistemin devam edebilmesi için büyük bir önem arz etmektedir. Aynı zamanda bilinçli bir doğayı saygılı, koruyan ve doğal güzellikleriyle keşfeden huzur ve macera arayan tutkunların tercihi için de önemli bir çeşittir."

K5*, "Doğa turizmini ruhu özgür insanların yaptığını düşünüyorum. Ve kafası yoğun, şehrin stresinden kaçmak isteyen insanların arınmasını da sağlayan bir turizm türü. Kastamonu yüzde 70 orman alanı ile ve bakir doğası ile doğa turizmine çok uygun bir şehir. Yapılan araştırma ve çalışmalar da Kastamonu'da doğa turizminin öne çıkması gerektiğini ve çıktığını göstermekte. Kastamonu'nun en önemli marka değeri doğa. Son yıllarda yapılan yatırımlarla da elimizin en güçlü olduğu alan."*

K6, "Doğa turizmi günümüz koşullarında insanların yaşamın stresinden uzaklaşmak nefes almak ve doğayla bütünleşmesini sağlamak açısından tercih edilme oranı her geçen gün artan bir yörenin, bölgenin tanıtımına üst düzey katkı sağlayan bir turizm yönüdür. Kastamonu yüzölçümüne göre en fazla ormanlık alana sahip illerden biridir ve doğa turizmine oldukça uygundur."

K7, "Doğa turizmi günlük hayatın monotonlukların uzaklaşmak isteyenler için, önemli bir alternatif olmaktadır. Doğa turizmi Kastamonu'nun sahip olduğu doğal güzelliklerin dolayısıyla, Kastamonu'nun tanıtılması için büyük bir önem arz etmektedir."

K8, "Doğaya zarar vermeden, doğal kaynakları kullanarak yöre halkına da kazanç sağlayacak şekilde doğada gerçekleştirilen turizm çeşididir. Coğrafi özellikleri dikkate alındığında Kastamonu doğal turizm potansiyeli bakımından oldukça verimli ve önemli bir yere sahiptir."

K9, "Doğa turizmi ; şehirlerde betonlaşma ile insan hayatının kısıtlanması , yeşil alanlara erişimin azalması ile birlikte özellikle el değmemiş yeşil alanlar başta olmak üzere tabii ortamları görebilme isteği artmıştır.İnsanların seyahat eğilimleri , turizm anlayışları değişmiştir".

''Kastamonu ili de fazla insan eli değmemiş doğal alanları /yeşil alanları/ tescilli alanları */doğa sporları /ekoturizm vb. icra edilebilen yerleri olmasından dolayı ilgi* çekmektedir''.

K10, "Doğal alanlarda, doğal ve kültürel kaynak değerlerinin koruma ve kullanımına olanak sağlayan bir turizm çeşidini ifade etmektedir. Kastamonu ili doğal kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olduğu için bu tip alanların turizme kazandırılması önem teşkil etmektedir''

K11 "Doğa turizmi günümüz şartlarında çok önem kazanmıştır. Kastamonu doğa turizmiyle kendisine turizm sektöründe çok rahat yer edinebilir''.

K12, "Doğa turizmi doğa içerisinde yapılan faaliyetler ile meydana gelen bir turizm türüdür. Kastamonu ilinin rekabet gösterebileceği turizm türü doğa turizmidir. Çünkü yüz ölçümünün büyük kısmı ormanlar ile kaplıdır''.

K13*, "Doğa Turizmi sağlıklı yaşamı ifade eder. Kastamonu Turizminin geleceği doğa turizmindedir''.*

K14, "Doğal alanlarda, doğal ve kültürel kaynak değerlerinin koruma ve kullanımına olanak sağlayan bir turizm çeşidini ifade etmektedir. Kastamonu ili doğal kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olduğu için bu tip alanların turizme kazandırılması önem teşkil etmektedir''.

4.5 Katılımcıların Kastamonu'nun Doğa Turizm Potansiyelini Nasıl Değerlendirirsiniz? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan görüşmecilerin; Kastamonu'nun doğa turizmi potansiyelini nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar ile ilgili; katılımcıların tamamı Kastamonu'nun doğa turizmi ve doğal kaynakları açısından zengin bir potansiyele sahip olduğunu belirterek aşağıdaki cevapları vermişlerdir. K1, K2, ,K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11 doğa turizmi acısından zengin bir potansiyele sahip olduğu ancak K3, K9, K12 zenğin potansiyele sahip fakat ğeliştirilmesi açısından etkinlikler ve tanıtım yapılması yönünde cevap vermişlerdir.

K1, "Doğa turizm yönünden Kastamonu zengin potansiyele sahip birer bölgedir."

K2, "Kastamonu doğa turizm yönünden, en başta tercih edilen iller arasında yer almaktadır."

K3, "Kastamonu ili özellikle dağlık bir bölgede yer alması ve zengin bir bitki örtüsüne sahip olması, yeterince doğal ve kültürel varlıklarının varlığı açılarından doğa turzimi için oldukça potansiyeli olan bir ilimizdir. Bu bağlamda doğa turizmi potansiyeli yeterince kullanlmayan bu şehrin özellikle bu hususasa daha büyük önem vermesi gerekir."

K4, "Doğa turizmi yönünden zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Kanyonları, bitki örtüleri, mağara çeşitliliği, kaya tırmanışı ve bir doğa sporu yapılabilecek potansiyeli bulunmaktadır. 3 adet milli parkı bulunmaktadır ve bu özelliği ile ender yerlerden bir tanesidir."

K5, "Kastamonu doğa turizmi açısından pek çok artıları olan bir şehir. Bakir doğası, zengin fauna ve florası ile milli parkları ile , kanyonları ile , keşfedilmeyi bekleyen pek çok değeri ile doğa turizmi potansiyeli oldukça yüksek bir şehir. Elimizde eksikleri tamamlanmış tek alan diyebilirim. Şehrin en önemli marka değeri de doğa olacaktır."

K6, "Doğa turizmi günümüz koşullarında insanların yaşamın stresinden uzaklaşmak nefes almak ve doğayla bütünleşmesini sağlamak açısından tercih edilme oranı her

geçen gün artan bir yörenin, bölgenin tanıtımına üst düzey katkı sağlayan bir turizm yönüdür. Kastamonu yüzölçümüne göre en fazla ormanlık alana sahip illerden biridir ve doğa turizmine oldukça uygundur."

K7, "Kanyon ve ılıca şelalesi gibi, önemli doğal güzellikleri olduğu için, Kastamonu'nun doğa turizm potansiyeli yüksektir."

K8, "Doğa turizmi açısından Kastamonu pek çok yönden çok yüksek derecede potansiyele sahiptir. Doğal güzelliklerinin arasında kanyonlar(Valla ,Horma, Çatak vb.), şelaleler(Ilıca,Poyracık vb.) mağaralar(Ilgarini,Sarpunalına, Kuyluç vb.) dağlar (Ilgaz,Küre) yaylalar(Fındıklı, Gölcük vb) vb. bu farklılıkları bir arada bulunduran ve koruyan nadir bölgelerden bir tanesidir."

K9, "Kastamonu 'nun mevcut turizm potansiyeli alternatif turizm faaliyetleri açısından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Ancak uygulamada sıkıntılar yaşanmaktadır''.

K10, Kastamonu ili'nin ormanlık ve dağlık alanları, biyolojik çeşitliliği, yaylaları, sahili vb. doğal kaynak değerleri ile büyük bir potansiyele sahiptir. Ayrıca ilde bulunan 3 adet milli park, tabiat parkları, yaban hayatı geliştirme sahaları gibi çok önemli korunan alanlara sahip olması da ilin potansiyelini göstermektedir.

K11, "Kastamonu doğa turizminde en önde yer alabilecek potansiyele sahiptir''.

K12, Sahip olduğu milli parklar neticesinde doğa turizmi için en uygun illerden birisidir. Fakat bu potansiyelini harekete geçirebilmesi için doğa ile bağlantılı faaliyetlere yer vermek gerekir.

K13, Potansiyel oldukça fazla, yatırım ve tanıtım çok yetersiz

K14, ''Kastamonu ili'nin ormanlık ve dağlık alanları, biyolojik çeşitliliği, yaylaları, sahili vb. doğal kaynak değerleri ile büyük bir potansiyele sahiptir. Ayrıca ilde bulunan 3 adet milli park, tabiat parkları, yaban hayatı geliştirme sahaları gibi çok önemli korunan alanlara sahip olması da ilin potansiyelini göstermektedir''.

4.6 Kastamonu'nun Doğa Turizmini Geliştirilmesi ve Sürdürülebilirliği İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Kastamonu'nun Doğa Turizmini Geliştirilmesi ve Sürdürülebilirliği İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna karşılık katılımcıların vermiş oldukları cevaplar;

K1, "Doğa turizm sektöründeki tesislerin sayısının arttırılması, turizme gelişmesini sağlayacaktır."

K2, "Daha fazla orman içinde yürüyüşler için, yolların yapılması gerekmektedir."

K3, "Aslında şehrin en önemli amaçlarından birinin şehre oldukça ekonomik olarak fayda sağlayacak olan bu hususa eğilmeleri hususudur. Bunun için öncelikle yeter yönetim ve mülki idare başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının Kastamonu'nun doğal ve kültürel anlamdaki zenginliği ülke içinde ve dışında tanıtıcı faaliyetler gerçekleştirmeli ve doğa turizmi için yatırımlar yapmalıdır. Bunun için şehirde ulusal ve uluslararası farklı organizasyonlar düzenlemesine öncülük ederek bu organizasyonlara ev sahipliği yapmalı ve yapılan bu faaliyetlerde özellikle Kastamonu'nun doğal ve kültürel zenginliği ön plana çıkarılmalıdır

K4, "Kapsamlı bir turizm planı hazırlanmalıdır ve kısa-orta-uzun vadede bir plan olmalıdır. Kastamonu insanların bu alanda bilinçlendirilmesi için, eğitimler verilmelidir. Doğasının temiz tutulması, doğayı tahrip eden tüm şeylerden kaçınılması gerekmektedir."

K5, "Doğanın bakirliği korunmalı, yapılacak yatırımlar doğayla uyumlu olmalı. Reklam ve tanıtım çalışmaları daha çok yapılmalı. Doğa turizmi için bir mastır planı hazırlanmalı.

K6, Günümüzde kastamonuda doğa turizmi için çalışmalar yürütülmektedir bu yönde işletmelerin sayısının artırılması ve girişimcilerin desteklenmesiyle daha da geliştirilebilir

K7, "Mevcut doğal güzelliklerinin korunması ve yeni turizm alanları tanıtılarak, doğa turizm geliştirilmesi gerekmektedir."

K8, "Yöre halkına doğa turizmi konusunda eğitim verilmelidir

"Doğa turizmiyle ilgili yatırımların yapılması gerekmektedir.

"Sürdürebilirliği için de doğanın tahrip edilmemesi, korunması gerekmektedir.

K9, -

K10, "Doğa turizminin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için öncelikle turizm potansiyelinin ortaya konularak iyi bir planlama yapılması ve yönetilmesi gerekir. Planlama yapılırken tüm paydaşların özellikle de yöre halkının mutlaka planlamaya dahil edilmesi, çevresel, sosyal ve ekonomik unsurların sürdürülebilirlik ilkesine göre değerlendirilmesi gerekir.

K11, "Doğal alanları bozmadan buralara kolay ulaşılabilmesi ve gelen misafirlerin ihtiyacını giderecek altyapının oluşturulması gerekmektedir.

K12, "Alt yapı ona göre düzenlenmeli, doğa turizmine uygun faaliyetler geliştirilmeli. Doğanın korunması ve sürdürülebilirliğine ilişkin yerel halka eğitimler ve bilgilendirmeler yapılmalı.

K13, "Yatırım ve tanıtımın artırılarak kalifiye turizm elemanı yetiştirilmesi gerekmektedir

K14, "Doğa turizminin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için öncelikle turizm potansiyelinin ortaya konularak iyi bir planlama yapılması ve yönetilmesi gerekir. Planlama yapılırken tüm paydaşların özellikle de yöre halkının mutlaka planlamaya dahil edilmesi, çevresel, sosyal ve ekonomik unsurların sürdürülebilirlik ilkesine göre değerlendirilmesi gerekir".

4.7 Kastamonu'da Doğa Turizminin Tanıtımında Ne Yönde Çalışmalar Yapılabilir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan görüşmecilerin; Kastamonu'da Doğa Turizminin Tanıtımında Ne Yönde Çalışmalar Yapılabilir? Katlımcılardan alınan cevaplar genel olarak deklam ve tanitim yapılması konusunda cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların cevapları asağıda siralanmıştır.

K1, "Ulusal reklamlar ve tanıtıcı turların düzenlenmesi, tanıtımda önemli çalışmalar olabilir."

K2, "Basın ve yayın organlarına reklam verilerek, çeşitli turların düzenlenmesi gerekmektedir

K3, "Yukarıda da ifade ettiğim gibi ulusal ve uluslararası yapılacak organizasyonlara ev sahipliği yapılarak doğal zenginlikleri ve kültürel varlıkları ön plana çıkarılabilir. Ayrıca şehrin kendini tanıtımı bağlamında şehrin değerlerini ön plana çıkarak fuarlar, panayırlar, kongreler

K4, "Dünyanın ünlü isimleri kastamonuya davet edilmeli ve onlar ile reklam filmlerinin çekilmesi gerekmektedir."

K5, "Tanıtım videoları çekilmeli, influcerler davet edilmeli, yöre halkını da içine katan çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmeli ki yöre halkı da doğa turizminden para kazanabileceğini görsün."

K6, "Basın yayın yoluyla tanıtımın yanı sıra turlar düzenleyerek, diğer illerde kastamonuyu tanıtıcı günler düzenleyerek önemli doğa sporlarının gerçekleştirilebilmesine zemin hazırlayarak vb."

K7, "Gazete, TV vb. basın yayın organları ile ve sosyal medya platformlarında tanıtım yapılması gerekmektedir."

K8, "Ulusal ve uluslararası etkinlikler, yarışmalar ve festivaller düzenlenebilir."

"Radyo ve televizyon programları, reklamlar, sosyal medya tanıtımları gerçekleştirilebilir."

K9, "Ulusal basın, sosyal medya, çeşitli dergiler, havayolları dergileri, billboardlarda ilgi çeken fotoğraflarla tanıtım yapılarak ilçelerde aktif faaliyet gösteren turizm bürolarına yönlendirme yapılmalıdır. Turizm acentelerine tanıtım yapılmalı, tv reklamları kullanılmalı, yörsel ürün çeşitliliğimiz tanıtılmalıdır. Yöresel ürünlerde hasat şenlikleri yapılarak ulusal basına servis edilmelidir. "

K10, "Günümüzde artık en önemli tanıtım aracı sosyal medya olduğundan çalışma yapılacak alan için sosyal medya hesapları oluşturulabilir."

K11, "Daha çok internet ortamında fotoğraf video vb."

K12, "Doğa turları organize eden turlar bölgeye davet edilmeli. Doğa temelli faaliyetler, kamplar gerçekleştirilmeli. Okullardan başlayarak doğanın önemine dair eğitimler vs. düzenlenmeli."

K13, "Turizm fuarları, paneller düzenlenerek yazılı ve görsel basın ile ulusal ve uluslararası kamuoyuna ulaştırılmalıdır."

K14, "Günümüzde artık en önemli tanıtım aracı sosyal medya olduğundan çalışma yapılacak alan için sosyal medya hesapları oluşturulabilir. "

4.8 Kastamonu'nun Doğa Turizmi Açısından Güçlü Ve Zayıf Yönleri Nelerdir? Sorusuna Karşı Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Bulgular

Kastamonu'nun doğa turizmi açısından güçlü ve zayıf yönleri nelerdir? sorusuna katılımcıların kişisel görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcılar Kastamonu ilinin doğa turizmi açısından güçlü ve zayıf yönlerini aşağıdaki cevaplar doğrultusunda değerlendirmişlerdir.

K1, "Bozulmamış doğal bir yapısı bulunmaktadır. Bu nedenle de, doğa turizmi yönünden zengindir. Ancak, yeterli seviyede yatırım yapılmamıştır."

K2, "Güçlü yönleri, doğasıyla doğa turizmi için çok uygun bir yerdir. Zayıf yönleri ise; fazla tanıtımı yapılmamaktadır."

K3, "Kastamonu çok eski bir yerleşim yeri olmasından da kaynaklı bir çok medeniyetin en önemli merkezlerinden birisi olması hasebiyle tarihi ve kültürel yönden oldukça zengin varlıklara sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca bulunmuş olduğu coğrafi konumdan kaynaklı olarak hem denize kıyısının olması, dağlık bir bölgede yer almasından dolayı zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Ayrıca doğal varlıkları açısından da oldukça zengindir."

Bu güçlü yanlarının yanı sıra özellikle zenginliği olan bazı hususların kendisi için dezavantaj oluşturduğu söylenebilir. Çünkü dağlık bir bölgede olması ana yol üzerinde bulunmaması sehrin bilinirliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca şehrin özellikle tatımının iyi yapılamaması da bunda oldukça önemlidir."

K4, "Doğa turizminin getirisi diğer turizm dallarına göre azdır ve mevsimsel olarak dezavantajları bulunmaktadır. Ayrıca doğayı tahrip eden mermer ve maden ocakları açılmaktadır. Hidroelektrik santral kurulmakta aşırı ağaç kesimi yapılmaktadır. Havalimanın olması alternatif ulaşım imkanlarının avantajıdır. Kamyonlar, sonbahar manzaraları, Bozulmayan alanlar, uluslararası pars statüsü ve yapılan alt yapı tesislerin güçlü yönleridir."

K5, "GÜÇLÜ YÖNLERİ: Bakir doğası, 3 tane milli parka sahip olması. Kanyonlar bölgesine yatırımların yapılmış olması. Türkiye'nin en derin kanyonu Valla Kanyonu'nu bünyesinde bulundurması. Şelaleleri, kanyonları, seyir terasları ile zengin doğal güzelliklere sahip olması. Küre Dağları ile Türkiye'nin ilk PAN Parks sertifikasına sahip olan milli parkına sahip olması."

"ZAYIF YÖNLERİ: Mağaraların turizme açılmamış olması. doğa turizm alanlarında yeterli sayıda konaklama ve yeme-içme tesislerinin olmaması. Bazı alanların temiz tutulmaması. Kastamonu'nun olumsuz coğrafik yapısı. "

K6, "Güçlü yönü doğal güzellikleri tabiatı açısından yüksek bir potansiyele sahip olması."

"Zayıf yönleri ise bu durumu aleyhine çevirecek yatırımların henüz yeterli düzeyde olmaması."

K7, "Doğa turizmi açısından güçlü yönü, doğal güzelliğinin olmasıdır. Uçak seferlerinin sadece Kastamonu – İstanbul arası olmasıdır. Yani kısıtlı olmasıdır."

K8, "Güçlü yönleri, bakir alanlara sahip olması, çok ve çeşitli doğal güzelliklere sahip olması, içerisinde 3 adet milli park olması, doğanın korunuyor olması."

"Zayıf yönleri ise yöre halkının turizm bilincine sahip olmaması, İşletmecilerin doğa turizmini geliştirecek ve ilerletecek hamlelerde bulunmamaları ,alt ve üst yapının yetersiz oluşu, tanıtım eksikliği."

K9, "Güçlü yönleri: Gastronomi, ekoturizm."

"Zayıf Yönleri: Konaklama amacıyla butik otel, konak işletmeciliklerinin arttırılması, konaklama birimlerinde canlı müzik izinleri vb. izinlerinin tam olarak alınması ve ziyaretçilere konaklama ile birlikte her yönden eğlenme imkanlarının arttırılması."

K10, "Güçlü yönleri; doğal kaynak değerleri, ulaşım imkânları, korunan alanları, geleneksel mimari, büyük şehirlere yakınlığı."

"Zayıf Yönleri: Küçük kırsal işletmelerin az olması, herhangi bir planlama olmayışı, eğitim/bilinçlendirme eksikliği, geleneksel değerlerin giderek azalması."

K11, "Güçlü yönler çok büyük bir potansiyele sahip olması."

"Zayıf yönler ise gerekli altyapı ve tanıtımın olmaması."

K12, "Güçlü yönleri; henüz keşfedilmemiş olmadığından tahrip edilmemiş olması."

Zayıf yönü: Potansiyeli harekete geçirecek iş birlikçi çalışmaların yapılmaması."

K13, "Güçlü yanı potansiyelin oldukça fazla olması, zayıf yanı da tanıtımların yetersiz olması."

K14, " Güçlü yönleri; doğal kaynak değerleri, ulaşım imkânları, korunan alanları, geleneksel mimari, büyük şehirlere yakınlığı. Zayıf Yönleri: Küçük kırsal işletmelerin az olması, herhangi bir planlama olmayışı, eğitim/bilinçlendirme eksikliği, geleneksel değerlerin giderek azalması."

4.9 Kastamonu'nun Doğal Alanların Korunarak Gelecek Kuşaklara Aktarılması ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Neler Yapılmalıdır? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

Kastamonu'nun Doğal Alanların Korunarak Gelecek Kuşaklara Aktarılması Ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması İçin Neler Yapılmalıdır? soruna karşılık katılımcıların vermiş oldukları cevaplar analiz edilmiştir. Beş katılımcı, yerel halka eğitim verilerek, turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini, katılımcı K7 ulaşım olanaklarının, alt yapı ve üst yapının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcılardan K9 ve K10, yerel halkta farkındalık oluşturulması ve iyi bir planlama yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

K1, "Doğayı bir bütün olarak koruyabilmek ve tüm çevreyi temiz tutabilmek adına, sürdürülebilirlik yönünde bir başlangıç yapabiliriz."

K2, "Doğal alanlar yetkili kişiler tarafından sık sık denetlenmesi gerekmektedir. İnsanlar uyarılmalı ve doğanın sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir."

K3, "Şehrin doğal ve kültürel farklılıklarına ilişkin halkı bilinçlendirmek bunların korunması için en önemli işi olduğunun düşünüyorum. Ayrıca doğal ve kültürel varlıklara ilişkin yatırımlar yapılması ve daha işlevsel hale getirilmesi de hem korumak hem de sürdürülebilirlik açısından gerekli olduğu kanaatindeyim

K4, "Eğitimler verilmeli, farkındalık çalışmaları yapılmalı, bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ve işaretlendirme çalışmaları büyük bir önem arz etmektedir. Kültürün devam için, kırsalda yaşayanlara destek olunmalı ve teşvik edilmelidir."

K5, "Halk doğa turizmi konusunda bilgilendirilmeli. Doğayı tahrip edecek maden ve mermer ocakları açılmamalıdır. Ağaç kesimleri yapılmamalı, çevre temiz tutulmalı. Çevre ile uyumlu yatırımlar yapılmalıdır."

K6, "Öncelikle doğaya yapılan müdahalelerin denetimlerinin artırılması doğaya zarar verecek ancak insanoğlunun hayatını idame ettirmesi aşamasında ihtiyaç olan uygulamaların belirli sınırlamalar içerisinde gerçekleştirilmesi konusunda daha dikkatli davranılması."

K7, "Ulaşım olanakları arttırılmalıdır ve doğal güzelliklerin olduğu yerlerde bu durumu daha da arttırılmalıdır."

K8, "Kastamonu'da doğa turizmini geliştirmek için ilk önce halktan başlamak gerekir halk bu konuyu ne kadar sahiplenirse o kadar hızlı ve çabuk bir gelişme sağlanır. Doğaya zarar vermeyen doğa dostu tesisler yapılmalıdır. Etkinlikler taşıma kapasitesine uygun olarak planlanmalıdır."

K9, "İlimizin tanıtılması, doğal, kültürel ve tarihi mirasın okul eğitimleri (ilkokul-ortaokul-lise ve üniversite öğrencileri) ile pekiştirilerek, eğitim verildikten sonra şehir gezisi yaptırılarak farkındalık yaratılması sağlanmalıdır."

K10, "Toplumda farkındalık oluşturulması ve iyi bir planlama yapılması gerekir."

K11, "Gerekli bilinç oluşturulması ve genç nesil için maddi ve manevi faydalar olması,"

K12, "Doğa temelli doğa içinde eğitimler ve etkinlikler düzenlenmeli. Doğanın önemine ilişkin tanıtıcı çalışmalar aile katılımlı olarak sağlanmalı."

K13, "Yöre halkının eğitilmesi ve ilgili alanlara yönlendirme ve uyarı levhalarının konulması."

K14, "Toplumda farkındalık oluşturulması ve iyi bir planlama yapılması gerekir."

4.10 Turizmin Gelişmesinde Yerel Halkın Payı İle İlgili Görüşleriniz Nelerdir? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

K1, "Turist olarak yerleşkeleri ziyaret edebilen misafirlere yerel halkın misafir perverlerinin yapısının tanıtım bölümünde büyük pay sahibi olabilir."

K2, "Yerel halkın bilinçlendirilip, duyarlı hale getirilmesi gerekmektedir."

K3, "Yerli halkın bu konuda bilinçli olması oldukça önemlidir. Çünkü turizm için belli varlıkların olması oldukça önemlidir lakin o turizmi gerçekleştiren ve o hizmeti sunan neticede o bölgenin yerli halkıdır ve onlar olmadan turizmin gelişmesi mümkün olmayacaktır. Ayrıca doğla ve kültürel varlıklarının korunması da bu mahiyette değerlendirilebilir."

K4, "Yerel halk turizmin gelişmesi için oldukça önemlidir. Bu sebeple bütün yapılan planlara yerel halkın dahil edilmesi gerekmektedir ve destek olunması gerekir. Eğitimim turizmle entegre olabilmesi için, bütün katkıların sağlanması gerekmektedir."

K5, "Yerel halkın payı çok önemlidir. Yerel halk turizmi kabul etmezse ne yaparsanız yapın o yörede turizm gelişemez. Yerel halk turizm konusunda bilgilendirilmeli, davranış eğitimleri verilmeli. Paradan önce hizmetin geldiğini bilmelidir."

K6, "Muhakkak ki yerel halkın bilinçlendirilmesi duyarlı hale getirilmesi gerekmektedir."

K7, "Turizm amacı ile gelen bireyler, yerel halkın ve esnafın davranışlarının ne kadar iyi olur ise, ilerleyen zamanlarda da aynı kişiler daha fazla kişinin turizm amacı ile o yöreye gelme ihtimali artış göstermektedir."

K8, " Turizmi geliştirmek için için ilk önce halktan başlamak gerekir halk bu konuyu ne kadar sahiplenirse o kadar hızlı ve çabuk bir gelişme sağlanır."

K9, "Turizmin gelişebilmesi için yerel halkın kısa eğitimlerle bilgilendirilmesi, turist gezmek için bir yer aradığında bilgi verilebilmeli özellikle esnaf tarafından. Ayrıca şehirde baz Şehrin en çok ziyaret edilen noktalarında aktif şekilde rehber bulundurulması, dini- tarihi ve doğa turizmi ile ilgili ayrıntılı bilgi sahibi olunması sağlanmalıdır. Doğal, organik ürün pazarı oluşturulmalı, kooperatifler bazında markalaşarak satışı, online satışı desteklenmelidir. "

K10, "Doğa turizminin gelişiminde en önemli ve katkı sağlayacak paydaşlardan biri Yerel halktır. Yerel halkın turizmin gelişimine bakış açısı, tutumu iyi irdelenmelidir."

K11, " Yerel halk olmadan bir ayağı topal kalacaktır."

K12, "Yerel halk turistten bu anlamda daha önceliklidir. Halk müsaade etmediği sürece yada turizm olgusundan bir haberse o yörede turizmin gelişmesi çok sağlıklı gitmeyebilir. O yüzden turizm yerel halka artıları ve eksileri ile bir bütün olarak anlatılmalı."

K13, " Yerel halkın bu konudaki tutumu çok çok önemli olduğundan eğitilmeleri ve turizme katkı vermelerinin sağlanması."

K14, "Doğa turizminin gelişiminde en önemli ve katkı sağlayacak paydaşlardan biri Yerel halktır. Yerel halkın turizmin gelişimine bakış açısı, tutumu iyi irdelenmelidir."

4.11 Doğa Turizminin Önemi Sürdürülebilirlik Açısından Nasıl Değerlendirirsiniz? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

K1, "Doğa turizmi sürdürülebilirliği olduğu sürece bölgede kalkınma ve zenginlik sağlayacaktır".

K2, "Doğa turizminin önemi, sürdürülebilirlik yönünden bölgenin tanıtılmasında da tercih edilmesi gerekmektedir."

K3, Yukarıda da ifade edildiği gibi doğa turizmin şehirde gelişmesi doğayı daha işlevsel olarak kullanımına yol açacak bu da hem insanların bilinçlenmesine hem de bu alanların korunmasına oldukça katkı sağlayacağı kanaatindeyim.

K4, "Doğayı korumuş olduğumuz sürece, sürdürülebilirlik devam etmektedir."

K5, "Son yaşanan olaylar bize doğa turizminin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Yerel halkı da işin içine katarak onları eğiterek ve doğal güzelliklerimizi koruyup geliştirerek sürdürülebilirliği sağlarız."

K6, "Dağa turizmi sürdürülebilirliği olduğu sürece bulunduğu bölgenin kalkınmasına tanıtılmasına tercih edilesine katkı sağlar."

K7, "Şehir hayatından bunalan, sıkılan kişilerin, doğal güzelliklerinin olduğu yerlerde seyahat edebilmek için oldukça elverişlidir."

K8, "Doğa turizminde sürdürülebilirlik deyince akla gelenler; doğal alanların korunmasına katkı sağlanması, çevreye duyarlı konaklama imkânlarının yaratılması, yöre halkının ekonomik kazanç elde etmesidir."

K9, "Doğa turizminin sürdürülebilir olması için yeni yeni alternatif alanlar tespit edilerek, alternatif turizm çeşitlerine yönelik etkinliklerle sürdürülebilirlik sağlanabilir."

K10, "Doğal kaynak değerlerinin korunarak gelecek nesillere miras bırakılabilmesi için sürdürülebilirlik kriterlerine göre uygulamalar yapılmalıdır."

K11, "Doğal güzelliklerin tahrip edilmeden turizme açılması."

K12, "Sürdürülebilirlik kavramını doğa turizmine entegre edebilmemiz için koruma-kullanma dengesi noktasında doğa içi unsurların değerlendirilmesi gereklidir."

K13, " Doğal alanların korunması, yerel halk ile resmi kurumların ortak tavır alarak birlikte çalışmaları gereklidir."

K14, "Doğal kaynak değerlerinin korunarak gelecek nesillere miras bırakılabilmesi için sürdürülebilirlik kriterlerine göre uygulamalar yapılmalıdır."

4.12 Kastamonu İlinin Doğa Turizmi Açısından Kaynak Değerler (Doğa Turizmini Oluşturan Alt Dallar) Mevcut Mudur Ve Yeterince Kullanılabiliyor Mu? Sorusuna Karşı Verdikleri Cevaplarla İlgili Bulgular

K1, "Kastamonu ilinde doğa turizm açısından kaynaklar bulunmaktadır. Kısmen kullanılabilir ve mevcut olduğu kanaatindeyim."

K2, "Günümüzdeki koşulların %60'ına yakın seviyede kullanılabilir olduğu kanaatindeyim."

K3, "Kastamonu kaynak değerler açısından oldukça zengindir. Lakin özellikle turizme yeterince yatırım yapılmaması ve şehrin tanıtımının iyi yapılıyor olmaması bu zengin kaynakların kullanımını sınırlandırmaktadır."

K4, "Doğa turizmi için alt dalların açısından yeterlidir. Ancak, gerekli alt yapıya sahip değildirler. Örneğin; alpinizm için tırmanma parkuru olacak alanlar bulunmaktadır. Ancak, kamp kuracak alanları ve yolları bulunmamaktadır."

K5, "Çiftlik turizmi son yıllarda gelişme gösteriyor. Jeopark alanları oluşturulabilir. Ilgaz Dağı yapılan yatırımlarla geliştirilmiştir. İstiklal Yolu Milli Parkı yürüyüş rotası olarak, işaretlemeleri ile elimizde hazır en uygun turizm unsurudur. Kanyonlar bölgesi elimizde tamamıyle hazırdır. Mağaralar turizme kazandırılılabilr."

K6, "Günümüz itibariyle %50 ye yakın düzeyde kullanılabildiği kanaatindeyim."

K7, "Mevcuttur ancak yeteri kadar kullanılmamaktadır."

K8, "Bölgede öne çıkan doğal zenginlikler ilin başta kış, deniz, yayla turizmi gibi kitlesel; ekoturizm, spor turizmi, mağara, kuş gözlemciliği, kaya tırmanışı, kanyon geçişi, doğa yürüyüşü, olta balıkçılığı, rüzgar sörfü, dalma, yaban hayatı gözlemleme,

av turizmi gibi özel ilgi turizmi kapsamına giren geniş bir çeşitliliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Hepsi yeterince kullanılamasa da çoğunluğu kullanılabiliyor."

K9, "Doğa turizmini oluşturan alt dallar çeşitliliği ilimizde mevcuttur ancak yeterince kullanıldığını düşünmüyorum."

K10, "Mevcuttur. En çok kullanılanların doğa yürüyüşleri, piknik, gastronomi olduğunu düşünüyorum."

K11, "Evet. Yeterince kullanılmıyor."

K12, " Mevcut fakat yeteri kadar kullanılamamaktadır. Çünkü bu değerleri yönetecek bütünsel bir destinasyon yönetimi yoktur. Kaynaklar eş güdümlü olarak değerlendirilememektedir."

K13, " Kaynak değerler yeterli ancak yeterince kullanılmamaktadır. "

K14, "Mevcuttur. En çok kullanılanların doğa yürüyüşleri, piknik, gastronomi olduğunu düşünüyorum."

4.13 Size Göre Kastamonu'da Geliştirilebilecek Turizm Türleri Nelerdir?

K1, "Dağcılık, doğa turizmi, yaban hayat gözlemciliği, yayla turizmi vb."

K2, "Doğa turizmi, dağcılık, kış sporları, dalış, yayla turizmi" geliştirilebilir."

K3,"Şehir turizmi için idealdir. Onun dışında çok eski bir medeniyetlerin merkezlerinden biri olmasından dolayı kültür turizmi, ormanlar açından oldukça zengin olmasından dolayı orman turizmi, farklı yeryüzü şekillerinin vs olmasından kaynaklı macera turizmi, özellikle yakın çevreden günübirlik gezilere yönelik turizm, sahip olduğu mutfak kültürüne yönelik mutfak turizmi, ayrıca dini şahsiyetlerin yaşadıkları ve mezarlarının olması açından dini turizmi ve benzerleri yapılabilir."

K4, "Kültür turizmi, eko turizm, çiftlik turizmi, gastronomi, dağcılık, safari, geriyatri, kanyoning vb." geliştirilebilir."

K5, "Doğa Turizmi, Kültür Turizmi, Spor Turizmi, Kuş Gözlemciliği Turizmi, Fotoğraf Turizmi, Mantar Turizmi, Karavan Turizmi, Ekoturizm, Gastronomi Turizmi, Kış Turizmi, Yaz Turizmi, Sağlık Turizmi, Mağara Turizmi, Hüzün (Dark) Turizmi, Diaspora Turizmi, Yayla Turizmi, İnanç turizmi."

K6, "Doğa turizmi, Dağcılık, Sualtı dalış, Yaban Hayat Gözlemciliği, Yayla turizmi vb."

K7, "İnanç Turizmi" geliştirilebilir."

K8, "Doğa turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi, gastronomi turizmi."

K9, "Kış turizmi yönü zayıf, kış turizmine yönelik tanıtım zayıf, konaklama imkanları kısıtlı. (tv haber bültenlerinde kar kalınlıkları bölümünde Kastamonu adı mutlaka geçmesi sağlanmalıdır). Son zamanlarda turizm faaliyetleri içinde çok ilgi gören Kampçılık aktiviteleri ve sunduğu imkanları fazla olan kamp alanları ile desteklenmelidir. Deniz turizmi sahil uzunluğumuza bakıldığında zayıf kalıyor, bu durum hava sıcaklıklarının ve yaz mevsimini kısa sürmesine bağlanıyor ancak tarihi gezilerle desteklenebileceğini düşünmekteyim. Daday ilçesinde çok eski dönemlerden beri var olduğu bilinen atçılık, at yetiştiriciliği üzerinde durulmalı ve hipodrom kurularak hem atçılığın gelişmesi sağlanabiliri hem de ziyaretçi sayısı, bilinirlik arttırılabilir. Yaban hayatı gözlem, yürüyüş rotaları ile desteklenecek şekilde oluşturulabilir. Flora-Fauna gözlemi noktaları oluşturulabilir. Macera sporları parkurları oluşturulabilir. Spor türlerine yönelik hazırlık kamplarının yapılabileceği konaklama ve antrenman sahaları oluşturulabilir.Şehir merkezinde ve köylerde Ev pansiyonculuğu geliştirilebilir. Atıl duran konaklar turizme açılabilir. Yöresel ürünler satışı ve ikramlar, gastronomi tanımını destekleyici olarak kullanılabilir. Yapılması planlanan oteller , doğaya uygun ve yatay olarak planlanmalıdır. Sağlık Turizmi Kastamonu da ön plana alınmalıdır. Özellikle geçmiş dönemlerde faal olan göğüs hastalıkları üzerine etkin olan Daday Ballıdağ Hastanesinin yeniden canlandırılması

ile mümkün olabilir. Hem otel hem de sağlık tesisi olarak kullanılacağına yönelik projeler duyuyoruz ancak küçük bir proje olarak duyulduğu için bu şekilde paylaşma gereksinimi duydum."

K10, "Doğaya dayalı tüm turizm türleri geliştirilebilir."

K11, "Neredeyse bütün turizm dallarına hitap edecek potansiyel vardır."

K12, "İnanç, doğa, gastronomi, kültür."

K13, "Kastamonu' da zaten her türlü tür mevcut, olanları koruyup geliştirmek gerekir."

K14, "Doğaya dayalı tüm turizm türleri geliştirilebilir."

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç

Teknoloji ve bilginin her geçen gün gelişme göstermesi, insanların seyahat ederken yaşamış olduğu kolaylıklar ve turizm faaliyetlerinin sunmuş olduğu yeniliklerden yararlanmak istemeleri, farklı bakış açılarına sahip olmaları zorunlu kılmıştır. Bundan dolayı da turizm sektörü içinde doğaya dayalı turizminin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği ülke, bölge veya il bazında önem arz etmektedir. Doğaya dayalı turizmin çok eski çağlardan bu yana önemli bir turizm etkinliği olduğunu, bu önemini halen sürdürdüğünü söylebiliriz. Kişilerin doğal alanları ziyaret etmeleri, ziyaretleri sırasında farklı kültürlerden etkilenmeleri ve ziyaretleri sırasında bazı etkinlikler içerisinde bulunmaları doğa turizmi açısından önem arz etmektedir.

Turizm türlerinden olan doğaya dayalı turizmin öneminin günden güne artış gösterdiği görülmektedir. Doğa turizmi, doğal alanların ve doğal kaynakların korunmasının yanında doğa turizminin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Doğaya dayalı turizmde, sunmuş olduğu yüksek kalite ve nitelikteki otantik turizme ait ürünlerin yerli halk ve toplumlara fayda sağladığı, temelinde doğal ve kültürel kaynakları oluşturduğu, bununla beraber bu doğal kaynakların koruma ve geliştirilmesine teşvik eden bir turizm türüdür. Bu bağlamda doğa turizmi, turizm sektörü açısından doğaya karşı duyarlılığın fazla olduğu, bireylerin beklentilerini ve isteklerini şartlara uygun olarak geliştirilmesi yönünde önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğaya dayalı turizm, bölgeye ait doğal kaynakların sürdürülebilirliğine imkân sağlarken, bölge halkı açısından da hem maddi hem manevi hem de sosyal-kültürel bakımdan birçok açıdan fayda sağladığını görmekteyiz. Doğa turizmi açısından yapılan çalışmalarda bölgenin ve bulunulan alanlarda çalışmalar yapılıp bu alanların özelliklerine uygun bir şekilde planlama yapılmaması, geliştirilemesi, kaynakların zarar görmesini hatta çekiciliğini yitirmesi söz konusu olabilmektedir. Bu sebeplerden ötürü doğa turizminin önemini yitirmemesi, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için yapılan planlamalar bölge ve alan icin büyük önem arz etmektedir.

Planlamaların ve stratejilerin uygun şekilde yapılması ve başarılı olması, doğaya dayalı turizm açısından sürdürülebilirliğinin devam etmesi yönünde hem ekonomik yönden hem çevresel hem de sosyal boyutlar yönünde denge kurmasına bağlıdır. Doğa turizminin ekonomik açıdan gelişmesi yerel halkın, bölgenin gelişmesi açısından yapılan çalışmalara katılım sağlaması ile bölgede gelir ve istihdam olanakları yaratmasına tesvik edilmelidir. Çevresel açıdan doğa turizmi, doğal kaynaklar açısından en az olumsuz etkiyi yaratacak şekilde planlanmalı ve yönetilmelidir. Sosyal açıdan ise doğa turizmi, turistler için kaliteli ve yöreye özgü yeni deneyimler sunmasının yanında yerel halkın ve diğer tüm ilgili grupların çevre bilincini arttıracak eğitici olanakları sağlaması gerekmektedir.

Kastamonu doğal güzellikleri ve zenginliği açısından oldukça yeterliliğe sahip bir il olmasına rağmen, bu durum gerek yerel halkı gerekse farklı illerde yaşayan insanlar tarafından fazla bilinmemektedir. Eksikliklerin belirlenip tespit edilmesi gerekli olan planlama ve tanıtımların yapılması hem ulusal hem uluslararası hem de yerel bölge açısından turizm ve doğa turizmi bakımından hak ettiği payı alması gerekmektedir.

Kastamonu'da var olan doğaya dayalı turizm potansiyeli değerlendirilerek ilin turizm açısından önemli olan doğal kaynaklarının ve alanlarının herkes tarafından bilinmesi ve sürdürülebilirliği açısından devamlılığının sağlanması için gerekli maddi ve manevi desteğin sağlanması gerekmektedir. Bundan dolayı da erken yaşlarda oluşturulan doğanın değeri ve önemi hakkında bilinçli bir şekilde davranılması, doğayla başbaşa olma isteği, gelecek nesillerin doğayı ve doğaya ait kaynakları hem koruma hem de kullanma isteği içerisinde olmalarına yardımcı olacaktır. Bundan dolayı da bireyler doğayı kullanırken koruma kullanma dengesi gözeterek bilinçli bir şekilde hareket etmiş olacaktır.

Doğa üzerine yapılan planlamalar ve çalışmalar uygulanmadan önce yöre halkının fikir görüşlerinin alınması doğaya dayalı turizm açısından büyük önem taşımaktadır. Doğaya dayalı turizmde, tanıtıma ait çalışmaların belirgin bir şekilde geliştiği Kastamonu'da doğa turizmi açısından önemli bir hale gelerek, Kastamonu'nun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Kastamonu, sahip olduğu eşsiz doğal alanları ile her mevsim doğa turizmine açık bir ildir. Anlatılanlar ışığında doğa turizmi üzerine

yapılan etkinliklerin ve çalışmaların senenin tüm zamanlarında yapılması ve yöre halkının da yapılan çalışmalarda görüşlerini sunması yönünde doğa turizminin daha fazla gelişmesi yönünde katkı sağlaması öngörülmektedir.

5.2. Yol Haritası

Yapılan araştırmalara göre Kastamonu doğal kaynaklarının potansiyeli ve sürdürülebilirliği için yapılması gerekli olan öngörüler;

Doğal Miras Kapsamında Kastamonu'nun Turizm Potansiyeli ve Sürdürülebilir Turizme Ait Bulgular: Kastamonu, Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz bölümüne bağlı, doğal güzellikleri ve kaynakları açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olan illerin başında gelmektedir. El değmemiş, bozulmamış ve kirletilmemiş birçok alana sahiptir. Yapılan araştırmalara göre doğa turizmi açısından mağaraların ve kanyonlarının çeşitlilik göstermesi bakımından olsun şelale ve ormanlarının doğaüstü güzelliği olsun oldukça önemli bir yere sahip olduğu, gezilip görülebilecek yerler listesinde yer aldığı bununla birlikte turizm potansiyeli açısından zengin olması ve sürdürlebilir bir doğa turizmi için önemli kaynaklarının var olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bir başka bulgu ise, Kastamonu'nun doğal güzellikleri bakımından oldukça çeşitlilik ve zenginliği içinde barındırdığını bununla birlikte, ziyaretçilerin yılın her döneminde ili ziyaret edemedikleri belirlenmiştir. Bunun en önemli sebebinin ise, kış aylarının Kastamonu'da çok uzun ve sert geçmesidir. Kastamonu'da doğal ortamın bozulmadan devam ettirilmesi, bölgede at binme, doğa yürüyüşleri, bisiklet gezisi, gibi faaliyetlerin ön plana çıkarmaktadır.

Doğa turizminin sürekli gelişme göstermesi, doğal alanların korunma altına alınması ve bölgenin ekonomik açıdan desteklenmesi turizmi sürdürülebilir kılmıştır. Doğal alanlara yapılan seyahatlerin gün geçtikçe artış göstermesi, bireylerin grup halinde veya bireysel seyahat etme istekleri doğa turizminin gelişmesine katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Bir bölgenin turizm potansiyelinin belirlenip ortaya çıkarılması, değerlendirilmesi bölge acısından önemlidir. Potansiyelin nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda ise, alt ve üstyapı yatırımlarının yapılması, gerekli reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kastamonu'nun turizm açısından alt ve üst yapı yetersizlikleri bulunmaktadır. Çalışmanın asıl sorunu ve çalışmanın amacının, turizm sektörüne katkı sağlayacağı düşüncesi açısından Kastamonu'nun doğa turizm potansiyelinin belirlenmesi ve sürdürülebilir bir doğa turizmi için bir yol haritası belirlemektir. Kastamonu'da doğa turizminden beklenen faydanın yükseltilmesi, belirlenen eksiklerin çözümü ve turizmin sürekli olarak sürdürülebilmesi ıçın aşağıda bir *yol haritası* sunulmuştur:

SÜRDÜREBİLİR DOĞA TURİZMİ İÇİN YOL HARİTASI

KAMU KAYNAKLARI ve ÖZEL SEKTÖRÜN (STK, Vakıf vb.)

İŞBİRLİĞİ

1. Birinci Basamak: Planlama	**2. İkinci Basamak: Eğitim**
• Kararlılık	• Bilgilendirme çalışmaları
• Plan yapılması	• Bilinçlendirilme faaliyeti
• Strateji belirleme	• Ziyaretçi yönetimi

3. Üçüncü Basamak: Teşvikler	**4. Dördüncü Basamak: Somut Adımlar**
• Örnek teşkili	• Kurul oluşturma
• Ödüllendirme	• Finans kaynağı ve fon oluşturma
• Özendirme	• Alt yapının oluşturulması
	• Kaynakların verimli kullanılması
	• Denetim

5. Beşinci Basamak: Tanıtım	**6. Altıncı Basamak: Pazarlama**
• Tanıtıcı reklam	• Pazarlama
• Tanıtıcı film	• Tüketiciye ulaşma
• Tanıtıcı afiş	
• Fuar ve toplantılar	

Yukarıda belirtilen önerilerde kamu kurum – kuruluşları, Yerel Basın ve STK temsilcilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Birinci Basamak, Planlanma Yapılması: Kastamonu iline ait sürdürebilir bir turizm için öncelikli olarak kararlı olmak gerekir. Kastamonu'nun doğal zenginliklerinden, kış turizmi, yayla turizmi, deniz turizmi vb. kategorideki tüm turizm değerlerini barındıran çok daha büyük ve planlamaların yapılması gerekmektedir. Koruma ve kullanma politikalarının yerine getirilmesi ve taşıma kapasitesini aşmamak adına sektörün, devletin, üniversitenin ve sivil topluma ait tüm örgütlerin bu amaç için etkili ve nitelikli ortak çalışma yapmaları gerekmektedir.

Turizmin sürdürülebilirliği için, stratejiler geliştirilmelidir. Gelen ziyaretçilerin konaklama sürelerini uzatmak amacıyla farklı yenilikler ortaya koyarak doğa turizmininin günü birlik ziyaretlerin sonucunda oluşan olumsuz etkileri en aza indirilebilir.

Kastamonu turizmine ait en önemli değerlerin başında doğa ve doğal güzellikler gelmektedir. İlk olarak doğal miras potansiyellerinin belirlenerek planlamaların bu doğrultuda yapılması gerekmektedir. Doğal alanların bulunduğu bölgelerde çarpık ve kentsel yapılaşmalara izin verilmemelidir. Bu alanlarda kirliliğe neden olabilecek tüm atık birikimlerinin önüne geçilmeli ve milli park, orman ve denizlerin etrafında çevresel kirliliğe önlem almak gerekmektedir. Kastamonu ilinin doğal kaynaklarına ait sürdürülebilirliğin, bu kaynakların planlı bir şekilde kullanımıyla bağlantılıdır. Bu nedenle sürdürülebilirliğin devamı için, ilk olarak mevcut kaynakların durumunun iyi bir şekilde tahlil edilmesi, kaynakların alt yapısı ile ilgili çalışmaların yapılması, mevcut kaynakların sürekliliğinin sağlanabilmesi, koruma ve kullanma dengesinin oluşturulmasında tedbirlerin alınması gerekmektedir.

İkinci Basamak, Eğitim: Sürdürülebilir turizmin gerçekleşebilmesi ve yönetilebilmesi için, doğal kaynakların korunması konularında devamlı olarak bilgilendirme çalışmaları yapılarak yöre halkının, ilgili kurum ve kuruluşların işletmelerin konu ile ilgili bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Kastamonu'ya gelen ziyaretçilere ilin örf, adet, gelenek ve görenekleri, yani kültürel yapısı hakkında doğru ve yeterli düzeyde bilgilendirme çalışmaları yapılması gerekmektedir. Sürdürülebilir turizmin en önemli kriterlerinden biri de kaynakların

korunmasıdır. İlk olarak yerel yönetim olmak üzere turizm işletmeleri ve yerel halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bilinçlendirme üniversiteler ya da kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilecek eğitimlerle sağlanabilir. Bu basamakta önemli bir yere sahip olan ziyaretçi yönetim modelleri kısmını ayrıntılı olarak ele almaya çalışalım.

- ***Fiziksel Taşıma Kapasitesi:*** Bir alanın fiziki durumunun imkân verdiği durumlarda toplam ziyaretçi sayısını ifade etmektedir.

- ***Psikolojik Taşıma Kapasitesi:*** Rekreasyonel etkinlikler sonucunda edinilen deneyimler sonucu etkinliklerin kalitesinde düşüşler yaşanmadan, her bir ziyaretçinin eşit şartlara sahip olabileceği ziyaretçi yoğunluğunun üst düzeyini ifade eder. Bir başka ifadeyle, ziyaretçilerin birbirinden rahatsızlık duymadığı ziyaretçi sayısı sınırıdır. Buna göre açıktır ki, fiziksel kapasitenin izin verdiği bir sınır, psikolojik taşıma kapasitesinin üzerinde olabilir. Psikolojik taşıma kapasitesi, kullanıcıların memnuniyeti ile de yakından ilişkili bir kavramdır.

- ***Sosyal Taşıma Kapasitesi:*** Alanın bulunduğu yöredeki yerel halk ile ziyaretçiler arasında soruna yol açmayan ziyaretçi sayısı sınırı olarak tanımlanmaktadır.

- ***Ekolojik (Çevresel) Taşıma Kapasitesi:*** Alanın ekolojik değerlerinde uygun görülen kullanım miktarını veya tipini ifade etmektedir.

Ekolojik taşıma kapasitesi, ziyaretçi sayısı açısından sosyal taşıma kapasitesinin üzerinde ya da altında olabilir. Ekolojik taşıma kapasitesi kavramı dikkat edilirse, sadece kullanım miktarına değil, kullanımın tipine de atıf yapmaktadır. Örneğin bir alanı çok az sayıda kişi ziyaret etse bile, bunlar sadece orada gezinmekle yetinmeyip, burada faunaya zarar verir tipte bazı aktiviteler yapıyorsa, ya da mangal yakıyorsa, doğal çevreye önemli zararlar verebilirler.

• ***Yönetim Taşıma Kapasitesi:*** İdari yapının belirlemiş olduğu şartlar ve kurallar dahilinde etkin ziyaretçi yönetiminin sağlanması amacıyla, hizmet verilebilecek maksimum ziyaretçi sayısını ifade eder.

Taşıma kapasitelerinin farklılığı, *"alanın korunması" ve "ziyaretçi memnuniyeti"* gibi konular açısından potansiyel problem kaynaklarından birisidir. Örneğin psikolojik kapasite sınırı ekolojik kapasite sınırından daha yukarıda ise, ekolojik kapasite aşılmasına rağmen insanlar alanı ziyaret etmek isteyebilirler. Bu noktada, kamusal bir müdahaleye gerek duyulur. Bu aynı zamanda, "ziyaretçi yönetim modelleri" olarak adlandırılan yönetim tedbirlerine gereksinim duyulmasının nedenlerinden birisini oluşturmaktadır (Gürbüz, 2019:6). Ziyaretçi yönetim modelleri isimlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

- Rekreasyonel Fırsat Dağılımı (ROS)
- Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC)
- Ziyaretçi Etkinlikleri için Yönetim Süreci (VAMP)
- Taşıma Kapasitesi Değerlendirme Süreci (C-CAP)
- Ziyaretçi Etki Yönetimi (VIM)
- Ziyaretçi Deneyimini ve Kaynağı Koruma) (VERP) (Gürbüz, 2019:6).

Üçüncü Basamak, Teşvikler: Yapılacak olan çalışmalarla turizm sektöründe örnek teşkil etmeli ve uygulanan stratejiler neticesinde bu örnekler duyurulmalı, bu konudaki kayda değer tüm çalışma ve emek ödüllendirilmelidir. Doğa turizmi açısından gereken tüm projelerin uygulanması için teşvik ve destek sağlanmalıdır. Doğa turizminin gelişmesi ve sürdürülebilir olması, yore halkı için ekonomik açıdan fayda sağlayıcı unsur olması düşünülmektedir.

Dördüncü Basamak, Somut Adımların atılması: Doğal miras alanlarının bulunduğu yerlerde alt yapı eksikliklerinin tamamlanması ve buralardaki doğal kaynakların yapısı bozulmadan sürdürülebilirliğinin devamlılık göstermesi ve kaynakların aşırı derecede kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Kastamonu ilinde gerçekleşen turizm faaliyetlerinde ve bu faaliyetlerin devamlılık göstermesi adına gerekli olan kararların alınması ve alınan kararların uygulanabilmesi için bir kurulun bulunması gerekmektedir. Yapılacak olan denetimler ile doğal kaynakların korunması ve hizmet sektöründeki kalitenin artacağı öngörülmektedir. Kastamonu ili açısından yeme-içme, konaklama, rekreasyon vb. alanların turistlerin beklentilerine göre düzenlenmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Sunulan hizmetler bireylerin istek ve beklentilerine göre orta, orta-üst ve lüks gibi kategoriler oluşturulabilir. Böylece farklı tercihlere sahip birey ya da grupların taleplerine daha doğru bir şekilde cevap verilebilir.

Sürdürülebilir doğa turizmi için Kastamonu ilinin doğal alanları ve bu alanların korunması, keşfedilmeyen ve kullanılmayan alanların ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Buna göre de kamu-kurum kuruluşlarının, özel sektör çalışanlarının ve üniversitenin birlikte iş birliği yaparak uzman paydaşların ilgilenmeleri ve görüşlerinin alınması yararlı olabilir. Doğaya ait kaynakların, turizmin sürdürülebilir olması açısından zarar görmemesinin sağlanması gerekir.

Beşinci Basamak Tanıtım ve Reklam: Kastamonu doğa turizmine yönelik geliştirilen ve yenilenme sağlayan stratejiler ile geniş kitlelerin haberdar olmasını sağlayarak doğa turizmine olan talebin artırılması için reklam ve tanıtımların yapılması gerekmektedir. Kastamonu ilinin doğa turizmi yönüyle gerekli tanıtımların yapılması hususu konusunda daha fazla önem verilmesi ve tur rehberlerinin bröşürleri dâhil olmak üzere tanıtıcı reklam, film, afiş, fuar ve konferans, toplantı, sempozyumların belli zaman dilimleri içinde düzenli olarak yapılması gerektiği yönünde uygun olacağı düşünülmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ve Kastamonu İl Kültür Turizm Müdürlüğü'nün internet sitelerinde, ilin sahip olduğu doğal kaynakların ön planda tutulduğu macera, spor ve doğa tutkunları için detaylı bilgilerin verilmesi gerekmektedir. Valilik, Belediye ve İl Turizm Müdürlüğü'nün ortaklaşa düzenleyecekleri uluslararası festivaller, bu yöndeki çalışmalara çok önemli katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Tur rehberlerinin, ziyaretçilere alanı gezdirmek, gezdirirken de bilgiler vermeleri sağlanmalıdır.

Altıncı Basamak Pazarlama: Yerel halka uygun fiyatlandırma yapılarak turistik ürünlere ait seçeneklerin sunulması, yerel halkın konukseverliği, sıcak ve samimi davranışlar sergilemesi, Kastamonu'nun doğa turizmi açısından güçlü yönleri arasında sayılabilir. Bu durum daha turist sayısında artış gösterdiği gibi turistlerin daha uzun süre kalması açısındanda fayda sağlaması noktasında frısata dönüştürülebilir. Doğaya dayalı faaliyetlerin kalitesi kadar performanslarının da en üst düzeyde olması, doğa turizminin gelişmesine katkıda bulunabileceği öngörülmektedir.

Küre Dağları Milli Parkı, Ilgaz Dağı Milli Parkı, Valla ve Horma Kanyonu, Çatak Kanyonu, Ejderha Çukuru, Mantar ve Ilgarini Mağarası ile Ilıca Şelalesi, Gideros Koyu ve Abana, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin gibi denize kıyısı olan birçok doğal miras varlıklarına sahip olan Kastamonu ili, doğal miras potansiyeli bakımından yerli ve yabancı turistler için vazgeçilmez yerler arasında arasında yer alır. Turist sayısının ve turizm verilerinin istenilen düzeyde olmamasının sebeplerini ilin içine kapanık yapıda olması, yapılan çalışmalarda kararlılık gösterilememesi, kamu ve özel sektöre ait tüm paydaşların turizm ile ilgili birlikte etkileşim içerisinde olamayışı, turizm yatırımlarının yeteri kadar yapılmaması doğal kaynakların ön planda olduğu bir turizm modelinin ortaya konulamayışı olarak sıralayabiliriz.

Yukarıda anlatılanlar neticesinde atılacak adımlar ile sürdürebilir bir turizm açısından mevcut düzeyin çok üzerine çıkılabilir ve Kastamonu ilinin sahip olduğu bu doğal kaynakların potansiyeline uygun şekilde turistik faaliyetler geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

Acuner, Ş. A. (2006). Turizmde sürdürülebilirlik anlayişi içerisinde alternatif turizm türlerinin yeri. *Verimlilik Dergisi*, *4*, 1-12.

Ahipaşaoğlu, H. S. (2001). *Turizmde rehberlik*. Detay Yayıncılık.

Akbey, F. ve Uslu, H. (2021). Sürdürülebilir kalkınmada kamu bütçesinin önemi: türkiye için ekonometrik bir analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 17*(4), 1030-1058.

Akçakoyun, F. (2000). *Muğla yöresinde bulunan turistik oteller ve tatil köylerinde sportif animasyon ve rekreasyon faaliyetlerinin hizmet satışlarına etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Ünversitesi.

Akesen, A. (1978). *Türkiye'de ulusal parkın açıkhava rekreasyonu yönünden nitelikleri ve sorunları (Örnek: Uludağ Ulusal Parkı)*. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları.

Akış, S. (1999). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10*(1), 36-46.

Akış, S. (2001). Sürdürülebilir turizm: Bir alan araştırmasının sonuçları. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 12*(1), 17-25.

Akoğlu, T. (1971). *Dünyada ve bizde turizm dünü bugünü*. Varlık Yayınları.

Akten, S., Akten, M., ve Gül, A. (2008, Mayıs). Korunan doğal alanlarda bazı ziyaretçi yönetim modellerinin karşılaştırılması. *IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*. Akdeniz Üniversitesi, Antalya

Akten, S. ve Gül, A. (2014). Korunan doğal alanlarda ziyaretçilerin olası etki düzeyleri önlem ve standartların belirlenmesi (Gölcük Tabiat Parkı örneği). *Turkish Journal of Forestry*. *15*(2), 130-139.

Akten, S. G. A.ve Akten,M.(2009,Ocak). Korunan doğal alanları katılımcı yönetim planında ziyaretçi etki yönetimi yaklaşımı. *Uluslararası Davraz Kongresi,* Isparta.

Ancell, S., & Thompson-Fawcett, M. (2008). The social sustainability of medium density housing: A conceptual model and Christchurch case study. *Housing Studies*, *23*(3), 423-442.

Ardahan, F. ve Kaplan Kalkan, A. (2017). *Açık alan rekreasyonun kaynakları*. Detay Yayıncılık.

Arda, S.S. (2003). *Türkiye'de doğa koruma alanı uygulamaları ve avrupa birliği mevzuatı ile karşılaştırılması.*[Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Ardahan, F., Turgut, T., ve Kaplan Kalkan, A. (2016). *Her yönüyle rekreasyon.* Detay Yayıncılık.

Aslanboğa, I., ve Gül, A. (1999). Kemalpaşa ormanlarının rekreasyonel değeri. *Orman Mühendisliği Dergisi, 37*(1), *4-10.*

Avcı, N. (2007). Turizmde taşıma kapasitesinin önemi. *Ege Akademik Bakış Dergisi, 7*(2), 485-501.

Ayaz, N., Apak, Ö. C., ve Sünbül, K. (2018). Kültürel miras alanları üzerine bir meta analizi: Safranbolu ilçesi örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, *2*(1),1-14.

Aydoğdu, A. (2012, Ekim). *Kastamonu'nun doğal zenginliklerinin turistik ürün bakış açısıyla irdelenmesi*. Kastamonu'nun Doğal Zenginlikleri Sempozyumu, Kastamonu, Türkiye.

Aydoğdu, A. (2018). *Kastamonu örneğiyle kırsal turizm*. Detay Yayıncılık.

Aydoğdu, A. ve Şevik, H. (2018). Indoor air quality: the samples of Ilgarini and Mantar Maves. *Social Sciences Studies Journal*. *4*(16), 1165-1176.

Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri: nvivo 7.0 ile nitel veri analizi*. Seçkin Yayıncılık,

Bell, S. (2008). *Design for outdoor recreation*. Taylor & Francis Publisher.

Bell, S., & Morse, S. (2012). *Sustainability indicators: measuring the immeasurable?*. Routledge Publisher.

Bentley, T. A., & Page, S. J. (2001). Scoping the extent of adventure tourism accidents. *Annals of Tourism Research*. *28*(3), 705-726.

Bentley, T., Page, S. J., & Laird, I. (2013). *Managing tourist safety: the experience of the adventure tourism industry*. in *managing tourist health and safety in the new millennium*. Routledge Publisher.

Beyhan, Ş. G., ve Ünügür, S. M. (2010). Çağdaş gereksinmeler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli. *Itü dergisi/a*. *4*(2), 79-87.

Boo, E. (1990). *Ecotourism: the potentials and pitfalls: Country case studies*. World Wildlife Fund-US Publisher.

Breivik, G. (1999). *Risikotaking i sport. Litteratur og teori. Oslo:* Norges Idrettshøgskole Publisher.

Brabyn, L., & Sutton, S. (2013). A population based assessment of the geographical accessibility of outdoor recreation opportunities in New Zealand. *Applied Geography*. *41*, 124-131.

Brown, I. (1989). Managing for adventure recreations. *Australian parks & recreation*, *25*(4), 37-40.

Buckley, R. (2010). Communications in adventure tour products: Health and safety in rafting and kayaking. *Annals of Tourism Research*. *37*(2), 315-332.

Buckley, R. (2007). Adventure tourism products: Price, duration, size, skill, remoteness. *Tourism Management*, *28*(6), 1428-1433.

Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi*. Pegem Yayıncılık.

Can, E., Büyükbalcı, P., Bal, Y., ve Ertemsir, E. (2016). *Günümüz işletmelerinin yönetimi*. Beta Yayınevi.

Ceballos-Lascurain, H. (1996). *Tourism, ecotourism, and protected areas: The state of nature-based tourism around the world and guidelines for its development*. World Conservation Union (IUCN) Publisher.

Ceylan, T. (2001). Turizm ve sürdürülebilir gelisme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, *12*(2), 169-177.

Koo, J. C., Park, M. S., & Youn, Y. C. (2013). Preferences of urban dwellers on urban forest recreational services in South Korea. *Urban forestry & urban greening*, *12*(2), 200-210.

Clark, R. N., & Stankey, G. H. (1979). *The recreation opportunity spectrum: A framework for planning, management, and research*. Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Forest and Range Experiment Station.

Collin, P. H. (2004). *Dictionary of environment & ecology*. Bloomsbury Publishing Plc.

Cordes, K. A., & Ibrahim, H. M. (1999). *Applications in recreation and leisure: for today and the future*. McGraw-Hill Book Company Europe.

Çağli, M. (2019). *Kırsal kalkınmaya dayalı doğa turizmi potansiyellerinin araştırılması: Van ili örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.

Çalık, I. (2014). *Sürdürülebilir turizm göstergeleri kapsaminda Doğu Karadeniz Bölgesi'nin analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Çakir, S. ve Sağiroğlu, Ö. (2021). Sürdürülebilir turizm planlaması yoluyla inebolu kültürel mirasının korunmasına yönelik bir araştırma. *Journal of Architectural Sciences and Applications*. *6*(2), 586-606.

Çavuş, Ş. (2002). *Turistik merkezlerin taşıma kapasiteleri ile yaşam evreleri arasındaki ilişkiler ve Kuşadası örneğinde değerlendirme* [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Dabır, H. (1993). *Göreme ve yakın çevresinin doğal, kültürel ve estetik özelliklerinin koruma kullanım dengesi açısından değerlendirilmesi üzerine bir araştırma* .[Tezsiz Yüksek Lisans]. Ankara Üniversitesi.

Çetin, M. (2006). Teori ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma. *Cumhuriyet Üniversitesi, İBF Dergisi,* 7 (1), 1-20.

Denman, R. (2001). *Guidelines for community-based ecotourism development*. World Wildlife Fund-US Publisher.

Doğan, M. (2013). Bir kriz faktörü olarak taşima kapasitesi aşımı ve Bozcaada örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *15*(1), 85-108.

Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. Çantay Kitabevi.

Driver, B. L., & Brown, P. J. (1978). *The opportunity spectrum concept and behavioral information in outdoor recreation resource supply inventories: A rationale.* Forest Management Faculty Publications.

Driver, B. L., Brown, P. J., & Peterson, G. L. (1991). Research on leisure benefits: An introduction to this volume. *Benefits of leisure*, *5*, 3-12.

Duran, E. (2009). *Sürdürülebilir turizm kapsamında toplumsal ve kültürel kimliğin korunması: Gökçeada örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Duran, E., ve Özkul, E. (2012). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları: Akçakoca örneği üzerinden bir yapısal model. *International Journal of Human Sciences*, *9*(2), 500-520.

Eagles, P. F., McCool, S. F., & Haynes, C. D. (2002). *Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management*. IUCN Publisher

Ekici, R. ve Çizel, B. (2015). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 11*(3), 73-87.

Emeksiz, M. (2007). Küçük otel işletmeleri ve çevre yönetimi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(18), 141-156.

Erdoğan, H. (1995). *Ekonomik sosyal kültürel çevresel yönleriyle uluslararası turizm.* Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Ewert, A. W. (1994). Playing the edge: Motivation and risk taking in a high-altitude wilderness like environment. *Environment and Behavior*, *26*(1), 3-24.

Ewert, A. W. (1989). *Outdoor adventure pursuits: Foundations, models, and theories*. Ohio Publishing.

Fennell, D. A., & Dowling, R. K. (Ed.). (2003). *Ecotourism policy and planning*. Cabi Publishing.

Fisunoğlu, H. M. (1997, 11 Kasım). Tarımsal Üretim, Nüfus ve Çevre. *Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı.*Türkiye Çevre Vakfı.Ankara.

Giritlioğlu, İ. Olcay, A. Gündoğan, H. R. ve Alkan, B. N. (2017). Belek, Side ve Alanya bölgelerinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin müşterilerine sunduğu rekreasyon etkinliklerinin içerik analizine yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(22), 235- 250.

Gök, Y. (2011). *Kozan Baraj Gölü ve çevresinin rekreasyonel alan kullanım kararlarının belirlenmesi.* [Yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.

Göktuğ, T. H., Yıldız, N. D., Demir, M., ve Bulut, Y. (2013). Taşıma kapasitesi kuramının milli parklarda oluşum-gelişim ve modellenme süreci. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, *44*(2), 195-206.

Göktuğ, T. H. (2011). *Dilek yarımadası Büyük Menderes deltası Milli Parkı'nın rekreasyonel taşıma kapasitesinin belirlenmesi üzerine bir araştırma.* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Gönençgil, B. (1998). Türkiye'de turizmin gelişme süreci içinde çevresel etkiler. *Türk Coğrafya Dergisi*, (33), 529-536.

Guszkowska, M., & Bołdak, A. (2010). Sensation seeking in males involved in recreational high risk sports. *Biology of Sport, 27*(3), 157-152.

Gyimóthy, S., & Mykletun, R. J. (2004). Play in adventure tourism: The case of arctic trekking. *Annals of tourism research, 31*(4), 855-878.

Greist, D. A. (1975). Risk zoning: A recreation area management system and method of measuring carrying capacity. *Journal of Forestry, 73*(11), 711-714.

Gül, A. (2005). Korunan doğal alanların planlama sorunları ve ekolojik yönetim planı önerisi. *Türkiye Ormanlıcık Dergisi, 13(*1), 1421-1429.

Gül, A., ve Özaltın, O. (2007, Nisan*). Türkiye'deki korunan doğal alanlarda ekoturizm amaçlı ekolojik planlama yaklaşımı*. Ekolojik Mimarlık ve Planlama Ulusal Sempozyumu, Isparta, Türkiye.

Gülez, S. (1990). Ormaniçi rekreasyon potansiyelinin saptanması için geliştirilen bir değerlendirme yöntemi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 40*(2), 133-140.

Gülez, S. (1975). Kırsal rekreasyonda ulaşım. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 25*(2), 167-174.

Gökdeniz, A., Hacıoğlu, N., ve Dinç, Y. (2009). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Detay Yayıncılık.

Hall, M.C. & Weiler, B. (1992). *What's special about special ınterest tourism. In special ınterest tourism*. Wiley Publishing.

Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve animasyon*. Detay Yayınları.

Holden, A. (2008). *Environment and tourism*. Routledge Publisher.

Howard, R.A. (2009). *A Case Study of The Ottowa Valley Whitewater Rafting Industry: Standards and Risk Mangement.* [Phd Thesis]. Brock Universiy.

Ibrahim, H. Cordes,K. A. (2002). *Outdoor recreation, enrichment for a lifetime*. Second Edition, Sagamore Publishing.

İçöz, O., Var, T., ve İlhan, İ. (2002). *Turizm planlaması: turizmde bölgesel planlama yaklaşımları*. Turhan Kitabevi.

İskender, A. (2019). Boş Zaman ve Rekreasyon ile Turizm Arasındaki İlişki Üzerine Akademik Bir Araştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, *22*(1) 50-59.

Ingram, C. D., & Durst, P. B. (1989). Nature-oriented tour operators: travel to developing countries. *Travel Research*, *28*(2), 11-15.

Kahraman, N. ve Oğuz, T. (2012). *Turizm ve çevre.* Detay Yayıncılık.

Kahraman, N. ve Türkay, O. (2006). *Turizm ve Çevre.* Detay Yayıncılık.

Kalkan, A. K. (2017). *Açık alan rekreasyonu ve doğa sporları*. Detay Yayıncılık.

Kaltenborn, B. P., & Emmelin, L. (1993). Tourism in the high north: Management challenges and recreation opportunity spectrum planning in Svalbard, Norway. *Environmental Management*, *17*(1), 41-50.

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon boş zamanlari değerlendirme*. Gazi Kitabevi.

Karacan, A. R. (2007). *Çevre ekonomisi ve politikası*. Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Yayınları.

Kaya, M. (2019). *Batman ilinin açık alan kültürel rekreasyon turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Batman Üniversitesi.

Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, *2*(2), 93-114.

Kement, Ü. (2015). *Doğaya yönelik gerçekleştirilen rekreatif etkinliklerde tüketicilerin çevre dostu rekreasyon davranışlarının incelenmesi: kamping örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Kervankıran, İ. (2012). *Afyonkarahisar ilinin başlıca doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi* [Doktora Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Kınacı, B., Seyhan, G, ve Pehlivan, N. A. (2011). *Turizm ve çevre:(çevre koruma)*. Pegem Yayıncılık.

Kiper, T. ve Arslan, M. (2007). Anadolu'da doğa turizmi kapsamında doğa yürüyüşü güzergâhlarının belirlemesinde örnek bir çalışma. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4* (2). 165-173.

Kıvılcım, B. (2020). *Sürdürülebilir turizm kapsaminda seyahat acentelerinin ekoturizm faaliyetleri: Doğu Karadeniz Bölgesinde bir araştırma.* [Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.

Koçan, N. (2012). Doğal alan ve kaynakların turizm ve rekreasyon amaçlı kullanımı: Harşit Çayı (Gümüşhane) ve yakın çevresinde değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, *24*(2), 77-83.

Korkmaz, M. (2001). Orman kaynaklarinda doğa turizmi etkinliklerinin ekonomik çözümlemeleri. *Turkish Journal of Forestry*, *2*(1), 111-134.

Kraus, G. R. (1998). *Recreation and leisure in modern society*. Jones and Bartlett Publishers.

Köroğlu, Ö., ve Karaman, S. (2014). Doğaya dayalı turizm faaliyetlerinin gelişiminde toplum temelli doğal kaynak yönetiminin önemi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2014*(1), 95-106.

Kurdoğlu, B.Ç., Kurdoğlu, O., Karaşah, B. (2006). Hatila vadisi milli parki için farkli bir rekreasyonel yaklaşım. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 7*(2), 145-158.

Akdoğan Şelalesi www.rehber37.com.tr 20.08.2019 tarihinde https://rehber37.com.tr/detay/2758/akdogan_selalesi, adresinden erişilmiştir.

Anıt Çınar Ağacı 11.06.2021 tarihinde https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/870-yillik-anit-cinar-agaclari-yazi- adresinden erişilmiştir.

Ankre, R. & Emmelin, L. (2006). *Planning for tourism and outdoor recreation in the Luleå Archipelago, Sweden*. European Tourism Research Institute, MidSweden University.

Anonim, (1999). *Milli parklar ve av-yaban hayatı genel müdürlüğü çalışmaları*. Yayınlanmamış Brifing Notu, Ankara.

Asar Göleti 26.05.2020 tarihinde https://tr.foursquare.com/v/asar-g%C3%B6leti/53b296a8498e0a4a49548e25 adresinden erişilmiştir.

Baş, İ. D., (1996). *Sürdürülebilir Turizmin hayata geçirilmesi için aktive olması gereken dinamikler ve işlevleri model çalışması, sürdürülebilir turizm; Turizm Planlaması Ekolojik Yaklaşım*,, Mimar Sinan Üniversitesi.

Çakılcıoğlu, M. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Turizm http://www.kentli.org/makale/kalkinma.html Erişim: 01.03.2022

Çatak Kanyonu 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Clawson, M., & Crovwe, S., (1974). *Parks and People, Second World on National Parks*, Switzarland, 115-126.

Dickson, T., & Dolnicar, S. (2004). No risk, no fun: The role of perceived risk in adventure tourism. *13th International research conference of the Council of Australian University tourism and hospitality education.*

Erdoğan, N., ve Ankara, S. B. K. (2008). Ekoturizm Ve Doğa Temelli Turizmin Geldikleri Noktadaki Kavramsal Çerçeve. *Ekoturizm Çalištayi ve 10. Yilinda Todeg.* Ankara.

Ersizlerdere Tabiat Parkı https://www.hurriyet.com.tr 20.08.2021 tarinde https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/kastamonudaki-ersizlerdere-kanyonu-tabiat-parki-ilan-edildi-41610698 adresinden erişilmiştir.

Fabrizio, N. (2014). *Adventure tourism management*. Honor College Theses, Page Universty.

Fındıklı Yaylası 16.02.2022 tarihinde https://dogrusozgazetesi.com/findikli-yaylasi-motosikletlilere-ev-sahipligi-yapacak-20292.html adresinden erişilmiştir.

Gideros Koyu 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Ginolu Koyu 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Haas, G., Aukerman, Grizzle, V., & Jackson, J. (2011, September). Water and Land Recreation Opportunity Spectrum Handbook. *2nd Edition. United States Department of the Interior, Bureau of Reclamation, Program and Administration*, Denver Federal Center, Denver, Colorado.

Hacıveli Çayı www.doğadakiler.com 26.05.2020 tarihinde https://dogadakiler.com/Kamp-Alanlari/Kastamonu-Kamp-Alanlari/Haciveli-Plaji adresinden erişilmiştir.

Hall, C.M. & McArthur, S. (1996) *Visitor management: Principles and practice.* In C.M. Hall and S. McArthur (eds) Heritage Management in Australia and New Zealand. Melbourne: Oxford University Press.

Horma Kanyonu 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Ilgarini Mağarası 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Ilgaz Dağları 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Ilıca Şelalesi 13.02.2019 tarihinde https://rehber37.com.tr/detay/2758/akdogan_selalesi adresinden erişilmiştir.

İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı www.kastamonugazetesi.com 14.09.2022 tarihinde http://www.kastamonugazetesi.com.tr/istiklal-yolu-milli-yol-oluyor/ adresinden erişilmiştir.

İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı www.twitter.com 14.09.2022 tarihinde https://twitter.com/tc_kuzka/status/1058270411132166144?lang=es adresinden erişilmiştir.

IUCN, (2011). About IUCN. What is a Protected Area, http://www.iucn.org.

IUCN, 2011. About IUCN. What is a Protected Area, http://www.iucn.org,

Karacehennem Boğazı www.cnnturk.com 28.-08.2020 tarihinde https://www.cnnturk.com/seyahat/turkiyenin-buyuleyici-guzellikteki-22-kanyonu adresinden erişilmiştir.

Karagöz, D., & Kozak, N. (2014). Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nin bibliyometrik analizi: Araştırma konuları ve kurumlar arası iş birliğinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 47-61.

Kastamonu Çatalzeytin Sahili www.mapio.com 20.03.2020 tarihinde https://mapio.net/pic/p-14507762/ adresinden erişilmiştir.

Kastamonu Doğa Koruma ve Milli Park Müdürlüğü. (2022). http://ilgazdagi.tabiat.gov.tr/, 12.04.2022 tarihinde erişildi.

Kastamonu Doğanyurt sahili 21.04.2020 tarihinde https://tr.foursquare.com/v/do%C4%9Fanyurtsahili/4f5385d7e4b0d9ab7b9beda3 adresinden erişilmiştir.

Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2015). Kastamonu'nun Tarihi Yapısı 12.03.2017 tarihinde http://www.kastamonukultur.gov.tr. adresinden erişilmiştir.

Kastamonu Üniversitesi. (2022). Kastamonu Üniversitesi, Öğrenci İşleri daire Başkanlığı

İstatistikleri,https://ubys.kastamonu.edu.tr/BIP/BusinessIntelligence/Units/UnitsByTypes, Erişim Tarihi 03.07.2022.

Kastamonu Valiliği (2019). Kastamonu'nun tarihi yapısı 20.07.2019 tarihinde www.kastamonu.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Kastamonu Valiliği. (2017). Kastamonu İlinin Coğrafik Yapısı 14.03.2017 tarihinde www.kastamonu.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Kuvan, Y. (2001). Korunan alan yönetiminin genel esasları ile ülkemizdeki ve Bolu yöresindeki korunan alanların bir değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 48*(1), 65-75.

Kuvan, Y. (2005, Eylül). Korunan alan yönetiminde etkinliğin önemi ve değerlendirilmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta

Kuzka. (2012). Kastamonu'nun Maden Varlığı Raporu, 28.02.2021 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr/paylasim/yayinlar/rapor_analiz/2012-RP-30-32_kastamonu_maden_varligi_(web).pdf, adresinden alınmıştır.

Laarman, J. G., & Durst, P. B. (1987). Nature travel in the tropics. *Journal of Forestry, 85*(5), 43-46.

Luzar, E. J., Diagne, A., Gan, C., & Henning, B. R. (1995). Evaluating nature-based tourism using the new environmental paradigm. *Journal of Agricultural and applied Economics*, *27*(2), 544-555.

Manning, R. (1999). *Crowding and carrying capacity in outdoor recreation*: *From normative standards to standards of quality*. *Leisure studies: Prospects for the twenty-first century.* Venture Publishing.

Manning, R. E., & Lawson, S. R. (2002). Carrying capacity as "informed judgment": The values of science and the science of values. *Environmental Management*, *30*(2), 157-168.

Manning, R. E., & Lime, D. W. (2000). Defining and managing the quality of wilderness recreation experiences. In *Wilderness science in a time of change conference 15*(4), 13-52.

Manning, R., Leung, Y. F., & Budruk, M. (2005). Research to support management of visitor carrying capacity of Boston Harbor Islands. *Northeastern Naturalist*, *12*(3), 201-220.

Marion, J. L., & Farrell, T. A. (2002). Management practices that concentrate visiMarion, J. L., & Farrell, T. A. (2002). Management practices that concentrate visitor activities: Camping impact management at Isle Royale National Park, USA. *Journal of Environmental Management*, *66*(2), 201-212.

Martin, B. Cashel, C. Wagstaff, M. ve Breunig, M. (2006). *Outdoor leadership: Theory and practice.* Champaign: Human Kinetics.

Mason, P. (2003). *Tourism ımpacts, planning and management*. Butterworth Heinemann.

Masters, D., Scott, P., & Barrow, G. (2002). Sustainable visitor management system: a discussion paper. In *Unpublished paper. Participatory workshop, Battleby Centre, Perth*.

Mathieson, A. & Wall, G. (1992). *Tourism: economic, physical and social impacts.* Longman Spesific and Technical Publisher Ltd.

Mathieson, A., Wall, G. 1989. *Tourism: Economic, Physical and Social Impact*, Longman Scientific & Technical.

Mckercher, B., & Chan, A. (2005). How special is special interest tourism?.*Journal of travel research*, *44*(1), 21-31.

McLean, D. D., Hurd, A. R., & Rogers, N. B. (2005). *Leisure and Recreation in Modern Society. Johns and Bartlett Publishers.* Jones & Bartlett Publ.

Mehmetoglu, M. (2005). A case study of nature-based tourists: Specialists versus generalists. *Journal of Vacation Marketing*, *11*(4), 357-369.

Meier, J. (1978). Is the risk worth taking? Leisure today. *Journal of Physical Education and Recreation,* 49(4), 7-9.

Mulongoy, K.J. & Chape, S. (2004). *Protected areas and biodiversity. an overview of key issues*. CBD Secretariat and UNEP-WCMC, Montreal, Canada ve Cambridge.

Münier, N. (2005). *Introduction to Sustainability.* Springer Dordrecht.

Murat, Ç. (2006). Teori ve uygulamada bölgesel sürdürülebilir kalkinma. *Celal Bayar Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Dergisi*, *7*(1), 1-20.

Nemli, E. (2004). *Sürdürülebilir kalkınma: şirketlerin çevresel ve sosyal yaklaşımları.* Filiz Kitabevi.

Nepal, S. K. (2000). Tourism in protected areas: the Nepalese Himalaya. *Annals of Tourism Research, 27*(3), 661-681.

Nilsen, P. & Tayler, G. (1997, May). *A comparative analysis of protected area planning and management frameworks*. Intermountain Forest and Rang Experiment Station.

Niray, N. (2002, Nisan). Turizm Küreselleşme İlişkisi ve Tekelleşme Süreci. *III. Turizm Şurası Bildirileri.* Ankara.

Oktay, K., İşlek, E., ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu'da doğa turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 47-54.

Olalı, H. (1990). *Turizm teorisi ve politikası*. Endüstri Matbaacılık.

Omieciuch, Joanna. (2014, October). *The ecotourism network between the bug and narewthe example of the regional ecotourism product in poland*. 9th International Conference: New Perspectives in Tourism and Hospitality.

Ongun, U., ve Gövdere, B. (2015). Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi: Şirince örneği. *International Journal of Social and Economic Sciences*, *5*(2), 46-55.

Orams, M. B. (1995). Using ınterpretation to manage nature-based tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, *4*(2), 81-94

O'Reilly, A. M. (1986). Tourism carrying capacity: concept and issues. *Journal of Tourism Management*, *7*(4), 254-258.

Özel, E. (2004). *Çanakkale ili doğal ve kültürel potansiyelinin turizm ve rekreasyonel kullanım yönünden incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Özer, S. (2019). *Tekirdağ kenti doğal ve kültürel değerlerin turizm ve rekreasyon açısından değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans tezi]. Namık Kemal Üniversitesi.

Özkan, B. M. (1995). Eko turizm politikası. *İnsan ve Çevre Dergisi 1*(4),80-97

Öztürk, L. (2007). *Sürdürülebilir kalkınma*. İmaj Yayıncılık.

Öztürk, S. ve Aydoğdu, A. (2012, Nisan). Ilgaz Dağı Milli Parkının rekreasyonel olanakları. *I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Papageorgiou, K., & Brotherton, I. (1999). A management planning framework based on ecological, perceptual and economic carrying capacity: the case study of

Vikos-Aoos National Park, Greece. *Journal of Environmental Management, 56*(4), 271-284.

Pearce, D. (1989). *Tourist development*. Longman.

Pearce, P.L. (1994) *Tourist-resident impact: examples and emerging solutions. global tourism: The next decade*. Butterworth-Heineman.

Pehlivanoğlu, M. T. (1977). Rekreasyon ve ormaniçi rekreasyon planlaması. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 26* (2). 142 – 170

Pigram, J. Jenkins, J. (1999). *Outdoor recreation management*. Routledge.

Pill, Charles. (1995). *Sürdürülebilir Gelişme Planlamasına Genel Bir Yaklaşım,* Dünya Şehircilik [Bildiri sunumu]. Mimar Sinan Üniversitesi Matbaası, İstanbul.

Polat, A., T. (2008). Ekoturizm Karapınar ilçesi ve yakın çevresi. *Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Dergisi, 20*(40), 520-63.

Postacıoğlu, D. (1991). *Physical social and economic carrying capacity concepts in tourism planning for environmentally sustained development* [Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Poteete, A. R., & Ostrom, E. (2004). Heterogeneity, group size and collective action: The role of institutions in forest management. *Development and change, 35*(3), 435-461.

Resmi Gazete, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 23/7/1983 Sayı: 18113.

Roney, S. A. (2011). *Turizm: bir sistemin analizi*. Detay yayıncılık.

Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve turizm*. Cumhuriyet Basımevi.

Salah, W., & Cooper C. (2001). *Tourism in the Age of Globalisation (Firts Published).* Routledge: London.

Salah, W., & Pigram, J. J. (1997). *Tourism and sustainability. cited in: salah wahab and john j. pigram, tourism, development and growth the challenge of sustainability.* Routledge Publisher.

Şapcilar, M. C., Kalkan, F., ve Büyükşalvarci, A. (2019). Akademisyenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi: turizm fakülteleri örneği. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 5*(7), 9-29.

Sarkım, M. (2007). *Sürdürülebilir turizm kapsamında turistik ürün çeşitlendirme politikaları ve Antalya örneği.* [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi

Sarkım, M. (2008). *Sürdürülebilir turizm kapsaminda turistik ürün çeşitlendirme politikalari ve Antalya örneği.* [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Saveriades, A. (2000). Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist resorts of the east coast of the Republic of Cyprus. *Journal of Tourism management*, *21*(2), 147-156.

Scharpf, H. (1999). Sürdürülebilirlik açisindan bölgesel ve yerel yönetimlerin turizm politikasindaki görevleri. *21. yüzyilda sürdürülebilir turizm politikaları*. *1.Uluslar arası Turizm Sempozyumu*. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Shafer, C. S., & Inglis, G. J. (2000). Influence of social, biophysical, and managerial conditions on tourism experiences within the Great Barrier Reef World Heritage Area. *Environmental Management*, *26*(1), 73-87.

Simón, F. J. G., Narangajavana, Y., & Marques, D. P. (2004). Carrying capacity in the tourism industry: a case study of Hengistbury Head. *Tourism Management*, *25*(2), 275-283.

Simonds, J. O. (1983). *Landscape architecture*. New York (US).

Sinemillioğlu, M. O. (2009). Sürdürülebilir bölgesel kalkınma ve Türkiye süreci. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(27), 245-268.

Sowman, M. R. (1987). A procedure for assessing recreational carrying capacity of coastal resort areas. *Landscape and urban planning*, *14*, 331-344.

Stankey, G. H., Cole, D. N., Lucas, R. C., Petersen, M. E. & Frissell, S. S. (1985). The Limits of Acceptable Change (LAC) system for wilderness planning. *USDA, Ogden. Forest Service*.

Stankey, G. H., McCool, S. F., Clark, R. N. & Brown, P. J. (1999). Institutional and organizational challenges to managing natural resources for recreation: a social learning model. *Leisure studies at the millenium, 435-450.*

Swarbrooke, J. (1998). *Sustainable tourism management.* Cabi Publishing.

Tangeland, T. & Aas, O. (2011). Household composition and the importance of experience attributes of nature based tourism activity products. *Tourism Management, 32*, 822-832.

Tokmak, C. (2008*). Sürdürülebilir turizm açısından taşıma kapasitesi: Topkapı Sarayı örneği.* [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Toskay, T. (1978). *Turizm: turizm olayına genel yaklaşım*. İstanbul İktisat Fakültesi Yayınları.

Tosun, C. (2001). Challenges of sustainable tourism development in the developing world: the case of Turkey. *Journal of Tourism management*, *22*(3), 289-303.

Tuik, Nüfus İstatistikleri (2019). 10 Kasım 2019 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 adresinden erişilmiştir.

Tuna, M. (2006). *Türkiye'de çevrecilik: Türkiye'de çevreye ilişkin toplumsal eğilimler*. Nobel Yayın Dağıtım.

Tuna, M. (2007). *Turizm, çevre ve toplum (Marmaris örneği).* Detay Yayıncılık.

Turan, Ç. Özdemir, G. S. (2015, Mayıs). Sürdürülebilir turizm kapsaminda ayi-insan çatişmasini engellemeye yönelik bir öneri: ayi gözlemciliği. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi*. Gümüşhane Üniversitesi. Gümüşhane.

Türkmen, M., Kul, M., Genç, E. ve Sarıkabak, M., (2013). Konaklama işletmesi yöneticilerinin rekreasyon algı ve tutumlarının değerlendirilmesi: Batı Karadeniz bölgesi örneği" *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8*(8), 2139- 2152.

Tuzcuoğulları, E. B. (1997). *Spor, rekreasyon ve turizm ilişkisi: Kastamonu ilinin potansiyeli ve kullanımı üzerine bir araştırma.* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Uğurlar, A. (2006). *Turizmin yerel ekonomiye etkileri ve sürdürülebilirliği: Van örneği.* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Unwto (2020). World Tourism Baramoter, 31.01.2021tarihinde https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng. adresinden erişilmiştir.

Urry, J. (2002). *Turist bakışı.* Bilgesu Yayıncılık.

Valentine, P. S. (1992). *Review. nature-based tourism,[in:] special interest tourism*. B. Weiler, CM Hall.

Valla Kanyonu 24.05.2020 tarihinde https://www.kuzka.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Watson, G. L., & Kopachevsky, J. P. (1996). Tourist carrying capacity: a critical look at the discursive dimension. *Progress in Tourism and Hospitality research*, *2*(2), 169-179.

Wced, S. W. S. (1987). World commission on environment and development. *Journal of Our common future*, *17*(1), 1-91.

Weaver, D. B. (1999). Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, *26*(4), 792-816.

Weaver, D. B. (2001). *Ecotourism*. Milton.

Wood, S. A., Guerry, A. D., Silver, J. M., & Lacayo, M. (2013). Using social media to quantify nature-based tourism and recreation. *Scientific reports*, *3*(1), 1-7.

Yalçınkaya, A., Durmaz, V., ve Adiller, L. (2011, Haziran). Sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik için yeni ölçümleme: üçlü performans. *Uluslararası 9. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi.* Saray Bosna-Hersek.

Yang, R., & Zhuang, Y. O. U. B. O. (2006). Problems and solutions to visitor congestion at Yellow Mountain National Park, China. *Int. J. Prot. Area Management*, *16*(2), 47-52.

Yaylı, A, Gül, T., Karaçar E., Kement, Ü., Paslı, M. M., Yayla. Ö., Erol, E., Göker, G. (2014). *Rekreasyona giriş*. Detay Yayıncılık.

Yazar, K. H. (2006). *Sürdürülebilir kentsel gelişme çerçevesinde orta ölçekli kentlere dönük kent planlama yöntem önerisi*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Yazgan, M. E., (1992). *Ihlara vadisinin doğal ve kültürel değerlerinin saptanması, korunması ve geliştirilmesi üzerinde bir araştırma*. Ankara Üniversitesi Ziraat. Fakültesi Yayınları.

Yıldırım, E., Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. (2008). *Sosyal bilimlerde araştirma yöntemleri (SPSS) uygulamali*. Sakarya Kitabevi Yayınları.

Yılmaz, M. (2007). *Kastamonu Bibliyografyası.* FSF Printing, İstanbul.

Yücel, M., Babuş. D. (2005). Doğa korumanın tarihçesi ve Türkiye'deki gelişmeler. *Doğa Dergisi, 11,* 151-175.

Zechner, L. (2007). *Visitor management in the national park Gesaeuse*r. Eco Publisher.

EKLER

EK- A: Görüşme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan "*Kastamonu Doğal Mirası ve Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Model Önerisi*" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında veri toplamak amacıyla uygulanmaktadır. Araştırmada elde edilecek veriler bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Anket formunda isim bilgisinin sorulmaması bu konudaki hassasiyetin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde sizlerin Kastamonu Doğal Mirası ve Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Model Önerisi için gerekli olduğuna inandığımız bazı konulara ilişkin görüş ve düşüncelerinizi ortaya koymaya yönelik ifadelere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise demografik bilgilerinizi saptamaya yönelik ifadeler yer almaktadır. Lütfen tüm ifadeleri ve/ya soruları sizin için uygun olan seçenek ya da seçeneklerle nesnel (objektif) bir biçimde yanıtlayınız.

Katılımınız, sabrınız ve samimi yanıtlarınız için içten teşekkürlerimi sunarım/sunarız.

Saygılarımla

Hilal Şahin
Kastamonu Üniversitesi,
SBE Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Dr. Aydoğan Aydoğdu
KÜ, Öğretim Üyesi

BİRİNCİ BÖLÜM

12. Doğa turizmi sizçe nasıl bir anlam ifade etmektedir? Doğa turizminin Kastamonu açısından önemi nedir?

13. Kastamonu'nun Doğa Turizm Potansiyelini Nasıl Değerlendirirsiniz?

14. Kastamonu'nun Doğa Turizmini Geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği için Neler Yapılmalıdır?

15. Kastamonu'da Doğa Turizminin Tanıtımında Ne yönde çalışmalar Yapılabilir?

16. Kastamonu'nun Doğa Turizmi açısından Güçlü ve Zayıf Yönleri Nelerdir?

17. Kastamonu'nun doğal alanları korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için neler yapılmalıdır?

18. Turizmin gelişmesinde yerel halkın payı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?.

19. Sizce Kastamonu turizm açısından yeterli niteliklere sahip midir?

20. Doğa Turizminin önemi sürdürülebilirlik açısından nasıl değerlendirirsiniz?

21. Kastamonu ilinin doğa turizmi açısından kaynak değerler (doğa turizmini oluşturan alt dallar) mevcut mudur ve yeterince kullanılabiliyor mu?

22. Size göre Kastamonu'da geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?

23. Eklemek istedikleriniz?

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki bilgiler sadece istatistiksel amaçlar için kullanılacaktır.

1. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

2. Yaşınız: ( ) 25-34 ( ) 35-39 ( ) 40-49 ( ) 50+

3. Medeni durumunuz ( ) Evli ( ) Bekar ( ) Boşanmış ( ) Dul ( ) Ayrı yaşayan

4. Eğitiminiz : ( ) Ön Lisans ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

4.1. Lütfen yüksekokul/fakülte ve bölüm belirtiniz.

4.2. Lütfen enstitü ve bölüm belirtiniz.

5. Çalışmakta olduğunuz kurumun lütfen adını belirtiniz.

.